

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

“การบูรณาการบ้าน โรงเรียน มัสยิด-บรม” : แรงสนับสนุนทางสังคมกลไกในการ
แก้ไขปัญหาการพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้
Integration of home, school and Masjid: Social support and
mechanism for resolution of gambling problems of youth
in the five Southernmost provinces”

ดร.สุไรอยา หนีเร่
สุรชัย ไวยวรรณจิตร
ธีรวัช จาปริง
ดร.รุ่งโรจน์ ชอบหวาน

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย โดยศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด
พฤษภาคม 2564

(รหัสโครงการ 62-01619-0022)

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

“การบูรณาการบ้าน โรงเรียน มัสยิด-บรม” : แรงสนับสนุนทางสังคมกลไกในการ
แก้ไขปัญหาการพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้
Integration of home, school and Masjid: Social support and
mechanism for resolution of gambling problems of youth
in the five Southernmost provinces”

ดร.สุไรยา หนีเร่
สุรัชัย ไวยวรรณจิตร
ธีรวัช จาปริง
ดร.รุ่งโรจน์ ชอบหวาน

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย โดยศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด
พฤษภาคม 2564

(รหัสโครงการ 62-01619-0022)

โครงการวิจัยเรื่อง

“การบูรณาการบ้าน โรงเรียน มัสยิด-บรม” : แร่งสนับสนุนทางสังคมกลไกในการแก้ไขปัญหาการพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้
ดร.สุโรยา หนิเร่, สุรัชย์ ไวยวรรณจิตร, ธีรวัช จาปริง, ดร.รุ่งโรจน์ ชอบหวาน

คณะผู้วิจัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการบ้าน โรงเรียน มัสยิด-บรม” : แร่งสนับสนุนทางสังคมกลไกในการแก้ไข ปัญหาการพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์การสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการเล่นการพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชน ศึกษาแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันด้วยทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม (Social support) สำหรับเด็กและเยาวชนมุสลิม และสร้างคู่มือกลไกการรู้เท่าทันและการป้องกัน การพนันออนไลน์ ของโรงเรียนเครือข่าย “บรม” ผลการศึกษาพบว่า

กลุ่มเยาวชนที่ลงพื้นที่จากการศึกษาข้อมูลภาคสนาม **ที่ไม่เล่นการพนัน** พบว่า ลักษณะครอบครัวมีการดูแลเอาใจใส่จากพ่อแม่ผู้ปกครอง มีเวลาให้กับลูกๆ แม่จะต้องแข่งกับเวลาทำงานของตนเองก็ตามจนบางครั้งแทบจะไม่มีเวลาให้กับลูก เนื่องจากบริบทการประกอบอาชีพของครอบครัวส่วนใหญ่จะกรีดยางซึ่งบางครั้งครอบครัวต้องทิ้งลูกๆ เพื่อไปทำงานในขณะที่ลูกกำลังนอน แต่เมื่อกลับมาแล้วพ่อกับแม่จะทำหน้าที่ของตนเองอย่างไม่บกพร่อง เริ่มจากการรับประทานอาหารเย็นพร้อมกันซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่ทุกคนจะอยู่พร้อมหน้าพร้อมตาหลังจากที่ต่างคนต่างแยกย้ายไปทำหน้าที่ของตนเอง การรับประทานอาหารพร้อมกันของครอบครัวนั้นนับเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่พ่อแม่ของเยาวชนใช้เป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับลูกๆ จุดประสงค์ก็เพื่อให้ลูกๆ เห็นว่าพ่อกับแม่คือบุคคลสำคัญของพวกเขา ซึ่งเยาวชนเหล่านี้เห็นว่าคนเราไม่ค่อยให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ส่วนใหญ่พ่อกับแม่ก็จะรับประทานอาหารไม่พร้อมกันกับลูกๆ ต่างคนต่างกิน หรือออกไปทานข้าวนอกบ้าน ความอบอุ่นบางส่วนจากพ่อกับแม่จนหายไป

ในขณะที่โรงเรียนค่อนข้างเข้มแข็ง เนื่องจากเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มีระบบการจัดการเรียนรู้ที่ควบคู่ระหว่างศาสนาและสามัญ ครูบุคลากรมีการให้ความรู้ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนเห็นได้จากการเชิญคณาจารย์จากภายนอกมาให้ความรู้บรรยายอย่างต่อเนื่อง มีการร่วมกิจกรรมงานวิชาการเป็นประจำ ทำให้ใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการเตรียมความพร้อม หลักละเอียดก็มีการเรียนพิเศษเพิ่มเติม เรียนอัลกุรอาน กลับจากเรียนก็จะอยู่กับครอบครัว ไม่ออกนอกบ้านหลัง 19.00 น. เนื่องจากอยู่ในยามวิกาล เกรงต่อความปลอดภัยของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ขณะเดียวกันโรงเรียนก็จะมีฝ่ายปกครองที่ดูแลนักเรียนอีกชั้นหนึ่ง โดยเฉพาะเรื่องของระเบียบวินัยในช่วงเวลาที่อยู่โรงเรียน ซึ่งหากทำผิดกฎกติกาที่ได้วางไว้ก็จะมีมาตรการในการลงโทษหรือเชิญผู้ปกครองมาพูดคุย

กลุ่มเยาวชนที่ลงพื้นที่จากการศึกษาข้อมูลภาคสนาม **ที่เล่น/ติดการพนัน** พบว่า ส่วนใหญ่ทั้งอยู่กับผู้ปกครอง และอยู่หอพัก แต่สาเหตุหลักๆ มาจากการไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่บุตรหลาน ขาดความรักความอบอุ่น อยู่บ้านไม่มีความสุข จึงเลือกที่จะคบเพื่อนที่สามารถพาตนเองบรรลูลีสิ่งที่สนุก ความอยากรู้ อยากเห็น อยากลองซักชวนกันไปร้านอินเทอร์เน็ตต่างๆ พ่อกับแม่ไม่มีเวลาให้เลี้ยงลูกด้วยเงิน ขาดการให้คำปรึกษาข้อแนะนำ ขาดทักษะเรื่องการใช้จ่ายที่เหมาะสม ปล่อยปละละเลย ไม่มีการควบคุมดูแลการใช้อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ หรือเครื่องมือสื่อสารของบุตรหลาน ขณะที่บริเวรรอบๆ ชุมชนมีแหล่งล่อใจที่จะนำไปสู่การเล่นการพนัน สถานศึกษาบพร่องในการดูแลนักเรียนอย่างจริงจัง ไม่รู้ว่า

นักเรียนคนไหนติดพนัน ไม่มีข้อมูลเยาวชนกลุ่มเสี่ยงชัดเจน การประสานงานระหว่างบ้านกับโรงเรียนต้องให้ความสำคัญเพิ่มมากขึ้น ฝ่ายปกครองของโรงเรียนไม่จัดทำข้อมูลนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง แหล่ง/สถานที่ที่เสี่ยงต่อการเข้าสู่แหล่งการพนัน ส่วนบทบาทของชุมชนยังคงทำหน้าที่ได้ดี เพียงแต่ในชุมชนที่เยาวชนอยู่นั้นจะประกอบไปด้วยหลายกลุ่มที่มีทั้งกลุ่มเยาวชนที่ดี เยาวชนที่ติดยาเสพติด และเยาวชนที่เล่นการพนัน ด้วยสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เป็นเช่นนี้ ทำให้การเลือกคบเพื่อนของเยาวชนกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่มักจะคบหาสมาคมเฉพาะกลุ่มที่เล่นการพนันด้วยกันเท่านั้น

กลุ่มเยาวชนที่ลงพื้นที่จากการศึกษาข้อมูลภาคสนาม **ที่เคยเล่นการพนัน** กลุ่มเยาวชนที่เคยเล่นการพนัน พบว่า ลักษณะครอบครัวจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มของเยาวชนที่เล่นการพนัน อาจจะแตกต่างกันที่คิดได้ เพื่อนๆบอกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี มีการคบเพื่อนที่อยู่ในกลุ่มรักการเรียน พยายามเลิกติดต่อกับเพื่อนกลุ่มเสี่ยง พ่อแม่ผู้ปกครองมีส่วนสำคัญที่ควรมีความรู้เรื่องเกมออนไลน์ต่างๆเช่นกัน ให้เขาคิดว่าเราคือเพื่อนคนหนึ่งที่สามารถปรึกษาได้ด้วยเช่นกัน ช่วยลูกเลือกเกมที่เหมาะสมไม่ควรเล่น จัดวินัยในการเล่นเป็นเวลา เพื่อไม่ให้เขาเข้าสู่วงจรเกมพนันออนไลน์ สำคัญมากคือการปูทางทำข้อตกลงกัน ซึ่งถ้าละเมิดสามารถลงโทษโดยลดเวลาในการเล่นเกม ถ้าทำได้อาจเพิ่มเวลาให้บ้าง พยายามสอดแทรกและกระตุ้นให้เห็นถึงผลกระทบของการเล่นเกมที่มีผลเสียต่อตนเองและผู้อื่น

สำหรับแนวทางในการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์ พบว่า แนวทางการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์ควรมีการทำงานร่วมกันภายใต้แนวคิดของการสร้างฐานความเข้มแข็งของจิตใจเยาวชน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่สะท้อนไว้ว่า การทำหน้าที่และบทบาทในแต่ละส่วนของ “การบูรณาการบ้าน โรงเรียน มัสยิด-บรม” นั้นจำเป็นต้องยึดถือแนวทางที่ขับเคลื่อนในรูปแบบของ “ฮาลาเกาะห์” (การจัดการกลุ่มศึกษาเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยยึดหลักการขัดเกลาตัวเองพร้อมด้วยการเชิญชวนผู้อื่นสู่ความดี เป็นกลุ่มศึกษาที่พัฒนาศักยภาพใน ด้านความคิด ความเข้าใจ เป็นต้น)

กิตติกรรมประกาศ

“มวลดการสรรเสริญเป็นสิทธิของพระเจ้า” โครงการวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาและช่วยเหลือจากคณะผู้เกี่ยวข้องที่ทางคณะผู้วิจัยจะขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอบคุณ ศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยและให้คำแนะนำต่างๆด้วยดีเสมอมา ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลในโครงการวิจัยครั้งนี้

ขอบคุณคณะผู้วิจัยทุกท่านที่ร่วมกันฟันฝ่าจนโครงการวิจัยนี้สำเร็จ การเดินทางต่อของการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อขยับพื้นที่จากจุดเล็กๆเป็นสิ่งสำคัญ โครงการวิจัยเรื่องนี้หวังจะเป็นการเปิดพื้นที่พลังปัญญาในการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกลไกหนึ่งในการขยับปรับเคลื่อนการป้องกันพันนออนไลน์ในหมู่เยาวชนที่กำลังสืบคลานเข้ามาอย่างมีอามองข้ามถึงภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น

คณะผู้วิจัย

พฤษภาคม 2564

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ที่มาและความสำคัญของปัญหาการศึกษา	1
2. วัตถุประสงค์การศึกษา	4
3. ขอบเขตการศึกษา	4
4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
1. แนวคิดเกี่ยวกับแรงสนับสนุนทางสังคม	6
2) การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว	9
3) การสนับสนุนทางสังคมจากสถาบันการศึกษา/โรงเรียน	10
4) การสนับสนุนทางสังคมจากชุมชน	10
5. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการเล่นการพนัน	11
6) แนวทางการป้องกันปัญหาการพนันในกลุ่มเด็กและเยาวชน	19
7) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
8) กรอบแนวคิดในการวิจัย	24
9) ตัวแปรที่ศึกษา/นิยามคำศัพท์	25
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	26
1. รูปแบบการศึกษา	26
2. .พื้นที่ ประชากร จำนวนขนาดตัวอย่าง และการเลือกตัวอย่าง	26
3. เครื่องมือ/แบบเก็บข้อมูล	27
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล	27
5. การวิเคราะห์ข้อมูล	27
6. ขั้นตอนการดำเนินงาน/แผนการดำเนินงาน	28
บทที่ 4 สรุปผลการวิจัย การอภิปราย และข้อเสนอแนะ	30
1. ผลการศึกษาความสัมพันธ์การสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการเล่นการพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชน	30
2. รูปแบบการพนันออนไลน์ และความสัมพันธ์การสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการเล่นการพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชน	35
3. ผลการศึกษาแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันด้วยทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม (Social support) สำหรับเด็กและเยาวชนมุสลิม	39
4. ผลการศึกษาการสร้างคู่มือกลไกการรู้เท่าทันและการป้องกันการพนันออนไลน์ ของโรงเรียนเครือข่าย “บรม”	56
5. ข้อเสนอแนะ ในการ ลด ละ และเลิกการติดการเล่นพนันในรูปแบบต่างๆ	63

6. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	64
7. ข้อจำกัดของการนำผลการศึกษาหรือคู่มือจากงานวิจัยเรื่องนี้ไปใช้ และข้อเสนอเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป	65
บรรณานุกรม	66
ภาคผนวก	68

บทที่ 1

บทนำ

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหาการศึกษา

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี นราธิวาส และยะลา เป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงของสถานการณ์ความไม่สงบ ตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมา ประชาชนส่วนใหญ่จะตกอยู่ในสภาวะของความหวาดกลัว หวาดระแวง กังวลในการดำเนินชีวิตประจำวันจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ส่งเวยชีวิตของประชาชนไปแล้ว จำนวน 4,171 คน หนึ่งในกลุ่มนี้ คือ เด็กและเยาวชน จำนวน 84 คน และยังมีเด็กและเยาวชนที่ปัญหาทางด้านสุขภาพจิตอีกจำนวนไม่น้อยที่บิดามารดาเสียชีวิตจากเหตุการณ์โดยไม่มีวันกลับมา (สำนักการให้ความช่วยเหลือเยียวยา ศอ.บต., 2559) นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านอื่นๆ ในพื้นที่ ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน โดยปัญหายาเสพติด และการพนันมีข้อมูล จากรายงานสภาวการณ์เด็กและเยาวชน ปี 2551 – 2552 พบว่า เด็กเคยพบเห็นยาเสพติดในสถานศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายาเสพติดหาได้ง่าย และสามารถพกพาไปไหนๆ ได้อย่างสะดวก และปัญหาของเด็กที่เล่น และเคยเล่นการพนันก็เป็นประเด็นที่น่าหวั่นวิตกมาหาทางแก้ไข ไม่ว่าจะป็นรูปแบบของการพนันแบบที่เป็นอยู่แต่ในปัจจุบัน การพนัน onlineก็เข้ามามีบทบาทต่อเด็กเป็นอย่างมาก (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน, ม.ป.ป) แม้การรายงานดังกล่าวจัดเป็นข้อมูลเฉพาะของจังหวัดยะลา แต่บริบทพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็มีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาการพนันได้เข้าไปสู่ในกลุ่มวัยรุ่นในทุกมุมของประเทศไทย แม้พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาอิสลามที่เคร่งครัดในหลักศาสนาห้ามมิให้ไปยุ่งเกี่ยวกับการพนันก็ตาม

ปัจจุบันการพนันเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่กำลังได้รับความนิยมจากกลุ่มวัยรุ่นต่างๆ ในสังคมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กและเยาวชนจากการศึกษาสถานการณ์พฤติกรรมและผลกระทบการพนันในประเทศไทยในปี 2553 ระบุว่าคนไทยร้อยละ 77.1 เคยมีประสบการณ์เล่นการพนันเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงและสัดส่วนของคนเมืองสูงกว่าคนชนบทในจำนวนนี้เป็นนักพนันที่เป็นเยาวชนคืออายุน้อยกว่า 24 ปีร้อยละ 4.1 หรือประมาณ 1.9 ล้านคนและยังประมาณการจำนวนเด็กและเยาวชนที่เล่นการพนันในปี 2553 ว่ามีจำนวนประมาณ 2,803 ล้านคน (ทิณิจ ลาภธนา นนท์ และคณะ, 2554) ซึ่งจากการสำรวจสถานการณ์การพนันในสังคมไทยล่าสุด ประจำปี 2558 พบว่า คนไทยร้อยละ 77 เคยเล่นการพนันมาแล้ว โดยผู้ที่มีอายุต่ำสุดในการเล่นพนันครั้งแรกมีอายุเพียง 7 ปี ร้อยละ 60 เริ่มเล่นพนันที่อายุไม่เกิน 20 ปีและสถานที่เล่นการพนันครั้งแรกมักอยู่ในบ้าน ละแวกบ้าน หรือ ในโรงเรียน (ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, 2558)

จากข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่า เด็กและเยาวชนเข้าสู่วงการพนันมากขึ้นและกำลังกลายเป็นปัญหาที่ระบาดอยู่ในสังคมไทยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาบุคลากรของประเทศค่อนข้างหนัก เนื่องจากการพนันส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะด้านสมอง เพราะการพนันเป็นเกมที่สามารรถทำลายสมองของเด็กและเยาวชนได้อย่างถาวรและพฤติกรรมติดการพนันเป็นความผิดปกติทางจิตชนิดหนึ่ง เรียกว่า “โรคติดพนัน” ซึ่งผู้เล่นการพนันจะมีความทุกข์จากการเล่นพนัน แต่ก็หยุดไม่ได้ยังคงต้องเล่นต่อไปผลกระทบระยะยาวจากการพนัน สามารถยืนยันว่า การพนันไม่ใช่แค่เกมสนุก แต่เป็นเกมที่สามารรถทำลายสมองของเด็กได้อย่างถาวร จากการศึกษาโครงสร้างสมองของวัยรุ่นด้วยการถ่ายภาพเอ็กซเรย์สมองด้วยคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า (MRI) พบว่า สมองของวัยรุ่นยังพัฒนาไม่สมบูรณ์ชี้ให้เห็นว่า ช่วงวัยรุ่นตอนต้นเป็นวัยที่ยัง

ขาดความยับยั้งชั่งใจ สมองส่วนหน้าซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการคิดที่ใช้เหตุผล (Prefrontal Cortex) จะพัฒนาสมบูรณ์ในช่วงอายุ 20 ปีขึ้นไป ถ้าวัยรุ่นหมกมุ่นหรือติดการพนันจะส่งผลให้สมองส่วนหน้า (Prefrontal Cortex) ไม่เพิ่มเนื้อสมอง สมองส่วนหน้าจะไม่พัฒนาอย่างถาวรและยังอาจถูกตัดทิ้ง (Pruning) เพราะไม่ได้ใช้งาน ส่งผลต่อระบบคิดและพฤติกรรมที่จะติดตัวไปตลอดชีวิต คือ จะกลายเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่อดทนรอความสำเร็จหวังได้เงินมาอย่างง่ายๆ และรวดเร็วฉะนั้น การพนันจึงเป็นเกมที่สามารถช่วยทำให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกได้มากไม่ว่าผู้เล่นจะอยู่ในสถานการณ์ที่ได้หรือเสียดังนั้นก็เด็กและเยาวชนจึงเป็นช่วงวัยที่มีความเสี่ยงสูงมากที่จะติดการพนันได้ง่ายและถอนตัวได้ยาก ซึ่งสาเหตุที่วัยรุ่นติดการพนันได้ง่ายมีดังนี้ คือ 1) สื่ออินเทอร์เน็ตออนไลน์ มีโฆษณามากมายบนโลกอินเทอร์เน็ตเพียงแค่คลิกก็สามารถเข้าไปใช้บริการได้อย่างง่ายดาย 2) เพื่อนเป็นคนแนะนำให้เล่น และวัยรุ่นมีแนวคิดลองเล่นดูดีกว่า 3) ร้อนเงิน หรือ มีความต้องการวัตถุตามสมัยนิยมสูง และ 4) ปัญหาครอบครัวเกิดจากการที่ต้องการประชดพ่อแม่ หนีออกนอกบ้านและหาเงินใช้เอง บางคนหาทางออกด้วยการไปเล่นพนันทำให้ติดหนึ่นนอกจากนี้เด็กและเยาวชนยังเข้าถึงแหล่งพนันได้ง่าย จะเห็นได้จากเยาวชนส่วนใหญ่ที่เล่นการพนันมีสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยการพนัน เช่น มีโต๊ะสนุกอยู่ใกล้บ้าน และในร้านสนุกเกอร์ก็มักจะมีตู้ม้าอยู่ด้วยเสมอ ในร้านสะดวกซื้อซึ่งตั้งอยู่ทุกหนทุกแห่งมักมีนิตยสารฟุตบอลที่บอกอัตราแต้มต่อสำหรับเล่นพนันฟุตบอล ตามมหาวิทยาลัยมีโต๊ะบอลตั้งอยู่รอบๆ มีเด็กเดินไปขวนเล่นพนันบอลถึงในมหาวิทยาลัยซึ่งสิ่งเหล่านี้คนทั่วไปรับรู้ แต่ก็ปล่อยให้เกิดขึ้นต่อไปผลกระทบจากการพนัน ซึ่งทำให้หลายคนต้องเดินเข้าสู่ด้านมืดของสังคมอย่างไม่มีทางเลือก เหตุการณ์ที่บิบบิ้นคือการติดหนึ่นพนันและถูกข่มขู่ให้หาเงินมาใช้หนี้เด็กเยาวชนผู้ยังไม่สามารถประกอบอาชีพได้จึงหาทางออกด้วยการทำสิ่งที่ผิดกฎหมาย (มธุรดา สุวรรณโพธิ์, 2557) ซึ่งเป็นเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ในสังคม

จากปัญหาที่เกิดขึ้นสังคมเราจะปล่อยให้เด็กและเยาวชนหมกมุ่นอยู่กับการพนัน หรือจะหาทางออกซึ่งในประเด็นนี้มีผู้รู้หลายคนได้ให้ความคิดเห็นถึงทางเลือกในการแก้ปัญหา คือ ทำให้การพนันเป็นสิ่งผิดกฎหมายโดยวิธีการต้องมีปราบปรามอย่างจริงจังอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ก็มีอุปสรรคด้านต้นทุนค่าใช้จ่ายสูงและเป็นบ่อเกิดแห่งปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน หรือควรเลือกทางเลือกที่สอง คือ ทำให้การพนันถูกกฎหมาย เพื่อรัฐจะได้นำรายได้บางส่วนมาใช้พัฒนาประเทศและช่วยเหลือสังคมได้ หรือทางเลือกที่สาม คือ การเริ่มต้นแก้ปัญหาที่ครอบครัว โดยคอยดูแลบุตรหลานไม่ให้หลงกลการพนัน ให้ความรู้ความเข้าใจไม่ให้ตกเป็นเหยื่อออนไลน์ ควบคุมเวลาใช้งานคอมพิวเตอร์ สอนให้รู้จักเลือกคบเพื่อน เป็นต้น ซึ่งเป็นวิธีที่ฟังดูเหมือนง่าย แต่ก็ยากยิ่ง อย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่ที่จะได้ผลจริงนั้น คงต้องร่วมมือร่วมใจกันเพื่อให้เด็กและเยาวชนไทยได้ห่างไกลการพนัน รวมทั้งผู้ใหญ่ทั้งหมดในสังคม ไม่ว่าในบ้าน โรงเรียน ชุมชน ภาครัฐหรือเอกชนต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง และจริงจังที่ต้องประพฤติตนให้เป็นตัวอย่าง สอดคล้องกับที่พูดว่า จะสั่งสอนให้การอบรมเยาวชนเป็นอันดับแรก ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมและความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากเยาวชนเป็นผลมาจากการกระทำและความไม่รับผิดชอบของผู้ใหญ่ไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจแทบทั้งสิ้น (มีสสัน มาหะมะ, 2554) เพราะปัญหาการพนันเป็นปัญหาที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาโดยตรง จึงจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการป้องกัน ต้องได้รับความรู้เรื่องการเท่าทันการพนัน การป้องกันตนเองจากพิษของการพนันอย่างต่อเนื่อง การเฝ้าระวังและการแจ้งปัญหา และการได้รับการส่งเสริมองค์ความรู้ให้สามารถมีภูมิคุ้มกันได้อย่างสอดคล้องกับวัยและบริบทสังคม

ชาวไทยมุสลิมมีวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองเหมือนกับชาวมุสลิมทั่วโลก มีการยึดถือปฏิบัติอย่างเหนียวแน่นสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีต ตามแนวทางที่ปรากฏในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานและแบบอย่างของท่านศาสดามุฮัมมัด ผ่านการอบรมสั่งสอนในรูปแบบต่าง ๆ และสถาบันต่าง ๆ แต่ในปัจจุบันด้วยสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน อันส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวไทย

มุสลิมทั้งทางตรงและทางอ้อม อาทิเช่น พ่อแม่ไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนบุตรหลานอย่างใกล้ชิดเหมือนแต่ก่อน เพราะสภาพทางเศรษฐกิจที่บีบรัด เยาวชนไม่สนใจกิจกรรมทางศาสนาเพราะหันไปสนใจกิจกรรมที่ถูกนำเสนอผ่านทางสื่อต่าง ๆ ที่มีรูปแบบเนื้อหาตื่นเต้น สนุกสนานกว่า เริ่มมีการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการพนันและอบายมุขมากขึ้น ผู้นำชุมชนก็ปล่อยปละละเลยจนเป็นเรื่องปกติ และอื่น ๆ อีกมากมาย เป็นเหตุให้เยาวชนไทยมุสลิมในยุคปัจจุบันเริ่มหันเหออกจากรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องไม่สามารถแยกแยะผิดถูกชั่วดีได้ ระวังไปกับสีสันแห่งความเจริญ จนกลายเป็นทาสของค่านิยมและวัฒนธรรมจากโลกตะวันตกที่ไหลทะลักเข้ามาสู่สังคมมุสลิมอย่างแทบหมดปัญญาที่จะสกัดกั้น (อบูห์มซะฮฺ อันวัดวีย, ม.ป.ป.) ในขณะที่หลักการของศาสนาอิสลามเป็นแนวทางที่ครบถ้วนในทุกรายละเอียดของชีวิต ซึ่งเป็นระบอบที่ถูกประทานจากผู้เป็นเจ้า เป็นแนวทางที่สะท้อนถึงการยอมรับและยอมจำนนต่อพระเจ้าและการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องที่มนุษย์พึงมีต่อตัวเอง ต่อโลกและสรรพสิ่ง (ซัยคฺ มุฮัมมัด ศอลิฮฺ อันวันญูดี, 2555)

ข้อความดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ชีวิตของมุสลิมถูกหล่อหลอมด้วยโลกทัศน์ที่เป็นเอกลักษณ์ไม่ต้องการให้ใช้ชีวิตอย่างไร้สาระ มั่วสุมในอบายมุข สิ่งมีนเมาและการพนัน วางกรอบความสัมพันธ์ระหว่างเพศให้สอดคล้องกับ ธรรมชาติอย่างเป็นรูปธรรมและครบวงจร ซึ่งสังคมมุสลิมทุกวันนี้แทบจะไม่หลงเหลืออะไรให้เห็นเค้าของสังคม มุสลิมที่อิงอยู่กับคำสอนอิสลาม สังคมมุสลิมยังคงเหลือแค่ความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ลอกเลียนแบบมาจากคนรุ่นก่อน โดยปัญหาในสังคมมุสลิมที่เห็นได้อย่างชัดเจนมีมากมาย เช่น มุสลิมะฮฺคลุมฮิญาบแต่อดใจไม่สู่มยาเสพติด เล่นการพนัน เบี่ยงเบนทางเพศ ไม่ละหมาด อ่านอัล-กุรอานไม่ได้ ไม่จ่ายซะกาต และรู้ แต่เรียนแต่ไม่เรียนรู้ เป็นต้น ซึ่งดูเหมือนว่าทุก ๆ ปัญหาที่กำลังกลายเป็นปัญหาที่ซ้ำซ้อน ทับถมกันวันแล้ววันเล่าเป็นวงจรที่หาทางออกไม่ได้ (อัล อัก, ม.ป.ป., อ้างถึงใน มนัส สุทธิการ และคณะ, 2557) โดยเฉพาะพฤติกรรมการเล่น เยาวชนมุสลิมปัจจุบันมีพฤติกรรมที่ทำให้ความศรัทธาอ่อนแอ เล่นการพนัน และกระทำบาป จนเป็นนิสัยที่เคยชินและหมดสิ้นความ ละอายใจ จนถึงขนาดที่สามารถกระทำได้อย่างเปิดเผย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของดลมนรรัตน์ บากา และเกษตรชัย และหิม (2550) ที่ศึกษาพบว่า เยาวชน มุสลิมส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่ไม่สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมมุสลิมและขัดกับหลักการศาสนาอิสลามกล่าวคือ เยาวชนมีพฤติกรรมที่ไร้สาระมากขึ้น มั่วสุม เล่นการพนัน สร้างความเดือนร้อนให้กับผู้อื่น ไม่รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีการเกี่ยวข้องกับอบายมุข ไม่มีงานทำ มีการแต่งกายเชิงประยุกต์เพื่อให้ทันสมัย และเลียนแบบตะวันตกดาราและนักร้อง มีความสัมพันธ์กับครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านและชุมชนอย่าง ห่างเหินและขาดสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน มีการละเลยและไม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติศาสนกิจ ไม่ให้ความสำคัญและหลีกเลี่ยงการบำเพ็ญประโยชน์และเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

คงต้องยอมรับว่าปัญหาการพนันที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนไทยในปัจจุบันนี้ นอกจากเกิดจากตัวของเด็กและเยาวชนเองแล้ว ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมก็มีส่วนมากที่เอื้อต่อเด็กและเยาวชนตกเป็นเหยื่อของการพนัน ในขณะที่เด็กและเยาวชนเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงของร่างกายจิตใจอารมณ์ซึ่งส่งผลไปสู่การปฏิบัติตัว การแสดงออกหรือพฤติกรรม วัยรุ่นมีความรู้สึกนึกคิดเป็นของตนเอง สนใจสิ่งแปลกใหม่มีความอยากรู้อยากเห็นชอบท้าทายกล้าแสดงออกต้องการความเป็นอิสระจากพ่อแม่ให้ความสำคัญกับเพื่อนมาก ต้องการให้สังคมยอมรับชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่มและชอบทำตามเพื่อนจึงมีโอกาสถูกชักชวนจากสิ่งแวดล้อมเข้าไปอยู่ในวงของการพนันได้ กอปรกับสาเหตุที่เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเช่นนั้นส่วนหนึ่งมาจากเด็กและเยาวชนขาดการเอาใจใส่ การดูแล การให้คำปรึกษา การตักเตือน และการช่วยเหลือด้านอื่น ๆ จากสังคม โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ที่มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน

ดังนั้น

ด้วยเหตุปัจจัยดังที่กล่าวมา คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญที่ควรจะต้องศึกษาและขับเคลื่อนโครงการวิจัย “การบูรณาการบ้าน โรงเรียน มัสยิด-บรม” : แร่งสนับสนุนทางสังคมทั่วโลกในการแก้ไขปัญหาการพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามา กำหนดเป็นนโยบายหรือแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันในพื้นที่ต่อไป

คำถามวิจัย

1. แร่งสนับสนุนทางสังคมช่วยเป็นเกราะให้เด็กและเยาวชนไม่เล่นการพนันจริงหรือไม่
2. การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว (บ้าน) โรงเรียน และชุมชน (มัสยิด) จะเป็นกลไกและมี ส่วนช่วยในการป้องกันปัญหาการพนันได้อย่างไร

หมายเหตุ*** “บรม” หมายถึง บ้าน โรงเรียน และมัสยิด

2. วัตถุประสงค์การศึกษา

- 2.1 ศึกษาความสัมพันธ์การสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชน
- 2.2 ศึกษาแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันด้วยทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม (Social support) สำหรับเด็กและเยาวชนมุสลิม
- 2.3 สร้างคู่มือกลไกการรู้เท่าทันและการป้องกัน การพนันออนไลน์ ของโรงเรียนเครือข่าย “บรม”

3. ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตเชิงเนื้อหาหรือประเด็นที่ศึกษา มุ่งศึกษา ความสัมพันธ์การสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชน แนวทางการป้องกันปัญหาการพนันด้วยทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม (Social support) เพื่อนำไปสู่การสร้างคู่มือกลไกการรู้เท่าทันและการป้องกัน การพนันออนไลน์ของโรงเรียนเครือข่าย “บอรอมอ”

ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ คือ เยาวชนในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 6 คนต่อชุมชนหรือจังหวัด รวมทั้งหมด จำนวน 30 คน ประกอบด้วย

- 1) เยาวชนไม่เล่นพนัน จำนวน 10 คน
- 2) เยาวชนที่เล่นพนัน/ติดพนัน จำนวน 10 คน
- 3) เยาวชนที่เคยเล่นพนัน จำนวน 10 คน

และผู้บริหารโรงเรียน 1 คน ครู 2 คน ผู้ปกครอง 3 คน ตลอดจน คณะกรรมการมัสยิดในชุมชน 2 คน ในฐานะผู้แทนตามองค์ประกอบจำนวนชุมชนละ 8 คน รวม 40 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่ ประกอบด้วย พื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดสงขลา สตูล ปัตตานี นราธิวาส และยะลา จังหวัดละ 1 ชุมชน โดยการคัดเลือกพื้นที่ตัวอย่าง เลือจากชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับความสะอาดปลอดภัยในการลงพื้นที่ และความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ ประกอบด้วย 1) ชุมชนบ้านหัวดิน อ.จะนะ จ.สงขลา 2) ชุมชนควนโดน อ.ควนโดน จ.สตูล 3) ชุมชนบ้านภูมิ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี 4) ชุมชนบ้านกำปงบารู อำเภอมือเมือง จังหวัดนราธิวาส และ 5) ชุมชนบ้านบันนังตاما อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

4.ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

4.1 ทราบถึงศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการเล่นพินันของเด็กและเยาวชน

4.2 ได้แนวทางการป้องกันปัญหาการพินันออนไลน์ด้วยทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม

4.3 ผลการศึกษาสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการพินันออนไลน์ในกลุ่มเยาวชนต่อไป

4.4 ได้คู่มือกลไกการรู้เท่าทันและการป้องกัน การพินันออนไลน์ ของโรงเรียนเครือข่าย “บอรอมอ”

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการบ้าน โรงเรียน มัธยม-บรม” : แรงสนับสนุนทางสังคมกลไกในการแก้ไขปัญหาการพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบคิดพื้นฐานในการศึกษาข้อมูลภาคสนามและการวิเคราะห์ข้อมูลเท่านั้น โดยจะไม่ให้แนวคิดทฤษฎีต่างๆมาครอบงำในการศึกษาวิจัย หากแต่จะให้ความสำคัญกับข้อค้นพบจากปรากฏการณ์ในการศึกษาข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก ซึ่งการนำเสนอเนื้อหาในบทนี้คณะผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อออกเป็น ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับแรงสนับสนุนทางสังคม

แรงสนับสนุนทางสังคม (Social support) เป็นความจริงที่ว่าคนเราเกิดมาแล้วไม่ได้ อยู่คนเดียวในสังคมต้องมีการติดต่อพบปะกับบุคคลอื่นเสมอบางคนอาจจะใกล้ชิดกันมากบางคนอาจจะใกล้ชิดกันน้อยการติดต่อกันทำให้รู้จักกันทำให้เกิดความสัมพันธ์กับคนอื่นหลายคนจนกลายเป็นเครือข่ายทางสังคม (Social network) ขึ้นเครือข่ายทางสังคมเป็นเครือข่ายโยงใยที่แสดงให้เห็นว่าคนนั้นมีการติดต่อสัมพันธ์กับใครบ้างเช่นกับคนในครอบครัวและญาติ เป็นต้นจากคนใกล้ชิดตัวขยายวงกว้างออกไปถึงเพื่อนบ้านเพื่อนที่ เรียนหนังสือด้วยกันเพื่อนร่วมงานผู้นำชุมชนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและสมาชิกชมรมหรือสมาคมต่างๆ เป็นต้นการติดต่อกันและสื่อสารกันทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยทำให้มี โอกาสเกื้อหนุนซึ่งกันและกันมีการช่วยเหลือกันบางครั้งบุคคลหนึ่งอาจจะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นแต่บางครั้งอาจจะเป็นผู้รับการช่วยเหลือจากผู้อื่นด้วยการสนับสนุนเกื้อกูลกันทำให้เกิดการสนับสนุนทางสังคม (Social support)

1. ความหมายแรงสนับสนุนทางสังคม

จากการสังเคราะห์ความหมายแรงสนับสนุนทางสังคมสามารถสรุปได้ว่า แรงสนับสนุนทางสังคมหมายถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลที่ผู้ให้การสนับสนุนได้ให้แก่ผู้รับแรงสนับสนุนทั้งการติดต่อสื่อสารข้อมูลข่าวสารได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ทำให้ตัวเอง (Cobb, 1976) เกิดความมั่นคงทางอารมณ์ (Pilisuk, 1982) รู้สึกที่ดีต่อกันเข้าใจและเชื่อว่ามีบุคคลความรักความห่วงใยความเอาใจใส่ สนใจความผูกผันซึ่งกันและกันให้การยอมรับในพฤติกรรมซึ่งกันและกัน (Kahn, 1979) นับถือไว้วางใจยกย่องการให้สิ่งของการเงินกำลังแรงคนตลอดจนการให้ข้อมูลป้อนกลับโดยใช้ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ และสามารถประเมินตนเอง (House, 1981) เห็นคุณค่าในสิ่งที่ปฏิบัติ การให้กำลังใจเพื่อเป็นเกราะกำบังภัย (WHO, 1986) ที่ผู้ได้รับแรงสนับสนุนจะได้รับโดยคำนึงถึงแหล่งที่มาของแรงสนับสนุนทางสังคมด้วย (Hubbard, Mulenkamp & Brown, 1984) จนกระทั่งทำให้ผู้ได้รับแรงสนับสนุนหรือแรงผลักดันนั้น (Caplan, 1976) สามารถปฏิบัติ ไปในทางที่ดี เพื่อดูแลตนเอง

2. ประเภทหรือชนิดของการสนับสนุนทางสังคม

การแบ่งประเภทหรือชนิดของแรงสนับสนุนทางสังคมมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม และแบ่งประเภทของการสนับสนุนทางสังคมไว้มากมายในที่นี้ จะกล่าวเพียงบางส่วนเท่านั้น ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้คือ

2.1 การสนับสนุนทางอารมณ์ (Emotional support) คือการให้ความพอใจการยอมรับนับถือการแสดงถึงความห่วงใย (House, 1981) ความผูกพันความอบอุ่นใจและความรู้สึกเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Schaefer, 1981) การให้ความรักการดูแลเอาใจใส่การยอมรับเห็นคุณค่าและการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Thoits, 1982)

2.2 การให้การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร (Information support) คือการให้คำแนะนำ (Suggestion) การตักเตือน การให้คำปรึกษา (Advice) และการให้ข่าวสารรูปแบบต่างๆ (House, 1981) ในการแก้ปัญหาหรือการให้ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับพฤติกรรมและการกระทำของบุคคล (Schaefer, 1981)

2.3 การให้การสนับสนุนทางด้านเครื่องมือ (Instrumental support) คือเป็นการให้ความช่วยเหลือในสิ่งของเงินทองหรือบริการระดับของการให้แรงสนับสนุนทางสังคม (Schaefer, 1981) การช่วยเหลือด้านแรงงานอุปกรณ์ที่จะทำให้บุคคลที่ได้รับนั้นสามารถดำรงบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบได้ ตามปกติ (Thoits, 1982) รวมถึงเวลาที่ให้ผู้รับแรงสนับสนุน (House, 1981)

2.4 การสนับสนุนด้านการให้การประเมินผล (Appraisal support) คือการให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feed Back) การเห็นพ้องหรือให้รับรอง (Affirmation) ผลการปฏิบัติ หรือการบอกให้ทราบผลถึงผลดีที่ผู้รับได้ปฏิบัติพฤติกรรมนั้น (House, 1981)

3. แหล่งสนับสนุนทางสังคม

แคปแลนและคณะ (Kaplan, et al., 1977) ได้กล่าวไว้ว่าแรงสนับสนุนทางสังคมนั้นต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ที่มีอยู่ของแหล่งที่ให้การสนับสนุนคือได้จากคนที่มีความสำคัญต่อคนคนนั้น และคนที่มีความสำคัญดังกล่าวเป็นคนที่อยู่ในเครือข่าย (Social network) ของแต่ละคน (Norbeck, 1982) และจากการศึกษาของแคปแลนและคณะ พบว่า คนที่ขาดการติดต่อกับคนในสังคมจะทำให้เกิดโรคสังคมนแตกแยก (Social breakdown syndrome) คือ เป็นอาการที่ไม่เป็นตัวเองตัดสินใจไม่ได้ ขาดความเชื่อมั่นในตนเองและไม่สามารถดูแลตัวเองได้และในทางตรงกันข้ามคนเราอยู่ในสังคมเมื่อประสบปัญหาหมักจะได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากบุคคลในเครือข่ายของบุคคลนั้นๆซึ่งจะทำให้ความคาดหวังของแต่ละคนเป็นจริงแรงสนับสนุนทางสังคมจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตโดยเฉพาะเมื่อเกิดการเจ็บป่วยหรือมีปัญหาสุขภาพ (House, 1981) ได้จำแนกบุคคลที่เป็นแหล่งแรงสนับสนุนทางสังคมไว้ 2 กลุ่มตามลักษณะความสัมพันธ์คือ

3.1 กลุ่มที่มีความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการหรือกลุ่มแรงสนับสนุนจากแหล่งปฐมภูมิ หมายถึงบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลอื่นโดยมีความสัมพันธ์กันตามธรรมชาติ (Spontaneous or natural supportive system)

3.1.1 บุคคลที่อยู่ในครอบครัวสายตรง (Kin) คือปู่ย่าตายายพ่อแม่เครือญาติ คู่สมรส

3.1.2 บุคคลครอบครัวใกล้ชิด (Kint) คือเพื่อนฝูงเพื่อนบ้านคนรู้จักคุ้นเคยคนที่ทำงานเดียวกัน

3.2 กลุ่มที่มีความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการหรือแรงสนับสนุนทางสังคมจากแหล่งทุติยภูมิถือเป็นผู้ให้บริการทางสุขภาพหมายถึงบุคคลที่ให้การช่วยเหลือบุคคลอื่นโดยเกี่ยวข้องกับบทบาทการทำงานหรือวิชาชีพซึ่งมีลักษณะการช่วยเหลือที่เฉพาะเจาะจงประเภทใดประเภทหนึ่งเป็นส่วนมาก

3.2.1 กลุ่มผู้ช่วยเหลือทางวิชาชีพ (Professional health care worker) หมายถึงบุคคลที่อยู่ในวงการส่งเสริมป้องกันรักษาฟื้นฟูสุขภาพของประชาชนโดยอาชีพได้แก่ แพทย์ พยาบาลเจ้าหน้าที่สาธารณสุข/ทีมสุขภาพ

3.2.2 องค์กรหรือสมาคมที่ให้การสนับสนุน (Organization support) หมายถึงกลุ่มบุคคลที่มารวมตัวกันเป็นหน่วยชมรมสมาคมซึ่งไม่ใช่กลุ่มที่จัดโดยกลุ่มวิชาชีพทางสุขภาพ คือสมาคมผู้สูงอายุ เป็นต้น (ครู พระผู้นำชุมชนอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ซึ่งมีความสำคัญในการสนับสนุนข้อมูลข่าวสารและความรู้ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ

4. ระดับแรงสนับสนุนทางสังคม

นักพฤติกรรมศาสตร์ชื่อ Gottlieb (1985) ได้แบ่งแรงสนับสนุนทางสังคม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ 1) ระดับกว้าง (Macro level) เป็นการพิจารณาถึงการเข้าร่วมหรือการมีส่วนร่วมในสังคมอาจวัดได้จากสัมพันธภาพกับสถาบันในสังคม การเข้าร่วมกับกลุ่มต่าง ๆ และการดำเนินชีวิตในสังคม

2) ระดับกลุ่มเครือข่าย (Mezzo level) เป็นการมองโครงสร้างและหน้าที่เครือข่ายทางสังคมด้วยการวัดอย่างเฉพาะเจาะจงถึงกลุ่มบุคคลที่มีสัมพันธภาพกันอย่างสม่ำเสมอ คือ กลุ่มเพื่อนชนิดของแรงสนับสนุนทางสังคมในระดับนี้คือ การให้คำแนะนำช่วยเหลือด้านวัตถุ ความเป็นมิตรและการสนับสนุนด้านอารมณ์

3) ระดับแคบหรือลึก (Micro level) เป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ของบุคคลที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากที่สุด ทั้งนี้เชื่อว่าคุณภาพของความสัมพันธ์ มีความสำคัญมากกว่าปริมาณ คือ ขนาด จำนวน และความถี่ แหล่งของการสนับสนุนทางสังคม คือ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ซึ่งมีความใกล้ชิดทางด้านอารมณ์มากที่สุด

เช่นเดียวกันพรทิพย์ มาลาธรรม (2553) อธิบายว่า แรงสนับสนุนทางสังคมแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ ระดับกว้าง ระดับกลาง ระดับลึก โดยที่ระดับกว้างเป็นการเข้าร่วมในสังคมพิจารณาจากความสัมพันธ์กับสถาบันในสังคม การเข้าร่วมกลุ่มต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจ ระดับกลาง เป็นการเน้นถึงบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอ เช่น กลุ่มเพื่อน ชนิดของ การสนับสนุนในระดับนี้ เช่น การให้คำแนะนำ การช่วยเหลือด้านสิ่งของ ความเป็นมิตร การสนับสนุนทางอารมณ์และการยกย่อง และระดับลึก เป็นความสัมพันธ์ของบุคคลที่มีความใกล้ชิดกันมากที่สุดโดยมีความเชื่อว่าคุณภาพของความสัมพันธ์มีความสำคัญมากกว่าปริมาณ บุคคลในระดับนี้ ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวตลอดจนคนรัก เป็นการให้การสนับสนุนทางจิตใจ การแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใย

5. การวัดแรงสนับสนุนทางสังคม

การวัดแรงสนับสนุนทางสังคมจะใช้ตัวแปรในการวัดตามประเภทหรือชนิดของการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้แบ่งประเภทแรงสนับสนุนทางสังคมตามแนวคิดของตนเอง แต่สำหรับการศึกษาคำนี้ผู้วิจัยจะใช้ตัวแปรในการวัดตามประเภทหรือชนิดการสนับสนุนทางสังคมของ (House, 1981) เพราะเป็นแนวคิดที่แบ่งประเภทได้ครอบคลุมกับกรอบที่ศึกษา ประกอบด้วย ดังนี้ 1) การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ หมายถึง การที่เด็กและเยาวชนได้รับการสนับสนุนด้านการยกย่อง การให้ความรัก ความผูกพัน ความเข้าใจ รับฟังความคิดเห็น ความจริงใจ ให้กำลังใจ ความเอาใจใส่เห็นอกเห็นใจ 2) การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การที่เด็กและเยาวชนได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับคำแนะนำ ข้อเสนอแนะ ตักเตือน การให้คำปรึกษา และการให้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งสามารถนำไปแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ได้ 3) การสนับสนุนทางด้านเครื่องมือ หมายถึง การที่เด็กและเยาวชนได้รับการสนับสนุนในสิ่งที่มีความจำเป็นทั้งในเรื่องของเงิน วัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน เวลา และสภาพแวดล้อมที่เป็นประโยชน์ 4) การสนับสนุนทางด้านการประเมิน หมายถึง การที่เด็กและเยาวชนได้รับการสนับสนุนด้านการยอมรับและช่วยเหลือให้เด็กและเยาวชนเข้าใจถึงศักยภาพของตนเอง รวมทั้งการได้รับข้อมูลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์เพื่อนำไปใช้ในการประเมินตนเอง และเปรียบเทียบกับผู้อื่นที่อยู่ในส่วนรวม โดยเลือกเฉพาะแหล่งที่มาของแรงสนับสนุนทางสังคมจากสถาบันครอบครัว สถาบันศึกษา และชุมชน ที่น่าจะเป็นสถาบันที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนมากที่สุด เมื่อพิจารณาจาก

การแบ่งการสนับสนุนทางสังคม 3 ระดับ คือ ระดับกว้าง ปลายกลาง และลึก ทั้งนี้เพื่อให้เห็นบทบาทและกระบวนการช่วยเหลือที่จะมีส่วนช่วยป้องกันเด็กและเยาวชนจากปัญหาการพนัน หรือการเชื่อมโยงบทบาทของแต่ละแหล่งที่มาของแรงสนับสนุนทางสังคม

สรุปได้ว่า แนวคิดการสนับสนุนทางสังคมจะมีความแตกต่างกันไป แต่การศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่แสดงให้เห็นว่า แรงสนับสนุนทางสังคมมีผลต่อสภาวะสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ สำหรับการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้สรุปความหมายของ แรงสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลหรือกลุ่มที่บุคคลนั้นมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ซึ่งสิ่งที่คุณค่าได้รับการช่วยเหลือ ได้แก่ ด้านอารมณ์และสังคม ทางด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวัตถุประสงค์ต่างๆ ที่ส่งผลต่อแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์ในกลุ่มเด็กและเยาวชน แนวคิดนี้มีความสำคัญต่อเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการในทุกด้าน และเป็นวัยที่ควรได้รับการเอาใจใส่ ให้ความสนใจเป็นพิเศษ การได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์ ทางวัตถุ และทางด้านข้อมูลข่าวสาร ฉะนั้น แรงสนับสนุนทางสังคมน่าจะเป็นอีกหนึ่งตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่เด็กและเยาวชนต่อปัญหาการพนันออนไลน์ หากได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว โรงเรียน ชุมชน อันส่งผลต่อแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์ในกลุ่มเด็กและเยาวชนต่อไป

2) การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว

ครอบครัวเป็นสังคมแห่งแรกของมนุษย์ (Primary Group) หน่วยสังคมที่เล็กที่สุดแต่ มีอิทธิพลยิ่งใหญ่ที่สุดต่อพฤติกรรมของเด็กที่จะตามมาในอนาคตเป็นสังคมที่ประกอบไปด้วย บิดามารดาอันถือว่าเป็นผู้ใกล้ชิดและเป็นเพื่อนที่ดีที่สุดสภาพของครอบครัวและบิดามารดา จึงถือว่าเป็นสังคมแห่งแรกที่มีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุดการเรียนรู้และปรับตัวทางสังคมของเด็กมิได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติแต่ได้รับอิทธิพลจากครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันแห่งแรกที่ได้มีความผูกพันอย่างใกล้ชิดในเบื้องต้นของชีวิตอิทธิพลของครอบครัว จึงมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาบุคลิกของเด็กทั้งกายและใจครอบครัวเป็นสถาบันแห่งแรกที่สร้างนิสัย ความคิด ความเชื่อถือ ค่านิยมและทัศนคติ (เดชา ศิริเจริญ, 2554) หากครอบครัวเข้มแข็ง สังคมก็จะเข้มแข็งไปด้วย ปัจจุบันปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อาทิ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การไม่รักษาวงศ์วานตัว เป็นต้น หากมองย้อนกลับไปแล้วจะพบว่าเกิดจากรากฐานครอบครัวที่อ่อนแอ หากสังคมไทยไม่ตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัว มีการละเลยเพิกเฉยต่อสิ่งที่เกิดขึ้น อนาคตของสังคมไทยจะอ่อนแอลงเรื่อยๆ และจะนำไปสู่ปัญหาตามมามากมาย ซึ่งปัญหาเด็กและเยาวชนที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งมาจากการที่ครอบครัวละเลยไม่ให้ความสำคัญกับการดูแลลูกหลานทำให้พวกเขาประชดชีวิตด้วยการเสเพลออกมารวมกลุ่มกับเพื่อนจนเกิดพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง พ่อแม่จึงควรให้ความอบอุ่นแก่เด็ก เปิดโอกาสในการพูดคุยกัน ดูแลอย่างใกล้ชิด ประเด็นที่พ่อแม่มักยกมาอ้างว่าต้องทำงานไม่มีเวลาดูแลลูกเป็นเรื่องที่ไม่เป็นธรรมชาติอ้างว่าไม่มีเวลาจึงเหมือนเป็นการผลักภาระความรับผิดชอบให้สังคมฝ่ายเดียว หากพ่อแม่จัดแบ่งเวลาให้ดีและมีเวลาให้กับลูกมากขึ้น เชื่อว่าจะเป็นการเกราะป้องกันประการหนึ่งที่จะทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่น เมื่อจะทำสิ่งใดก็จะมีสตินึกถึงพ่อแม่เป็นที่ตั้งเสมอ (ศิริรัตน์ แอกสกุล, 2551 และอัครสรา สถาพรจนา, 2551) ได้สรุปนิยามของการสนับสนุนจากครอบครัวจากแนวคิดของ House (1985) ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสนับสนุนทางสังคมที่เป็นแหล่งสนับสนุนปฐมภูมิอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญของชีวิตเพราะครอบครัวเป็นกลุ่มที่มีความผูกพันกันตามธรรมชาติ มีความผูกพันทางอารมณ์และจิตใจมีทัศนคติ และพฤติกรรมที่ช่วยกระตุ้นส่งเสริมให้มีการดำเนินชีวิตร่วมกันเป็นแหล่งให้คำปรึกษารวมทั้งมีการพึ่งพิงกันทางเศรษฐกิจสังคม และการปฏิบัติหน้าที่ และมีลักษณะไม่เป็นทางการ ทำให้บุคคลมีความใกล้ชิดสนิทสนม มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมีคนคอยรับฟังให้คำปรึกษาและคอยช่วยเหลือกันและกันการสนับสนุนจาก

ครอบครัวจึงเป็นแหล่งสนับสนุนทางสังคมแห่งแรกที่บุคคลได้รับด้วยความเต็มใจโดยไม่มีข้อต่อรอง เช่นเดียวกับ (ฉัตรการณ ษยุตสาท ,2557) กิจการสนับสนุนจากครอบครัวหมายถึงการที่สมาชิกในครอบครัวคอยช่วยเหลือกันทั้งในด้านของการเงินและจิตใจกล่าวคือ คอยให้ทุนสนับสนุนจนเจ้ากันมีความผูกพันกันคอยดูแลเอาใจใส่ เกื้อกูลซึ่งกันและกันให้คำปรึกษาให้กำลังใจกันและให้การยอมรับกันโดยปราศจากเงื่อนไข

3) การสนับสนุนทางสังคมจากสถาบันการศึกษา/โรงเรียน

สถาบันการศึกษาเปรียบเสมือนบ้านหลังที่สองของเด็กและเยาวชนที่เป็นสถานที่ให้ความรู้ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต่างๆ สอนให้เป็นคนดีรู้จักการใช้ชีวิต ที่เชื่อมโยงจากสถาบันครอบครัว และเมื่อเด็กและเยาวชนเข้าไปอยู่ในระบบการศึกษาแล้ว พวกเขาจะถูกเรียกว่า นักเรียนนักศึกษา ในฐานะเป็นสมาชิกบุคลากรของสถาบันการศึกษา แต่เนียนแซน (Danielsan. 2009) ได้เสนอว่า ครูหรืออาจารย์ ครอบครัว และเพื่อนมีลักษณะเป็นแหล่งที่ให้สิ่งเอื้ออำนวยทางสังคมกับนักเรียน นักศึกษา ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดี และใช้ชีวิตความเป็นนักเรียน นักศึกษาอย่างมีความสุข และมีประสิทธิภาพ การสนับสนุนทางสังคมจึงเป็นหนึ่งในตัวแปรที่สำคัญซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการจัดการกับปัญหาของนักเรียน นักศึกษา ดังนั้น การสนับสนุนทางสังคมของนักเรียน นักศึกษา จึงควรเกิดขึ้นจาก 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) อาจารย์ ได้แก่ ครู อาจารย์ ผู้ทำหน้าที่สอนผู้ดูแลในศูนย์เยาวชน 2) ครอบครัว ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครองหรือญาติพี่น้อง และ3)เพื่อน ได้แก่ เพื่อนร่วมชั้นเพื่อร่วมวิชาชีพ เพื่อร่วมกิจกรรม ซึ่งสรุปได้ว่า การสนับสนุนทางสังคมของเด็กและเยาวชนในฐานะที่เป็นนักเรียนนักศึกษา คือ การที่นักเรียน นักศึกษามีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบต่างๆ กับแหล่งเอื้ออำนวยทางสังคมของตนเองซึ่งคือ ครอบครัว เพื่อนและครูอาจารย์ในช่วงเวลาหนึ่งและสามารถตัดสินใจคุณค่าในเชิงปริมาณของการมีปฏิสัมพันธ์ ความช่วยเหลือ การดูแลเอาใจใส่ความรัก เคารพให้เกียรติถึงข่าวสารข้อมูลทั้งหมดที่นักเรียนนักศึกษาได้รับเหล่านั้นได้

4) การสนับสนุนทางสังคมจากชุมชน

โดยความหมายทั่วไปของชุมชนแล้ว คือ กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในละแวกเดียวกัน โดยมีการพึ่งพาอาศัยกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกของชุมชนแต่ละคนจะมีบทบาทที่แตกต่างกันเพื่อทำหน้าที่คอยให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสังคมที่สันติสุข ชุมชนเป็นแหล่งที่มาการสนับสนุนทางสังคม ในฐานะเป็นหน่วยใหญ่ของหน่วยย่อยๆ ที่อยู่ในชุมชน เช่น ครอบครัว โคกรเรียน วัด มัสยิด เป็นต้น มีผู้ที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้ากลุ่ม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้ศาสนา และผู้นำธรรมชาติ ชุมชนมีบทบาทหน้าที่ในการคุ้มครองส่งเสริมสิทธิของวัยรุ่น ต้องมีส่วนในการจัดบริการที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนมีกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสม ร่วมแก้ไขและช่วยหาทางออกให้แก่เด็กและเยาวชนทั้งนี้เพื่อให้เด็กและเยาวชนโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในวันข้างหน้า

ดังนั้น จากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางสังคม สรุปได้ว่า การสนับสนุนทางสังคมที่ทำการศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่ชี้ให้เห็นว่า แรงสนับสนุนทางสังคมมีผลต่อสภาวะสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจสำหรับการศึกษาคั้งนี้คณะผู้วิจัยได้สรุปความหมายของ แรงสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลหรือกลุ่มที่บุคคลนั้นมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ซึ่งสิ่งที่บุคคลได้รับการช่วยเหลือ ได้แก่ ด้านอารมณ์และสังคม ทางด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวัตถุสิ่งของต่างๆ ที่ส่งผลต่อแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันในกลุ่มเด็กและเยาวชน แนวคิดนี้มีความสำคัญต่อเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการในทุกด้าน และเป็นวัยที่ควรได้รับการเอาดูแล ให้ความสนใจเป็นพิเศษ การได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์ ทางวัตถุ และทางด้านข้อมูลข่าวสาร ฉะนั้น แรงสนับสนุนทางสังคมน่าจะเป็นอีก

หนึ่งตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่เด็กและเยาวชนต่อปัญหาการพนัน หากได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว โรงเรียน ชุมชน อันส่งผลต่อแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันในกลุ่มเด็กและเยาวชนต่อไป

5. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการเล่นการพนัน

5.1 พฤติกรรมการเล่นการพนัน

นักเศรษฐศาสตร์ได้ให้ความสำคัญและมีความพยายามที่จะเข้าใจถึงพฤติกรรม ‘การเสพติด’ ของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าประเภทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยาสูบ และการพนัน อย่างต่อเนื่อง สาธารณสุขของการศึกษามุ่งประเด็นไปเพื่อต้องการให้ทราบถึงปัจจัยกำหนด รวมถึงเหตุผลทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อการตัดสินใจของผู้เสพติด ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การวางแผนเชิงนโยบายผ่านการใช้กลไกทางด้านราคา (หมายถึงต้นทุนการบริโภคที่เพิ่มขึ้น เช่น ภาษี/ค่าธรรมเนียม) หรือกลไกที่ไม่ใช่ราคา (การประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้หรือการกำหนดบทลงโทษต่อผู้บริโภค) และนำไปสู่การบริหารจัดการพฤติกรรมกรบริโภคของประชาชนในประเทศให้เหมาะสมต่อไป เนื่องจากการพนันเป็นสินค้าที่มีลักษณะเสพติด ดังนั้นโดยทั่วไปแล้วปัจจัยทางด้านรายได้จึงมีส่วนอธิบายค่อนข้างน้อย แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ที่ศึกษาพฤติกรรมของผู้เสพติดการพนันได้บ่งชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยสำคัญที่อาจมีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมการเล่นการพนันจะประกอบไปด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล (เช่น อายุ เพศ การศึกษา ฯลฯ) ปัจจัยที่เกิดจากสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม (เช่น ระดับการเล่นการพนันของครอบครัว และเพื่อน) การเข้าถึงแหล่งของการเล่นการพนัน (ความยากง่ายของเข้าถึง และความหลากหลายของการพนัน) และทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อความเสี่ยง จะเห็นได้ว่า สาเหตุแต่ละประการล้วนนำไปสู่นโยบายที่แตกต่างกัน ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีส่วนกำหนดการเสพติดของผู้เล่นการพนันจึงมีความจำเป็นการจัดทำนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันต่อไป

ผลการศึกษาของ (สมประวิณ มั่นประเสริฐ, 2554) เรื่อง “การศึกษาสถานการณ์ พฤติกรรม และผลกระทบการพนันในประเทศไทย: การศึกษาเชิงปริมาณด้วยแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์” พบว่า สำหรับคนไทยแล้ว การพนันเป็นสินค้าเสพติดเนื่องจากไม่มีกรณีใดเลยที่รายได้ของผู้เล่นการพนันสามารถอธิบายพฤติกรรมการเล่นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษายังระบุว่า ‘ความสุข’ ที่ได้จากการเล่นการพนันมีส่วนสำคัญในการกำหนดว่าบุคคลจะเป็นผู้ที่เล่นการพนันหรือไม่ โดยเฉลี่ยแล้ว ผู้ที่เล่นการพนันเป็นผู้ที่เกลียดความเสี่ยง และรู้ตัวว่าตนเป็นผู้ที่ติดการพนัน ดังนั้น ผลการศึกษาจึงชี้ไปในทิศทางที่สรุปว่า ผู้เล่นการพนันในประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเป็น ‘ผู้เสพติดอย่างมีเหตุผล’ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ Becker and Murphy (1988) กล่าวว่า ผู้พนันได้ทำการตัดสินใจเลือกบริโภคสินค้าการพนันอย่างมีเหตุผล โดยเปรียบเทียบ ‘ต้นทุนส่วนบุคคล’ ที่เกิดขึ้นทันที (เช่น เงินที่จะเสียจากการเล่นการพนัน หรือต้นทุนค่าเสียโอกาสอื่นๆ จากเวลาที่เล่นการพนัน ฯลฯ) และต้นทุนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (เช่น การออมและความเป็นไปได้ของการมีสินทรัพย์ที่ลดลงในอนาคต ฯลฯ) เปรียบเทียบกับ ‘ความสุข’ ที่ได้จากการเล่นการพนัน นอกจากนี้ยังมีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ชัดเจนว่าบุคคลรอบข้าง ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและกลุ่มเพื่อนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดพฤติกรรมการเล่นการพนันของคนไทย

การศึกษายังพบว่า ปัจจัยกำหนดและลักษณะของผู้ที่ ‘เคยเล่น’ การพนัน และผู้ที่ ‘ยังคงเล่น’ การพนันมีความแตกต่างกัน เช่น ความแตกต่างทางด้านเพศไม่มีส่วนอธิบายว่าบุคคลจะเป็นผู้ที่ยังคงเล่นการพนันหรือไม่ แต่การเป็นเพศชายมีความสัมพันธ์กับการมีประสบการณ์ในการเล่นการพนันอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ลักษณะและปัจจัยกำหนดที่แตกต่างกันย่อมส่งผลต่อนโยบายที่แตกต่างกัน จากผลการศึกษาในส่วนที่ผ่านมารูปได้ว่า นโยบายที่ต้องการป้องกันผู้เล่นใหม่ อาจควรจะให้ความสำคัญกับประชากรไทยที่เป็น

เพศชาย และเริ่มการรณรงค์กับบุคคลตั้งแต่อายุน้อย นอกจากนั้น บุคคลที่มีปัญหาทางครอบครัว ได้แก่ กลุ่มคนมีสถานภาพ หม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่ มีแนวโน้มที่จะทดลองเล่นการพนันได้ง่ายกว่ากลุ่มอื่นๆ และที่สำคัญ เนื่องจากสมาชิกในครัวเรือนมีส่วนกำหนดพฤติกรรมการลองเล่นการพนันของคุณ ดังนั้น การทำนโยบายรณรงค์เพื่อลดการพนันอาจไม่เพียงมุ่งเป้าไปที่เฉพาะบุคคล แต่อาจเป็นไปในวงกว้างเพื่อสร้างสำนึกให้ผู้ที่เล่นการพนันรู้ว่าตนเองสามารถสร้างปัญหาให้กับคนข้างเคียงในครัวเรือนได้เช่นเดียวกัน (ซึ่งคล้ายคลึงกับกรณีการสูบบุหรี่) สิ่งดังกล่าวอาจช่วยให้การรณรงค์ลดการพนันเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

นโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่เป็นผู้เล่นในปัจจุบัน ควรจะให้ความสำคัญกับทุกเพศทุกวัย โดยกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาควรเป็นกลุ่มที่ได้รับการให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก และข้อเท็จจริงที่ว่าผู้เล่นพนันคนไทยมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรม 'เสพติดอย่างมีเหตุผล' กับการพนัน ดังนั้น การดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มต้นทุนส่วนบุคคลของการเล่นการพนัน (เช่น การเพิ่มค่าปรับ การเพิ่มบทลงโทษ และการควบคุมการเล่นการพนันที่เข้มงวดขึ้น (ซึ่งจะทำให้ Expected Cost ของการเล่นพนันเพิ่มขึ้น) อาจมีส่วนช่วยในการลดการพนันลง ผลการศึกษาในรายประเภทยังพบว่า การที่ผู้พนันเคยถูกลงโทษจากการเล่นพนันมิได้ทำให้คนดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะลดการเล่นพนันลง ข้อค้นพบดังกล่าวเป็นการเสริมข้อเสนอแนะที่ว่าบทลงโทษต่อการเล่นการพนันอาจยังไม่พอที่จะทำให้ผู้เล่นเห็นว่า 'ผลเสีย' มีมากกว่าอรรถประโยชน์ที่ตนจะได้รับโดยเฉพาะการพนันหวยใต้ดิน หวยทุกชนิด การพนันในบ่อน การพนันมวย/มวยตู้ การพนันในบ่อน

ประเด็นสำคัญสุดท้ายเกี่ยวข้องกับผลของบุคคลรอบข้างที่เป็นเพื่อนสนิท (Peer Effects) ที่มีผลต่อทั้งการเพิ่มโอกาสให้คุณเป็น 'ผู้ลองเล่น' การพนันและการเป็น 'ผู้ยังคงเล่น' การพนันในปัจจุบัน ดังนั้น ผลจากการเล่นการพนันไม่เพียงแต่สร้างต้นทุนส่วนบุคคลให้กับผู้ที่เล่นการพนันเท่านั้น แต่ยังคงสร้างต้นทุนภายนอกทางอ้อม (Indirect External Costs) ให้กับสังคมได้จากการที่มีส่วนช่วยให้บุคคลอื่นกลายเป็นผู้เล่นการพนันไปด้วย โดยเมื่อกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลสำคัญต่อพฤติกรรมการเสพติดของบุคคลหนึ่งๆ สิ่งดังกล่าวจะผลักดันให้มีการเสพติดเพิ่มมากขึ้นในระดับประเทศ ในกรณีดังกล่าว กลไกทางภาษีที่จะถูกนำมาใช้เพื่อลดการเสพติดจะต้องมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นมากกว่ากรณีที่ไม่มี Peer Externalities ถึงร้อยละ 50 ดังนั้น ผลของการมีต้นทุนภายนอกดังกล่าวอาจก่อให้เกิดต้นทุนทางสังคมที่มากกว่าต้นทุนส่วนบุคคล นโยบายที่เกี่ยวข้องอาจมุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์และสร้างค่านิยมสังคมที่ต่อต้านผู้เล่นการพนันเพื่อลดผลของผลกระทบภายนอกที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะนโยบายควรมุ่งไปที่กลุ่มผู้เล่นการพนันประเภทฟุตบอล การพนันในบ่อนการพนันกีฬาที่บ้าน

ดังนั้น สรุปได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่อาจมีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมเล่นการพนัน คือ ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยที่เกิดจากสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมของผู้เล่น เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้มีความเสี่ยงทั้งในทางตรงและทางอ้อมต่อการเสพติดการพนัน นอกจากนี้ยังพบอีกว่าพฤติกรรมการเล่นการพนันไม่เพียงแต่ต้องการให้มีรายได้จากการเล่นการพนัน แต่เพียงเพื่อหาความสุขให้กับตนเองซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ชี้ว่าพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่เสพติดการพนัน อันเนื่องมาจากปัญหาทางครอบครัวที่ขาดหายความสุขทั้งที่เกิดจากกลุ่มคนมีสถานะภาพหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่

5.2 พฤติกรรมการเล่นการพนันกับผลกระทบของการเล่นพนัน

สุวิทย์ นิมน์น้อย และคณะ (2529, อ้างถึงใน ชูพงษ์ จารุดำรงศักดิ์, 2545) ได้อธิบายไว้ว่า การพนันเป็นบ่อเกิดแห่งอาชญากรรมอื่นๆ อีกหลายชนิด เป็นต้น แบบแห่งความแตกแยก การทะเลาะวิวาท และการประทุษร้ายต่อร่างกาย เพราะต่างฝ่ายต่างก็ใช้เทคนิคและชั้นเชิงเพื่อเอาชนะซึ่งกันและกัน การพนันนำผลร้ายมาสู่ครอบครัวทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรงก็คือในกรณีที่เล่นเสียการพนันก็คิดแก้ตัวอยากให้ได้เงินคืนมา บางคนแก้ตัวจนทรัพย์สินสมบัติหมดไป ครอบครัวต้องได้รับความเดือดร้อนในด้านความเป็นอยู่ส่วน

ผลร้ายในทางอ้อมก็ คือ ในกรณีที่บิดามารดาติดการพนัน บุตรย่อมไม่ได้รับการเอาใจใส่หรือความรักใคร่อย่างเพียงพอจากบิดา มารดา ขาดการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้อง เป็นเหตุให้เด็กหันเหไปสู่การประกอบอาชญากรรมได้บางคนติดการพนันจนเสียการเสีงานในตำแหน่งหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ ข้าราชการบางคนติดการพนันจนถึงขนาดมีการคอร์ปชั่นเพื่อนำเงินไปเล่นการพนัน เป็นต้น เช่นเดียวกัน สายสุรี จุติกุล (2531) ได้สรุปผลเสียของการพนันไว้ว่า ถ้าการเล่นการพนันได้ประทุติ ติดจนเป็นนิสัยแล้ว จะส่งผลให้บุคคลนั้นเป็นคนที่ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองต่อครอบครัวและสังคม ในที่สุดก็จะกลายเป็นปัญหาที่ยากต่อการแก้ไขและเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ

จากการศึกษาของผู้วิจัยดังตัวอย่างข้างต้น จะเห็นว่าการเล่นการพนัน ล้วนแล้วแต่มีโทษและส่งผลกระทบต่อเนื่อง และในปัจจุบัน การพนันได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการกีฬามากขึ้น โดยเฉพาะกีฬาฟุตบอล ที่พบว่ามีการเล่นพนันกันมาก แต่งานศึกษาวิจัยในเรื่องผลกระทบจากการเล่นการพนันฟุตบอลโดยตรง ยังมีไม่มากนัก จากการค้นคว้าทางเอกสารของผู้วิจัยจะนำเสนอผลกระทบจากการเล่นการพนันฟุตบอลที่ผ่านมามาได้ดังนี้

ศุภศักดิ์ ตะการรัตน์กุล (2540) ได้สรุปผลกระทบที่เป็นปัญหาจากการเล่นการพนันฟุตบอลไว้ดังนี้

1. การพนันฟุตบอลเป็นหนึ่งในธุรกิจผิดกฎหมายที่มีเงินหมุนเวียนมหาศาลจากการเล่นของนักพนันตามข้อมูลจากการวิจัยโดยบริษัท ศูนย์วิจัยธนาคารกสิกรไทย จำกัด ประมาณไว้ว่าจำนวนเงินหมุนเวียนในการเล่นการพนันฟุตบอลในปี พ.ศ. 2537 สูงถึง 48,800 ล้านบาท เงินเหล่านี้ถือเป็นเงินนอกระบบซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยได้ไม่มากนัก

2. การเล่นการพนันฟุตบอลนำมาซึ่งผลกระทบทั้งต่อบุคคลและสังคม ในมุมมองหนึ่งอาจมีความเห็นว่าคุณค่าที่ต้องรับผลจากการหลงมัวเมาในการเล่นพนันนั้น ก็คือตัวผู้เล่นการพนันเองตั้งนั้นปัญหาที่เกิดขึ้นจึงเป็นปัญหาเฉพาะตัวของผู้เล่นการพนัน แต่ในความเป็นจริงแล้ว ผลกระทบที่เกิดขึ้นได้จำกัดวงอยู่แต่เฉพาะผู้ที่เล่นการพนันเท่านั้น แต่ยังสามารถขยายตัวออกไปสู่คนรอบข้างและสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การเล่นการพนันฟุตบอลทำลายคน “คน” ซึ่งถือเป็นทรัพยากรสำคัญในการพัฒนาประเทศ เมื่อคนเล่นการพนันหลงมัวเมาไปกับการเล่นการพนันฟุตบอลจนถอนตัวไม่ขึ้น ต้องคอยลุ้นว่าได้หรือเสีย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดได้ทั้งความเครียด ความเสื่อมถอยทางสุขภาพจิตสุขภาพกาย จึงกล่าวได้ว่าการเล่นการพนันฟุตบอล รวมไปถึงการพนันทุกประเภทสามารถทำลาย “คน” ได้ทั้งสิ้น ซึ่งถ้าประเทศใดมีคนติดการพนันถึงขั้นร้ายแรงเป็นจำนวนมากแล้ว ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาของประเทศนั้น ๆ อย่างแน่นอน

2.2 การเล่นการพนันฟุตบอลก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคมโดยส่งผลกระทบต่อหน้าที่การงาน สถานะทางเศรษฐกิจและครอบครัว จากพฤติกรรมของคนติดการพนันฟุตบอลที่ได้กล่าวไว้ในข้อแรก ผลกระทบของการพนันต่อสภาพความคิดและจิตใจของคนเรานั้นย่อมส่งผลเสียต่ออาชีพการงานของคน ๆ นั้นได้ ดังคำกล่าวที่ว่า “ติดการพนันจนไม่เป็นอันทำการทำงาน” ส่วนในด้านของสถานะทางเศรษฐกิจและครอบครัว การที่คนเราเสียเงินไปจำนวนมากกับการเล่นการพนัน ย่อมทำให้เราหมดเนื้อหมดตัวอย่างรวดเร็ว อีกทั้งต้องเสียเวลาจำนวนมากไปกับการเล่นพนัน ย่อมส่งผลกระทบถึงการให้เวลาต่อครอบครัว นอกจากนี้การหมดเนื้อหมดตัวจากการเล่นการพนันฟุตบอลสามารถส่งผลกระทบต่อครอบครัวแตกสลายได้

2.3 การเล่นการพนันฟุตบอลสามารถก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมตามมา การเล่นการพนันฟุตบอลและการพนันชนิดอื่น ๆ ทุกอย่างมักพัวพันกับปัญหาอาชญากรรมอย่างหนีไม่พ้น เมื่อเงินได้สูญเสียไปเพราะการเล่นการพนัน สิ่งติดตามมาเป็นเงาก็คือ การหลอกลวง ต้มตุ๋น การจ่ายค่าคุ้มครอง การติดสินบน การคอร์ปชั่น และการก่ออาชญากรรมอื่น ๆ อีกมากมาย

สรุปได้ว่า สำหรับบุคคลที่มีพฤติกรรมในการติดการพนัน ส่งผลกระทบต่ออย่างมากตนเองและสังคม โดยรอบ ทั้งในเรื่องขาดความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงาน การหลอกลวง การคอร์รัปชัน และการก่ออาชญากรรม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะอาจนำไปสู่ผลกระทบในวงกว้างต่อไปได้

5.3 ปัจจัยเสี่ยงที่ก่อให้เกิดการติดเล่นการพนัน

นักวิชาการและนักวิชาชีพนำเสนอสาเหตุหลักที่ทำให้คนเล่นการพนัน แต่ถึงกระนั้นก็ไม่สามารถชี้ชัดลงไปได้ว่าอะไรคือสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้คนๆ หนึ่งติดการพนันได้ ด้วยเหตุนี้การพิจารณาปัจจัยเสี่ยงที่นำไปสู่การติดเล่นการพนันจึงมีความสำคัญต่อการวางแผนป้องกัน โดยเฉพาะเยาวชนหรือวัยรุ่นในฐานะกลุ่มเสี่ยงที่สังคมจับตามอง สุพร อภินันท์เวช (2555) ระบุถึงปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เยาวชนติดการพนัน ดังนี้

1. อายุ น้อย เยาวชนที่อายุน้อยจะถูกชักจูงหรือล่อลวงให้ เข้าไปสู่วงจรพนันได้ง่ายกว่าด้วยความสามารถทางสติปัญญาหรือประสบการณ์ที่มีจำกัดตามวัย หากเริ่มหัดเล่นการพนันตั้งแต่อายุน้อยย่อมมีความเสี่ยงในการติดการพนันมากกว่าผู้ที่เริ่มเล่นพนันตอนอายุมาก ผลสำรวจย้อนหลังกลุ่มผู้ใหญ่ที่ติดการพนันซึ่งก่อปัญหาสุขภาพหรือสังคม พบว่า มีประวัติเริ่มเล่นการพนันครั้งแรกตอนอายุยังน้อย

2. เพศชาย งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ พบว่า เพศชายมีความเสี่ยงต่อการติดพนันมากกว่าเพศหญิงอย่างมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะบุคลิกลักษณะและความคิดของเพศชายมักชอบการแข่งขันท้าทายมีความเสี่ยง กล้าได้กล้าเสียมากกว่าเพศหญิงนำไปสู่ความสนใจทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันท้าทายมากกว่าเพศหญิง

3. พันธุกรรม หากเยาวชนคนใดมีพันธุกรรมหรือยีนที่เสี่ยงต่อการติดการพนัน ซึ่งได้รับตกทอดมาจากบรรพบุรุษก็อาจมีโอกาสติดการพนันได้มากกว่า หรือพูดง่ายๆ ว่าการส่งผ่านทางพันธุกรรมของบิดา มารดา หรือบรรพบุรุษสู่เด็กมีผลให้เด็กเล่นหรือติดการพนันได้ หากบิดามารดา เป็นผู้ติดการพนัน ลูกจะมีโอกาสได้รับยีนติดการพนันเช่นกัน ซึ่งการแสดงออกมีอยู่หลายรูปแบบ ได้แก่ ชอบเล่นการพนัน ติดการพนันได้ด้วยตนเอง หรืออาจถูกกระตุ้นด้วยสิ่งแวดล้อม ทำให้เยาวชนกลุ่มนี้ติดการพนันง่ายกว่าคนที่ ไม่มียีนติดการพนัน

4. อิทธิพลจากครอบครัว ตัวแบบที่เล่นพนันการมีสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ ปู่ ย่า ตายาย พ่อแม่ ญาติ พี่น้องเล่นการพนัน มีผลต่อการเล่นพนันและติดการพนันในที่สุด ซึ่งงานวิจัยหลายเล่มได้ ผลตรงกันว่า เยาวชนที่เล่นการพนันมักมีคนในครอบครัวเล่นการพนันด้วย และคนที่มียอิทธิพลต่อการติดการพนันมากที่สุดคือ บิดาหรือมารดา หากอธิบายในแง่การเป็นตัวแบบ หรือต้นแบบของเด็ก พ่อแม่ คือ ผู้มียอิทธิพลต่อการถือ เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตของเด็กมากที่สุด เด็กที่รู้สึกว่าการเล่นการพนันเป็นเรื่องปกติ นั้น เนื่องจากเห็นจนเคยชินหรือเคยเล่นกับคนในครอบครัวหรือไปอยู่ในสถานที่เล่นพร้อมพ่อแม่

5. เพื่อน เมื่อพูดถึงพัฒนาการด้านสังคมของเด็กวัยรุ่นหรือเยาวชนมีการจัดให้ “เพื่อน” เป็นผู้มียอิทธิพลต่อความคิด ความรู้สึก การได้รับการยอมรับหรือการร่วมมือทำกิจกรรมเป็นอย่างมาก จนบางครั้งเราจะได้ยินเรื่องราวที่เป็นช่องว่างระหว่างวัยของพ่อแม่กับลูกวัยรุ่นอยู่เสมอ และลูกมักเลือกปรึกษาเพื่อนหรือหนีไปอยู่กับเพื่อนมากกว่ายอมเชื่อฟังและรับฟังความคิดเห็นของพ่อแม่ หากเด็กไปอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่เล่นการพนัน หรือมีวิธีแก้ไขปัญหาก็ไม่เหมาะสม เด็กก็มักจะใช้วิธีที่เขาและเพื่อนเรียนรู้กันมาและอาจนำไปสู่การติดพนันในที่สุดโดยงานวิจัยหลายเล่มยืนยันว่าการมีเพื่อนสนิทเล่นการพนันจะทำให้เด็กวัยรุ่นผู้นั้นมีแนวโน้มเล่นการพนันตามไปด้วย

6. บุคลิกภาพใจร้อน วุ่ความหุนหันพลันแล่น ลักษณะบุคลิกภาพที่ควบคุมอารมณ์ไม่ค่อยได้ ใจร้อน หุนหันพลันแล่น มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ง่ายไม่สามารถดำรงสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้นานๆ เป็นลักษณะของบุคลิกภาพผิดปกติประเภท บี (Cluster B Personality Disorders) ซึ่งโรคทางจิตเวชประเภทหนึ่งจากการศึกษาพบว่า คนที่ติดการพนันมักมีบุคลิกภาพผิดปกติประเภทนี้มากกว่าคนที่ไม่ติดการพนัน ส่วนใหญ่

จะแก้ไขปัญหานี้ในแนวทางไม่ค่อยเหมาะสม ไม่คำนึงถึงผลลบที่ตามมาว่า เมื่อเล่นจนหมดตัวจะเป็นปัญหาอย่างไร ต้องวางแผนแก้ไขอย่างไร นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มติดหรือพึ่งอะไรได้ง่ายๆ เช่น การติดเกม ติดเหล้า ติดสารเสพติด ติดเที่ยว ติดผู้หญิง เป็นต้น

7. ฐานะยากจน ผู้ที่มีฐานะยากจนอาจไม่มีโอกาสเข้าไปเล่นการพนันในสถานที่ใหญ่ๆ หรือต่างประเทศซึ่งมีค่าใช้จ่ายมาก แต่เนื่องด้วยแหล่งพนันในประเทศไทยเป็นบ่อนเล็กๆ ที่แอบเปิด บริการซุกซ่อนอยู่ตามชุมชนแออัดหรือแหล่งบันเทิงย่านเศรษฐกิจที่มีผู้คนอพยพจากต่างเมืองเข้าไปอาศัยเพื่อทำมาหากินการพนันจึงเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตพวกเขาได้ไม่ยากนัก นอกจากนี้การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในปัจจุบันยังทำให้ระบบพนันออนไลน์ เกิดขึ้นง่าย จับกุมเจ้าของเว็บได้ยาก ค่าใช้จ่ายในการลงทุนน้อย คนจึงติดการพนันง่ายขึ้น เพราะมีความสะดวก ค่าใช้จ่ายต่ำกว่าการเดินทางไปบ่อน ทำให้คนที่มีฐานะยากจนสามารถเข้าถึงการพนัน ผลการวิจัยพบว่าคนที่ ติดการพนันมักเป็นคนที่ มีฐานะยากจนกว่าคนที่ไม่ติดการพนัน เพราะมักคิดว่า การพนันเป็นวิธีหาเงินที่ง่าย แม้ความจริงโอกาสได้เงินจากการพนันมีความเป็นไปได้ น้อยมาก

8. สิ่งแวดล้อมและระบบการพนันออนไลน์ สภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยแหล่งอบายมุข ได้แก่ สถานบันเทิงกลางคืน ร้านขายเหล้าเบียร์ ร้านขายบริการทางเพศ หรือแหล่งการพนัน เป็นสาเหตุให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงเข้าไปเล่นการพนันและติดการพนันในที่สุด เพราะเป็นวัยที่มีวุฒิภาว่น้อยกว่าผู้ใหญ่ในการคิดแยกแยะสิ่งควรหรือไม่ควรทำ ชักจูงง่ายหากถูกล่อใจด้วยรางวัลหรือความสนุกสนานบันเทิง อีกทั้งปัจจุบันบริการในสื่อออนไลน์ ทำให้เยาวชนเล่นการพนันง่ายขึ้น ขณะที่การติดตามกำกับดูแลของผู้ปกครองกลับเป็นไปได้ยาก เพราะเยาวชนมีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ หรืออินเทอร์เน็ตออนไลน์ คล่องแคล่วกว่าผู้ใหญ่ จึงไม่แปลกที่การพนันหลากหลายชนิดจะฉาบฉวยมาสู่ผู้ใช้บริการซึ่งมีเยาวชนรวมอยู่ในนั้น

นอกจากนี้ มธุรดา สุวรรณโพธิ์ (2557) ได้กล่าวว่า เด็กและเยาวชนจึงเป็นช่วงวัยที่มีความเสี่ยงสูงมากที่จะติดการพนันได้ง่ายและถอนตัวได้ยาก สาเหตุที่วัยรุ่นติดการพนันได้ง่ายมีดังนี้ 1) สื่ออินเทอร์เน็ตออนไลน์ มีโฆษณามากมายบนโลกอินเทอร์เน็ตเพียงแค่คลิกก็สามารถเข้าไปใช้บริการได้อย่างง่ายดาย 2) เพื่อนเป็นคนแนะนำให้เล่น และวัยรุ่นมีแนวคิดลองเล่นดูดีกว่า 3) ร้อนเงิน หรือ มีความต้องการวัตถุตามสมัยนิยมสูง และ 4) ปัญหาครอบครัวเกิดจากการที่ต้องการประชดพ่อแม่ หนีออกนอกบ้านและหาเงินใช้เอง บางคนหาทางออกด้วยการไปเล่นพนันทำให้ติดหนี้ เช่นเดียวกับ ธนาคม พงนาพิทักษ์และคณะ (2555) ได้ทำการศึกษาทบทวนปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลให้เกิดการเล่น การพนัน อันได้แก่ สภาพแวดล้อม ครอบครัว แรงจูงใจจากสื่อ การศึกษา การควบคุมบังคับใช้ กฎหมาย ฯลฯ พบว่า อิทธิพลของสื่อเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งผ่านการชี้แนะของสื่อมวลชน ตั้งแต่ คอลัมน์นิสต์ในหนังสือพิมพ์ ผู้วิเคราะห์และพาดพิงทางสถานีวิทยุ ผู้ดำเนินรายการวิเคราะห์ การแข่งขันในสถานี โทรทัศน์ ดาวเทียม หรือเนื้อหาข่าวทั่วไปในหนังสือพิมพ์กีฬา ซึ่งเน้นการบอกรายละเอียดอัตราต่อรองของบริษัทรับพนันถูกกฎหมายในต่างประเทศ และการวิเคราะห์ที่เร้าอารมณ์ผู้อ่าน หรือผู้ฟังจนคล้อยตามกับบทวิเคราะห์ที่เสมือนชี้ชวนให้เข้าไปเล่นการพนันและ ไพศาล ลิ้มสถิตย์ (2554) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้การพนันฟุตบอลผ่านช่องทางออนไลน์ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ มาจากการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตอย่างรวดเร็วและสะดวกผ่านโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน แท็บเล็ต และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ รวมทั้งจากพฤติกรรมของวัยรุ่นที่รักสนุกและแสวงหาความตื่นเต้นจากการเสี่ยงโชค และการเลียนแบบเพื่อน รวมทั้ง บุปผา ลาภาวัฒนาพันธ์ (2556) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การเปิดรับข่าวสารกับทัศนคติ และพฤติกรรมการเล่นการพนันของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ” ยืนยันว่ายิ่งเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการพนันจากสื่อประเภทต่างๆ ทั้งสื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ สื่อบุคคล และสื่อใหม่มากเท่าใด ยังมีทัศนคติเชิงบวกและจะเล่นการพนันมากขึ้นเท่านั้นเข้าข่าย “ยิ่งรู้อย่างอยากเล่น” และยิ่งพบอีกว่าเว็บไซต์และเฟซบุ๊ก กลายเป็นสื่อใหม่ที่นักศึกษาใช้เพื่อหาข้อมูลเล่นการพนันมากขึ้น

5.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเล่นพนัน

1) ทฤษฎีการเลียนแบบ

Tarde (1904 อ้างถึงใน สุดสงวน สุธีสร, 2547) กล่าวว่า เมื่อปัญหาสังคมเกิดขึ้นมันมิได้เกิดขึ้นตามลำพัง แต่มีเทคนิคของการกระทำผิดคล้ายกับตามมาเป็นปัญหาลูกโซ่ และได้ตั้งกฎของการเลียนแบบขึ้นมาซึ่งตามกฎของเขามีข้อสังเกตเป็นการทั่วไปหลายประการ กล่าวคือ

1) คนเรามีแนวโน้มที่จะเลียนแบบแฟชั่นและประเพณีของคนอื่น ตามปกติคนกลุ่มชนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันจะมีการเปลี่ยนแปลงเรื่องแฟชั่นและประเพณีอย่างช้าๆ แต่ถ้ากลุ่มที่แตกต่างกันติดต่อกันก็จะส่งเสริมให้เกิดการเลียนแบบมากขึ้น

2) ผู้มีฐานะต่ำกว่่าจะเลียนแบบผู้มีฐานะสูงกว่า ซึ่งเขากล่าวว่า มีปัญหาสังคมหลายชนิดที่เริ่มเกิดขึ้นในหมู่ชนชั้นสูง และแพร่ไปในหมู่ชนชั้นต่ำโดยการเลียนแบบ

3) คนเราจะเลียนแบบพฤติกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ ถ้าหากพฤติกรรมแบบเก่าหลายๆ แบบเกิดขึ้นแย้งกัน เขาเชื่อว่าการเลียนแบบเป็นการเรียนรู้อย่างหนึ่ง และการเลียนแบบบางอย่างทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้น เขากล่าวว่าปัญหาสังคมจะแพร่ออกไปในลักษณะเดียวกับการแพร่หลายของแฟชั่น และแฟชั่นของในสิ่งที่ผิดต่อสังคมก็เหมือนกับแฟชั่นของเสื้อผ้าและทรงผม

จากทฤษฎีการเลียนแบบ สามารถกล่าวได้ว่า คนที่เล่นการพนันจากการเลียนแบบผู้อื่น เป็นการเล่นเพื่อระบายความรู้สึกทางจิตใจในทางลบ ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ซ่อนเร้นอยู่ในใจ คนบางคนมีความทุกข์อยู่ในใจแต่ไม่ยอมบอกให้ใครรู้เพราะเขามีบุคลิกภาพเป็นคนเก็บกด พุดน้อย ระวังตัว การเล่นพนันจึงเป็นการระบายความรู้สึกได้ตัวอย่างหนึ่ง

2) ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างกัน

เป็นแนวคิดของ Sutherland (1947 อ้างถึงใน นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, 2540) ที่พิจารณามุ่งไปที่กลุ่มเพื่อน ประเภทของเพื่อน และลักษณะรวมทั้งพฤติกรรมของกลุ่มเพื่อน สารที่นำเสนอที่น่าสนใจคือก่อนที่เด็กและเยาวชนจะคบเพื่อนที่กระทำความผิด ตนเองยังไม่มีความคิดโน้มเอียงที่จะกระทำความผิด แต่เมื่อได้รับเพื่อนกระทำความผิดแล้ว จึงได้เรียนรู้ค่านิยม ทศนคติ และกลวิธี เทคนิคที่โน้มเอียงให้กระทำความผิด ในที่สุดจะมีพฤติกรรมและบุคลิกภาพเป็นคนที่เห็นว่าการกระทำความผิดเป็นของธรรมดา ทฤษฎีนี้มีข้อเสนอที่น่าสนใจสรุปได้ว่า พฤติกรรมที่เป็นของบุคคลผู้ที่เคยกระทำความผิดมีการเรียนรู้ด้วยการคบหาสมาคม พบปะใกล้ชิด มีปฏิสัมพันธ์กันต่อเนื่อง อิทธิพลที่เกิดจากความสัมพันธ์กันจะทำให้การเรียนรู้มีผลเกิดขึ้นรุนแรงมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ขึ้นกับความถี่และกลุ่มเพื่อนจะมีมากเพียงใดในขอบเขต ปริมาณ และคุณภาพของความสัมพันธ์ที่บุคคลนั้นมีต่อกลุ่ม ดังนั้น พฤติกรรมเบี่ยงเบนก็จะแตกต่างกันไปด้วย สารสำคัญที่จะเรียนรู้โดยการปฏิสังสรรค์คือ ทศนคติ ความคิด ค่านิยม ที่ลอกเลียนและเก็บเข้ามาด้วยความสมัครใจ บางครั้งอาจไม่รู้สึกรู้สีกตัวก็ได้ การให้นิยามความหมายและเจตคติต่าง ๆ ซึ่งมองได้ทั้งลักษณะของพฤติกรรมที่ถูกกฎหมาย และพฤติกรรมที่ละเมิดกฎหมาย

การศึกษาเรื่องกลุ่มเพื่อนนี้ Hirschi (1969 อ้างถึงใน นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, 2540) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมสังคมและสรุปเป็นทฤษฎีที่เชื่อว่าพฤติกรรมกระทำความผิดนั้นเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ในครอบครัว ถ้าลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัวบกพร่อง ขาดพลังที่จะยึดเหนี่ยวจิตใจผู้นั้นก็จะมีแนวโน้มไปสู่การเป็นปฏิปักษ์ต่อกฎหมาย และหันมาคบค้าสมาคมกับเพื่อน สอดคล้องกับความคิดของนักอาชญาวิทยาคนอื่น ๆ เช่น ไพนอน ศึกษา พบว่า การกระทำความผิดมีสาเหตุมาจากเพื่อน Reckless (1972 อ้างถึงใน นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, 2540) ได้พบว่าเด็กอายุต่ำกว่า 13 ปี ที่กระทำความผิดมีจำนวนถึงร้อยละ 77 มีเพื่อนร่วมกระทำความผิดด้วยถึงร้อยละ 72 การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่เล่นพนัน ตามทฤษฎีนี้

ซึ่งอธิบายได้ว่าเด็กและเยาวชนจะเล่นพนันตามเพื่อนที่เล่นพนัน เนื่องจากการเล่นพนันจะต้องมีการชักชวนให้ทัศนะ วิถีเล่น เด็กและเยาวชนก็จะเก็บเอาความหมายต่างๆ และค่านิยมต่างๆ ที่นำไปสู่การเล่นพนันจากเพื่อนของเขา ถ้าเพื่อนสนิทที่เล่นพนันเพิ่มมากขึ้น เด็กวัยรุ่นก็มีแนวโน้มที่จะเล่นการพนันมากขึ้นด้วย ปัญหาการเล่นพนันในหมู่เยาวชนเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ได้รับอิทธิพลจากการคบเพื่อนเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญมาก สังคมนั้นยังมีอิทธิพลต่อการเล่นพนันน้อยกว่า การคบเพื่อน เมื่อมีการเปรียบเทียบกัน ผลกระทบจากการคบเพื่อนเห็นได้ชัด และเกิดในทางตรงมากกว่า ถ้าเด็กที่คบเพื่อนที่ประพฤติไม่ดีก็จะถูกชักจูงให้ประพฤติผิดได้ง่าย โดยเฉพาะถ้าความสัมพันธ์ของครอบครัวไม่แน่นอน พ่อแม่ไม่เข้าใจลูก ไม่ให้ความรัก ความอบอุ่น และการสร้างเสริมบุคลิกภาพที่ดีพอ เด็กจะหันไปหาเพื่อน ถ้าเพื่อนสนิทคบหาสมาคมกันเป็นประจำและใกล้ชิดติดการพนัน เยาวชนก็จะรับเอาการพนันได้เร็วและรุนแรงด้วยความถี่และปริมาณ

ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างกัน จากสาระแนวคิดของ Sutherland เกี่ยวกับทฤษฎีนี้สามารถสรุปสาระที่น่าสนใจเป็นข้อๆ คือ

1. พฤติกรรมการกระทำความผิดเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้มิใช่มีมาแต่กำเนิดหรือสืบทอดทางสายเลือดกรรมพันธุ์

2. พฤติกรรมการกระทำความผิดเรียนรู้จากการปะทะสังสรรค์กับคนอื่น ๆ ในกระบวนการติดต่อสื่อสารทั้งคำพูดและกิริยา การกระทำความผิดทางกฎหมายที่ใช้การเรียนรู้เห็นได้ชัด เช่น การขโมยรถ การล้วงกระเป๋า และการปล้น ล้วนเป็นเหตุการณ์ที่ต้องมีการดูแลแบบอย่างการฝึกและมีขั้นตอนในการกระทำผิด

3. การเรียนรู้พฤติกรรมกรรมการกระทำผิดเกิดขึ้นในกลุ่มที่มีความใกล้ชิดกันเป็นการส่วนตัว มากกว่าการได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น การดูจากวิดีโอ ภาพยนตร์และหนังสือพิมพ์ที่จะมีผลต่อการกระทำความผิด

4. การเรียนรู้การกระทำความผิด ผู้ที่เรียนรู้มีความพอใจที่จะละเมิดกฎหมายมากกว่าการปฏิบัติตามกฎหมาย เช่น ถ้าอยู่ในวัยรุ่นก็จะพอใจที่จะละเมิดกฎข้อบังคับของโรงเรียน การหนีโรงเรียน การไว้ผมยาว ใส่กางเกงยาวเกินไปผิดระเบียบชุดนักเรียน เป็นต้น

5. การสมาคมที่แตกต่างอาจแปรเปลี่ยนไปตามความถี่ช่วงเวลา ความรุนแรง หมายความว่าผู้กระทำความผิดมีความสัมพันธ์กับคนที่กระทำผิดมากเพียงใด บ่อยครั้งแค่ไหน และช่วงเวลาที่อยู่ด้วยยาวนานอย่างไร คนๆ นั้นก็จะกระทำความผิดมากเพียงใด ซึ่งเป็นความสัมพันธ์โดยตรงเป็นเหตุและผล ในด้านความเข้มข้น หมายถึง แหล่งที่เป็นแบบแผนของการกระทำความผิดเป็นที่ยกย่องมาน้อยเพียงใด จากผู้กระทำความผิดกล่าวคือ ผู้กระทำความผิดมีความรู้สึกนิยมพอใจแบบแผนของการกระทำความผิดถ้ามีมาก โอกาสที่ผู้นั้นก็จะยอมรับและปฏิบัติตามได้ง่าย

6. พฤติกรรมหรือวิธีการกระทำความผิดเป็นการแสดงออกถึงความต้องการและค่านิยมโดยทั่วไป เนื่องจากพฤติกรรมเป็นเครื่องชี้ถึงเจตนา แต่ก็ไม่ใช่ว่าเมื่อทุกคนมีความต้องการเหมือนกันจะต้องมีพฤติกรรมอย่างเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น โจรต้องการเงินจึงขโมย กรรมกรที่ต้องการเงินแต่ทำงานมากขึ้นเก็บออมมากขึ้น จึงสรุปได้ว่าความต้องการอย่างเดียวกันไม่ใช่ว่าจะต้องกระทำอย่างเดียวกัน ผู้กระทำความผิดจำนวนมากกระทำความผิดด้วยการเรียนรู้เป็นที่น่าสังเกตว่าในการพิจารณาพิพากษาลงโทษ ถ้าเป็นความผิดเล็กน้อยศาลจะพิพากษาด้วยการรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษ ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดเข้าไปมีโอกาสเรียนรู้การกระทำผิดจากผู้ต้องขังในเรือนจำ

3) ทฤษฎีการคาดหวัง

Vroom (อ้างถึงใน ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2545) กล่าวว่า การจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรมจะมีโอกาสประสบความสำเร็จถ้าบุคคลมีความเชื่อว่าพฤติกรรมนำไปสู่ผลกรรม ผลกรรมนั้นมีค่าสูงสำหรับเขาและเขาเชื่อว่าตัวเขามีความสามารถอยู่ในระดับที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นได้ ซึ่งทฤษฎีการคาดหวังต้องทำความเข้าใจอยู่ 3 ประการดังนี้

1. การคาดหวังในความพยายาม - การกระทำ หมายถึง การที่บุคคลคาดหวังไว้ล่วงหน้า ถ้าหากตนเองแสดงพฤติกรรมอย่างเต็มที่ที่สุดความสามารถแล้ว จะมีโอกาสหรือความน่าจะเป็นสูงมากหรือน้อยเพียงใดที่จะกระทำสิ่งนั้นได้สำเร็จ นั่นคือบุคคลจะตั้งใจว่าพฤติกรรมที่จะต้องทำนั้นมันยากเกินกำลังความสามารถของตนเองหรือไม่ ก่อนที่จะทำพฤติกรรมนั้นออกไป

2. การคาดหวังในการกระทำ - ผลกรรม หมายถึง การที่บุคคลคาดหวังไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะแสดงพฤติกรรมว่า ถ้าหากเขากระทำพฤติกรรมนั้นแล้ว เขาจะได้ผลลัพธ์ที่จะเป็นผลดีหรือผลเสียอย่างไรต่อตัวเขา

3. ค่าของผลกรรม หมายถึง คุณค่าหรือความตั้งใจที่ผลกรรมนั้นมีให้แก่บุคคลที่จะต้องแสดงพฤติกรรมนั้นออกไป เพื่อให้ได้มาซึ่งผลกรรมนั้น แต่ละบุคคลมีการรับรู้ที่แตกต่างกันต่อผลกรรมเดียวกัน เช่น คนบางคนเห็นว่าการแทงพนันฟุตบอลเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลในทางลบต่อตนเอง จึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการพนันฟุตบอล ส่วนคนบางคนเห็นว่าการพนันฟุตบอลสามารถได้ค่าตอบแทนเป็นจำนวนมากในเวลาอันสั้น เมื่อมีโอกาสจะแทงพนันฟุตบอลทุกครั้ง ดังนั้นแล้วเมื่อพิจารณาที่ผลของกรรมคนประเภทแรกจะไม่เล่นการพนันฟุตบอลและประเภทหลังจะเล่นการพนันฟุตบอลทุกครั้งเมื่อมีโอกาส

4) ทฤษฎีโอกาสที่จำกัด

Richard Cloward (1960 อ้างถึงใน นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, 2540) เสนอว่าโอกาสที่จำกัดเป็นช่องทางผลักดันให้คนกระทำความผิดกฎหมายได้ คนทุกคนมีโอกาสไม่เท่ากันเมื่อคนแต่ละคนมีความต้องการที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายในวิถีทางที่ถูกต้องเหมาะสม สภาพแวดล้อมรอบข้างมีความสำคัญมากถ้าใครก็ตามอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีเช่นบ้านอยู่ใกล้แหล่งการพนัน เมื่อเกิดความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่ง ปัจจัยจากสภาพแหล่งการพนันจะผลักดันให้คน ๆ นั้นมีพฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย เช่น คนนั้นจะหาทางเข้าไปเล่นการพนันเพื่อได้เงินมาซื้อสิ่งที่ต้องการ แต่กรณีในทางตรงข้าม คนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีมีการเรียนรู้ที่ดีจากบุคคลใกล้เคียงคนนั้นจะไม่กระทำความผิดกฎหมาย

Richard Cloward ได้เสนอสภาพแวดล้อมซึ่งมีวัฒนธรรมรองที่เอื้ออำนวยต่อการกระทำความผิดอยู่ 2 ลักษณะ คือ

1. ที่อยู่อาศัยแออัดของชนชั้นล่าง ลักษณะเช่นนี้คือสลัมในบริเวณนี้จะมีบุคคลผู้ที่เคยกระทำผิดอาชญากรรม และอยู่ในฐานะสมาชิกคนหนึ่งในชุมชน มีความเคยชินที่ได้เห็นการกระทำผิดกฎหมายจนเห็นเป็นเรื่องธรรมดา เช่น คนในสลัมอาจเห็นคนเสพยาเสพติดอยู่ทั่วไป และขณะเดียวกับบุคคลกลุ่มนี้จะไม่เคยมีโอกาสเห็นคนที่ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมและการใช้ชีวิตที่ดีงาม เมื่อได้เห็น ได้ใกล้ชิดกับสิ่งไม่ดีหรือเลวร้าย โอกาสที่จะกระทำความผิดก็มีมาก

2. บริเวณที่ไม่มีความมั่นคงและไม่มีการเปลี่ยนแปลง ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเช่นนี้จะไม่มีโอกาสได้ออกไปพบกับสิ่งแวดล้อมภายนอกจึงคุ้นเคยกับการปฏิบัติที่ไม่มีความเหมาะสมที่ดีงาม บันทัดฐานที่มั่นคง จุดยืนที่จะเป็นหลักยึดเหนี่ยวในการปฏิบัติ ไม่ได้รับค่านิยมและหลักของการดำเนินที่ถูกต้องชัดเจนที่จะยึดถือเป็นกฎระเบียบและสภาพแวดล้อมเช่นนี้จึงไม่ใช่เขตที่วัยรุ่นจะประสบความสำเร็จในชีวิตตามค่านิยมของสังคม เนื่องจากไม่มีแบบอย่างที่ดีให้เห็นจึงพูดได้ว่าโอกาสของพวกเขาถูกจำกัดนั่นเอง

5) ทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ อยู่ภายใต้กรอบทฤษฎีที่นักการสื่อสารมวลชนเรียกกันว่า ทฤษฎีการหนีที่นิยม การวิเคราะห์ในเชิงหน้าที่ของสื่อมวลชนตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่า พฤติกรรมและปรากฏการณ์ในสังคมของมนุษย์ต่างก็เกี่ยวข้องในเชิงหน้าที่ กล่าวคือ มีการเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบทั้งลูกโซ่และแบบวงจร ดังนั้นพฤติกรรมของมนุษย์จึงอาจอธิบายได้ว่า เกิดจากความต้องการ ซึ่งความต้องการของแต่ละคนจะมีที่มาต่าง ๆ กัน พฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชนของบุคคลจะเกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการอันเกิดจากพื้นฐานด้านจิตใจของบุคคลและประสบการณ์ที่ได้รับจากสถานการณ์ทางสังคม

Katz ,E.and other (1974 อ้างถึงใน ณัฐวัฒน์ กาญจนบุษย์, 2547) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้ประโยชน์จากสื่อและความพึงพอใจที่ได้รับจากสื่อของผู้รับสาร โดยสร้างข้อความแสดงความต้องการและวัดระดับความพอใจที่ผู้รับสารได้รับจากสื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับ 1) สภาวะสังคมและจิตใจที่มีผลต่อ 2) ความต้องการของบุคคลซึ่งนำไปสู่ 3) การคาดคะเนเกี่ยวกับ 4) สื่อและแหล่งที่มาของสาร การคาดคะเนนำไปสู่ 5) ความแตกต่างในการใช้สื่อและพฤติกรรมอื่น ๆ ของแต่ละบุคคล ยังผลให้เกิด 6) ความพอใจจากการรับสื่อ และ 7) ผลอื่น ๆ ที่ไม่ได้คาดหมายมาก่อน ซึ่งลักษณะการใช้ประโยชน์จากสื่อจะแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ ความตั้งใจ ความต้องการและความพึงพอใจของตนเอง และได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับสังคมที่มีบทบาทในการกำหนดความต้องการและความพึงพอใจของแต่ละคน ไว้ดังนี้

1. บุคคลได้รับแรงกดดัน ความตึงเครียด ความขัดแย้งทางสังคม ทำให้ต้องผ่อนคลายความเครียดด้วยการบริโภคสื่อ
2. สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมกระตุ้นให้แต่ละบุคคลต้องตระหนักถึงปัญหาทำให้บุคคลต้องแสวงหาข่าวสารจากสื่อ
3. โอกาสที่ปัจเจกชนบุคคลจะได้รับการตอบสนองความพึงพอใจใน ตามความต้องการจากสถานการณ์สังคมนั้นมีน้อยมาก ดังนั้นสื่อจึงเป็นตัวเสริมหรือทดแทนบริการต่าง ๆ ที่หายไป
4. การบริโภคข่าวสารจากสื่อ ทำให้สอดคล้องกับค่านิยม การเป็นสมาชิก และการเสริมย้ำความเชื่อของสังคม
5. สถานการณ์ทางสังคมจัดขอบเขตของความคาดหวังและความคล้ายคลึงกัน ดังนั้นการเปิดรับสื่อจะเป็นตัวสนับสนุนการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มในสังคม

จากทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจสามารถนำมาอธิบายได้ว่า การบริโภคสื่อ นั้น ผู้บริโภคจำเป็นต้องแยกแยะว่าสิ่งใดควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อดีหรือไม่ดี กล่าวคือ อุตสาหกรรมสื่อสารมวลชน ปัจจุบันได้ถูกเปลี่ยนเป็นอุตสาหกรรมมวลรวม ที่พึ่งพากลุ่มมวลชนในการประกอบการ ฉะนั้นจึงต้องนำเสนอข้อมูลที่หลากหลายชวนติดตาม เพื่อครอบคลุมทุกๆ กลุ่มมวลชน ซึ่งเป็นช่องทางให้อบายมุขอย่างการพนันฟุตบอล เป็นสินค้าอย่างหนึ่งที่ต้องนำเสนอเพื่อการขยายตลาดทางด้านการธุรกิจ

6) แนวทางการป้องกันปัญหาการพนันในกลุ่มเด็กและเยาวชน

จากข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อหาทางออกของการจัดการปัญหาการพนันโดย มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์ (2556) ระบุว่า หนึ่งในทางออกสำหรับการป้องกันปัญหาการพนันในเด็กและเยาวชนนั้น สังคมควรมีส่วนร่วมในกระบวนการป้องกัน เด็กและเยาวชนต้องได้รับความรู้เรื่องการเท่าทันการพนันการป้องกันตนเอง จากพิษของการพนันอย่างต่อเนื่องการเฝ้าระวังและการแจ้งปัญหาและการได้รับการส่งเสริมองค์ความรู้ให้สามารถมีภูมิคุ้มกันได้อย่างสอดคล้องกับวัยและบริบททางสังคม สอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาคั้ง ที่เน้นการสร้างบทบาทและหน้าที่ของแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

สถาบันครอบครัวที่ถือเป็นสถาบันที่มีความใกล้ชิดกับเด็กและอยู่กับเด็กตลอดเวลา ถัดจากนั้น สถาบันโรงเรียนที่ถือเป็นบ้านหลังที่สองของเด็กและเยาวชนในการทำหน้าที่คอยให้ความรู้อบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชน สุดท้ายชุมชนที่เป็นเหมือนบ้านหลังที่สามของทั้งสองหลังที่คอยทำหน้าที่รับนโยบายจากภายนอกสู่ข้างใน และจากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาการเล่นการพนันพบว่า

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2531 อ้างถึงใน ชูพงษ์ จารุดำรงศักดิ์, 2545) ได้ศึกษาแนวความคิดและพฤติกรรมเกี่ยวกับการพนันของเด็กและเยาวชน ได้สรุปแนวทางควบคุมการเล่นการพนันไว้ 2 แนวทาง คือ

1. พยายามลดหรือขจัดไปเพียงเท่าที่จะมีช่องทาง ปลุกฝังให้เลือกสนทนาการอย่างอื่นขึ้นมาทดแทนสิ่งที่เลิกไปได้

2. การจัดระเบียบการพนันให้สอดคล้องกับการปฏิบัติภายในกรอบของขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการออกกฎหมายควบคุมและออกใบอนุญาตให้เล่นกันได้อย่างเพียงพอแก่ความต้องการของประชาชน

ศุภศักดิ์ ตระการรัตน์กุล (2540) ได้เสนอแนวความคิดในการจัดการแก้ไขปัญหาการเล่นการพนันฟุตบอลไว้ 2 แนวทาง คือ

1. เปิดให้มีการเล่นการพนันฟุตบอลอย่างถูกต้องตามกฎหมาย แนวความคิดนี้เป็นของคนที่ไม่เชื่อว่าการพนันเป็นสิ่งที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทย โดยเฉพาะการเล่นการพนันฟุตบอลนั้นเป็นสิ่งที่ห้ามคนเล่นได้ยาก การปราบปรามก็ทำได้ยาก ดังนั้น แทนที่รัฐจะปล่อยให้เป็นธุรกิจผิดกฎหมายที่ทำกำไรมหาศาลกับคนกลุ่มเดียวก็ให้เปิดการเล่นการพนันฟุตบอลอย่างถูกกฎหมายขึ้น โดยหักเงินภาษีจากการเล่นการพนันเป็นรายได้เข้ารัฐแล้วนำเงินเหล่านั้นไปพัฒนาการกีฬาของประเทศซึ่งเป็นแนวทางที่คล้ายกับการพนันในประเทศอังกฤษที่มีมานาน อย่างไรก็ตามการเปิดให้มีการเล่นการพนันฟุตบอลได้ถูกต้องตามกฎหมาย อาจไม่ใช่การแก้ปัญหาและเป็นประโยชน์ เพราะพื้นฐานความคิดของคนไทยไม่เหมือนกับคนในประเทศอังกฤษ คือคนอังกฤษจะไม่หลงใหลในการเล่นการพนันเหมือนกับคนไทยส่วนใหญ่ที่เล่นไปนั้นก็เพื่อความสนุกสนาน เขาไม่คิดว่าการพนันจะทำให้เขารวยขณะที่คนไทยนั้นเล่นกันส่วนใหญ่ก็เพื่อที่จะหวังรวยทางลัด นอกจากนี้การเปิดให้มีการเล่นการพนันฟุตบอลอย่างถูกต้องตามกฎหมายของรัฐก็เชื่อว่าจะทำให้การเล่นการพนันฟุตบอลที่ผิดกฎหมายที่เป็นอยู่ในปัจจุบันหมดไป เพราะเมื่อการเล่นการพนันฟุตบอลที่ถูกกฎหมายมีการหักภาษีเพื่อบำรุงรัฐ แต่การพนันเถื่อนไม่มีคนที่นิยมเล่นการพนันฟุตบอลเถื่อนอย่างในปัจจุบันก็ยังคงมีต่อไป เช่นเดียวกับการเล่นพนันม้าแข่งและสลากกินแบ่งรัฐบาล ที่แม้จะเป็นการเล่นการพนันที่ถูกกฎหมายแต่ก็ยังมี การเปิดเป็นการพนันเถื่อนให้เล่นกันอย่างแพร่หลาย

2. การกวัดขั้นและปราบปรามการเล่นการพนันฟุตบอลอย่างจริงจังโดยข้อเท็จจริง อย่างหนึ่งของการเล่นการพนันฟุตบอลก็คือ เป็นสิ่งที่กำจัดไปได้ยากเพราะการเล่นการพนันสามารถตกลงกันด้วยวาจา หลังจากนั้น จึงค่อยมีการชำระเงินกันได้ซึ่งเป็นการยากที่จะหาหลักฐานมาจับคนเล่นการพนัน อย่างไรก็ตามจากการศึกษาของบริษัท ศูนย์วิจัยธนาคารกสิกรไทย ทำให้ทราบแหล่งของโต๊ะรับเล่นการพนันฟุตบอลรายใหญ่ ซึ่งอาจจะเป็นหนทางที่นำไปสู่การปราบปรามได้ถึงแม้ว่าการปราบปรามจะไม่สามารถกระทำให้โต๊ะรับเล่นการพนันฟุตบอลหมดสิ้นไป แต่ถ้าได้มีการดำเนินการอย่างจริงจังแล้วก็สามารถทำให้ปัญหาดังกล่าวบรรเทาลงได้

ส่วนบทบาทของหน่วยงานต่างๆ ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องในปัจจุบันมีกฎหมายที่ระบุถึงอำนาจในการจัดการการพนัน ดังนี้ (มูลนิธิสตรี-สฤกษ์ดีวงศ์, 2556)

1. การกำหนดมาตรการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ไม่ให้เกี่ยวข้องกับการเล่นการพนัน ซึ่งมีการระบุถึงการห้ามเด็กและเยาวชนอายุ ต่ำกว่า 20 ปี เล่นการพนันในพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. ๒๔๗๘ การคุ้มครองเด็ก

ที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ไม่ให้เล่นการพนันและเข้าถึงพื้นที่ที่จัดให้มีการพนันตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2556

2. มาตรการเกี่ยวกับผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ได้แก่ มาตรการการกำกับดูแลผู้ได้รับใบอนุญาตให้บริการโครงข่ายอินเทอร์เน็ตให้ดูแลผู้ใช้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ไม่ให้กระทำการโดยมิชอบทำลายศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามพระราชบัญญัติ องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุ กระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 และพระราชบัญญัติ ประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544

3. การห้ามโฆษณาประชาสัมพันธ์เชิญชวนคนเล่นพนัน ตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 มิให้มีการออกรายการที่มีเนื้อหาสาระที่ส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือมีผลกระทบต่อทำให้เกิดความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชนอย่างร้ายแรงพระราชบัญญัติ ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 และการกำกับดูแลการเผยแพร่สิ่งพิมพ์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชนตามพระราชบัญญัติ จัดแจ้งการพิมพ์ พ.ศ.2550

4. การปราบปรามการจัดให้มีกิจกรรมการพนันที่ผิดกฎหมายและการพนันออนไลน์ ซึ่งมีเป็นบทบาทของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และในปัจจุบันกรมสอบสวนคดีพิเศษสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีการดำเนินการติดตามจับกุมการพนันออนไลน์

5. การยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการพนันผิดกฎหมาย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการกับเจ้ามือพนันออนไลน์ตามพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2552 แต่มีข้อติดขัดในทางกฎหมายและการสืบสวนสอบสวนเพื่อยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการพนันผิดกฎหมาย

สมศักดิ์ ปริศนานันทกุล (2543) กล่าวว่า การป้องกันและปราบปรามการเล่นการพนันต้องการความจริงจังและเด็ดขาดของเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพราะปัจจุบันปัญหาการเล่นพนันบอลนั้นลุกลามเข้าสู่เยาวชนแล้ว “พนันบอลสร้างความเสียหายไม่ใช่เฉพาะวันนี้ แต่สร้างความเสียหายให้กับเยาวชนมานานพอสมควร สังคมละเลยคอยแต่จะคิดว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องปกติ ซึ่งเป็นเรื่องไม่ปกติเลย สำหรับเด็กที่ยังไม่มีอาชีพ ยังไม่มีรายได้ แล้วไปเล่นการพนันฟุตบอล พรีเมียร์ลีก ตะกันทั้ง 9 เดือน ตะกัน 11 คู่ และยังมีอื่นๆ มากมาย ซึ่งทั้งหลายเป็นเรื่องของการพนันทั้งนั้นเราต้องพยายามรณรงค์ต่อสู้ให้สติสังคมให้สติกับคนรับพนันบอลคนที่เป็นพ่อแม่ว่าต้องคอยเฝ้าระวังทุกวันนี้มีกลุ่มที่คอยแสวงหาประโยชน์โดยคิดว่ากลุ่มเด็กนักเรียนที่กำลังซื้อคอนซูมดีภาวะไม่เท่าทันโลกจะเป็นจุดง่ายในการแสวงหาผลประโยชน์ ซึ่งคนกลุ่มนี้มองธุรกิจจนลืมอนาคตของชาติอยากเห็นเด็กเป็นเหยื่อสร้างความร่ำรวยให้ธุรกิจของตัวเองทำที่สุดแล้วไม่เพียงแต่ธุรกิจจะพังจะทำให้ประเทศชาติพังไปด้วย

นวนลน้อย ตรีรัตน์ (2543) ได้กล่าวไว้ว่า จำนวนของผู้เล่นพนันฟุตบอลได้เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ “ถ้าระบาดอย่างนี้แล้วถ้ารู้ว่าจะนโยบายทางปราบปรามไม่ได้ผล แต่เราก็ไม่ได้ทำอะไรเพิ่มมากกว่านี้ สังคมต้องถกเถียงว่าสังคมจะเอาอย่างไร ไม่มีประเทศไหนที่ส่งเสริมการพนันอย่างเสรี การพนันเป็นกิจกรรมที่ต้องควบคุมเพียง แต่มีวิธีการควบคุมที่ต่างกัน” มีอีกความคิดเห็นที่น่าสนใจ โดยเป็นความคิดเห็นจากคอลัมน์นิสชื่อดังให้ความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการพนันบอลซึ่งเป็นมุมมองที่น่าสนใจมากอันหนึ่งเพราะคลุกคลีอยู่ในวงการกีฬามานานหลายสิบปี “อย่างที่เรียนในตอนต้น พิษภัยของพนันฟุตบอลมีมากมายกว่าบุหรี่หลายเท่า แต่การรณรงค์ต่อต้านการพนันเราไม่ได้ทำกันเป็นระบบไม่ต่อเนื่องและไม่เอาจริงจังเหมือนการรณรงค์ไม่สูบบุหรี่ บ้านเราจะปราบหรือปราบพนันบอลก็ต่อถึงเทศกาลหรือเกิดกระแสสังคม อย่างการแข่งขันฟุตบอลยูโร 2000 ในขณะนี้ ผมว่ากระทรวงมหาดไทย สำนักนายกรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ ที่วิบูล เจ้าของ

สื่อหนังสือพิมพ์ เจ้าของสถานีวิทยุ โทรทัศน์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องน่าจะนั่งคุยพร้อมๆ กันสักที ระดมความคิด ระดมมันสมองวางแนวทางรณรงค์ต่อต้านการพนันทุกรูปแบบ การรณรงค์ให้คนไทยเห็นพิษภัยของการพนันให้คนที่เล่นพนันบอล พนันม้า พนันมวย และทุกอย่าง มีความรู้สึกลัวไม่โก้ หรือรู้สึกกลัวตัวเป็นคนตกยุคเมื่อเล่นการพนันเหมือนที่ทำสำเร็จมาแล้วกับการรณรงค์ให้เลิกสูบบุหรี่การขอให้รณรงค์อย่างต่อเนื่อง ทั้งในทางสื่อ ในโรงเรียน สถานศึกษา ที่ทำงาน ทำให้คนไทยรู้สึกกลัวไม่เล่นการพนันเป็นวัฒนธรรมของคนไทย เราต้องปลูกจิตสำนึก สร้างวัฒนธรรมใหม่ เทียวไล่ปราบไล่จับกันอย่างในขณะนี้ ผบ.ตร. ก็อยู่เต็มอกกว่าได้ผล รีเปล่า” (พิชญ์ นิลกลัด, 2543)

สรุปได้ว่า จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาการพนัน พบว่ามีนักวิชาการได้นำเสนอความคิดเห็นและมุมมองต่อแนวทางการแก้ปัญหาที่หลากหลายวิธี ทั้งในเรื่องของการใช้กฎหมายบังคับ หรือเปิดโอกาสให้ทางกฎหมาย แต่ก็ยังพบปัญหาอีกมากมาย และสำหรับแนวทางการรณรงค์ การปลูกฝังตั้งแต่ยังเด็กผ่านสถานศึกษา โรงเรียนในการป้องกันปัญหาการพนันก็เป็นอีกหนึ่งรูปแบบในการหาทางออกสำหรับการเสพติดการพนัน แต่ในงานวิจัยฉบับนี้คณะผู้วิจัยจะพยายามมองแนวทางการป้องกันผ่านกรอบป้องกันทั้งสามมิติ (ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน) สำหรับการสร้างมาตรการหรือแนวทางป้องกันปัญหาการพนันของเยาวชน ทั้งนี้เพื่อให้ได้คำตอบว่าแรงสนับสนุนทางสังคมดังกล่าวจะมีส่วนช่วย เพิ่มเติม และช่วยอย่างไร

7) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมมีผู้ศึกษาในประเด็นนี้จำนวนมีพอสมควร แต่จะการศึกษา พบว่า การศึกษาส่วนใหญ่เน้นการเชื่อมโยงทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคมไปในทางการศึกษาด้านสุขภาพ อย่างไรก็ตามคณะผู้วิจัยได้พยายามค้นหางานวิจัยที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนมากที่สุด ทั้งนี้เพื่อนำมาเปรียบเทียบข้อมูลเนื้อหาสาระ ที่แสดงให้เห็นข้อแตกต่าง และสิ่งที่จำเป็นต้องต่อยอดศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้

นวลตาอากาศพะกุล (2545) ได้ศึกษาอิทธิพลของการเลี้ยงดูเด็กและการสนับสนุนทางสังคมต่อการกระทำผิดของเด็กในภาคใต้ ตอนล่างผลการวิจัยพบว่าเด็กที่กระทำผิดอายุเฉลี่ย 17 ปีส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 83 นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 47 รู้สึกเสียใจเมื่อกระทำผิดร้อยละ 65 เป็นผู้ที่กระทำผิดครั้งแรกและโดยเฉลี่ย 1.5 ครั้งลักษณะคดีเป็นคดีอุกฉกรรจ์ได้แก่คดีข่มขืนกระทำชำเราลักทรัพย์และคดีไม่อุกฉกรรจ์ได้แก่เสพยาเสพติดร้อยละ 83 ได้คะแนนเรียนต่ำเสมอร้อยละ 64 สนินกับแม่มากกว่าพ่อร้อยละ 66 มีผู้ปกครองจู้จี้ขี้บ่นและร้อยละ 28 ต้องการเป็นตำรวจปัจจัยด้านครอบครัวพบว่าร้อยละ 33 อยู่กับผู้ปกครอง/พ่อแม่ที่มีอาชีพค้าขายร้อยละ 66 ไม่เคยให้รางวัลเด็กและมีคนในบ้านติดสารเสพติดร้อยละ 68 ด้านการสนับสนุนทางสังคมพบว่าร้อยละ 61 ยังได้รับการดูแลจากครอบครัวร้อยละ 81 ไม่เคยปรึกษาครูร้อยละ 82 มีเพื่อนสนิทปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดของเด็กได้แก่การเล่นเกมส์ผู้ปกครองประหยัดเกินไปผู้ปกครองเข้มงวดการตีโดยไม่มีเหตุผลทำให้รางวัลพบว่าการทำโทษโดยไม่มีเหตุผลทำให้เด็กมีโอกาสกระทำผิดเป็น 5.3 เท่าของเด็กที่ไม่กระทำผิด (OR 5.3, 95%CI= 2.14-13.33) เด็กที่อยากตายแล้วเกิดใหม่มีโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นเด็กกระทำผิดเป็น 12.8 เท่าของเด็กที่ไม่กระทำผิด (OR 12.8, 95%CI = 3.59 - 45.72) เด็กที่ผู้ปกครองไม่เคยให้รางวัลมีโอกาสกระทำผิดเป็น 3.2 เท่าของเด็กที่ผู้ปกครองให้รางวัล (OR 3.2, 95%CI = 1.39-7.46) สรุปการเลี้ยงดูในครอบครัวมีความสำคัญต่อการกระทำผิดของเด็กจึงควรมีการเตรียมพร้อมของคู่สมรสก่อนมีบุตรและควรต้องมีบทบาทเพิ่มขึ้นในการเป็นผู้สนับสนุนทางสังคมให้แก่เด็ก

อดิสร อุดรทักกษ (2547) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของวัยรุ่น ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเผชิญปัญหาของวัยรุ่น และศึกษาน้ำหนักความสัมพันธ์ของการสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อการ

เผชิญปัญหาของวัยรุ่น ผลการศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของวัยรุ่น ซึ่งผู้ปกครอง พ่อแม่ ควรให้การสนับสนุนทางสังคมแก่วัยรุ่นกล่าวคือ ความรัก ความเข้าใจ ให้กำลังใจและให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ สนับสนุนทางด้านวัตถุสิ่งของ ด้านการเงิน แรงงานให้มีความพอดี เพื่อส่งเสริมให้วัยรุ่นสามารถปรับตัวและเผชิญปัญหาได้อย่างเหมาะสม

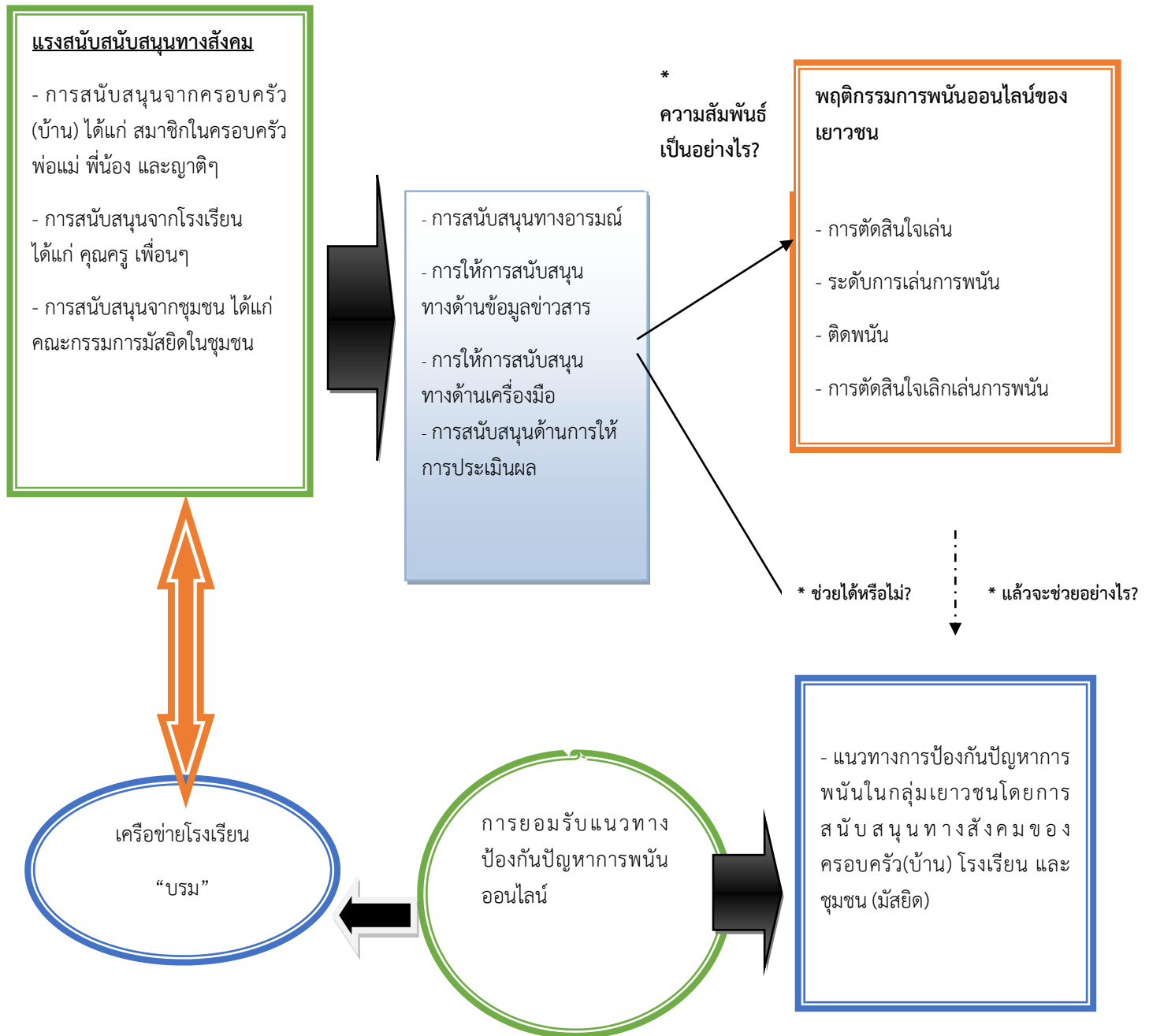
บุรียา แดงพันธ์ (2557) การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากรพระราชวังสนามจันทร์ ผลการวิจัยพบว่า1) พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากรพระราชวังสนามจันทร์อยู่ในระดับมาก2) การสนับสนุนทางสังคมการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจมีเหตุผลความฉลาดทางอารมณ์ และการรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการตามลำดับและสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากรพระราชวังสนามจันทร์ ร้อยละ 35.2อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05ซึ่งผลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่าปัจจัยภายนอกได้แก่การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจมีเหตุผลและการสนับสนุนทางสังคมช่วยให้นักศึกษามีพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาเนื่องจากลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่ใช้เหตุผลมีส่วนช่วยฝึกให้นักศึกษามีความคิดเป็นเหตุเป็นผลมีความรับผิดชอบใช้การพึ่งพาตนเองเป็นหลักในขณะที่เดียวกันที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมเช่นความช่วยเหลือต่างๆก็ช่วยให้นักศึกษาเผชิญปัญหาต่างๆได้ ส่วนปัจจัยภายในได้แก่การเห็นคุณค่าในตนเองการรับรู้ความสามารถของตนเองและความฉลาดทางอารมณ์ เป็นส่วนที่เกิดขึ้นภายในตัวของนักศึกษาที่ผลักดันความรู้สึกของนักศึกษาให้มีความคิดและมีพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา

สำหรับผลงานวิจัยต่างประเทศมีงานวิจัยหลายผลงานที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการสนับสนุนทางสังคมที่ส่งต่อเด็กและเยาวชน เช่น ดูเบียสและคณะ (Dubois; et al. 1992:) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมและการปรับตัวในวัยรุ่นตอนต้นกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาวอเมริกันที่ศึกษาอยู่ในระดับไฮสคูลจำนวน 166 คนผลการศึกษาพบว่าการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อการปรับตัวจากงานวิจัยของ ดูนและคณะ(Dunn; et al.1987)ทำการศึกษาบทบาทของการสนับสนุนทางสังคมที่ช่วยส่งเสริมการปรับตัวของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเข้าโรงเรียนใหม่ จากการศึกษาพบว่า การสนับสนุนจากครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวในโรงเรียนที่ดีและการสนับสนุนจากเพื่อนมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวทางด้านจิตใจที่ดีเมื่อกล่าวถึงการสนับสนุนจากครูโรอันและแพทริก(Ryan; & Patrick.2001: 440 ;citing Goodenow.1993, Skinner; & Belmont,1993, Fraser; &Fisher. 1982, Midgley; et al. 1989) พบว่าการสนับสนุนจากครูเป็นมิติหนึ่งของสิ่งแวดล้อมทางสังคมในห้องเรียนหมายถึงการที่นักเรียนมีความเชื่อถือในตัวครูและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันการที่นักเรียนรับรู้ถึงการสนับสนุนจากครูช่วยให้มีแรงจูงใจในการเรียนมีความสนุกสนานในการเรียนลดความเครียดในการเรียนมีศักยภาพทางสังคมที่ดีและลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในห้องเรียน(Ryan; & Patrick .2001: 440; citing Pintrich; & De Groot. 1990) ในด้านของการสนับสนุนจากเพื่อนนั้นพบว่ามีความสำคัญต่อนักศึกษาระดับวิทยาลัยชาวละตินเพื่อนช่วยสนับสนุนทั้งทางด้านอารมณ์ ข้อมูลและอุปกรณ์ ต่างๆ (Crockett. 2007: 348; citing Rodriguez; et al. 2003) และการสนับสนุนจากเพื่อนยังช่วยให้เกิดการปรับตัวที่ดีอีกด้วย

สรุป ผลงานวิจัยในประเทศที่ผ่านมาได้สะท้อนให้เห็นว่าในความเป็นเด็กและเยาวชน หรือวัยรุ่น ถือเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนสู่ความเป็นผู้ใหญ่ และกว่าที่วัยรุ่นจะผ่านกระบวนการสู่ความเป็นผู้ใหญ่ แน่นนอนเขาเหล่านั้นต้องเผชิญกับปัญหามากมาย ในแต่ละขั้นของการดำเนินชีวิต และเดี่ยวทักษะชีวิตของตัวเองอาจจะไม่สามารถทำให้เขาเหล่านั้นเผชิญกับปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพได้ การสนับสนุนทางสังคมจึงจำเป็นต่อเด็กและเยาวชนที่จะมีส่วนช่วยในการเผชิญกับปัญหาอุปสรรคต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นผู้ใหญ่

ที่มีคุณภาพในอนาคต แต่ศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเฉพาะการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวที่ส่งผลต่อเด็กและเยาวชนเท่านั้น ส่วนผลงานวิจัยต่างประเทศก็ได้ชี้ให้เห็นว่าการสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อเด็กและเยาวชนไม่ได้มาจากการสนับสนุนจากครอบครัวเท่านั้น โรงเรียน ครู และเพื่อนก็มีส่วนด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตามการศึกษาเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมที่ผ่านมา ยังไม่มีการเชื่อมโยงแนวทฤษฎีต่อการศึกษา ปัญหาจากการพนัน

8) กรอบแนวคิดในการวิจัย

9) ตัวแปรที่ศึกษา/นิยามคำศัพท์

1. ตัวแปรที่ศึกษา

- ตัวแปรต้น ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วย ครอบครัว เพื่อน โรงเรียนและชุมชน
- ตัวแปรตาม ได้แก่ การป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์

2. นิยามศัพท์

2.1) การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่เยาวชนได้รับความช่วยเหลือให้มีความรู้ความเข้าใจถึงปัญหาการพนัน จากสมาชิกในครอบครัว เพื่อน โรงเรียน และชุมชน ในด้านต่อไปนี้

2.1.1) การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ หมายถึง การที่เยาวชนได้รับการสนับสนุนด้านการยกย่อง การให้ความรัก ความผูกพัน ความเข้าใจ รับฟังความคิดเห็น ความจริงใจ ให้กำลังใจ ความเอาใจใส่เห็นอกเห็นใจ

2.1.2) การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การที่เยาวชนได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับคำแนะนำ ข้อเสนอแนะ ตักเตือน การให้คำปรึกษา และการให้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งสามารถนำไปแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ได้

2.1.3) การสนับสนุนทางด้านเครื่องมือ หมายถึง การที่เยาวชนได้รับการสนับสนุนในสิ่งที่มีความจำเป็นทั้งในเรื่องของเงิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน เวลา และสภาพแวดล้อมที่เป็นประโยชน์

2.1.4) การสนับสนุนทางการประเมิน หมายถึง การที่เยาวชนได้รับการสนับสนุนด้านการยอมรับและช่วยเหลือให้เยาวชนเข้าใจถึงศักยภาพของตนเอง รวมทั้งการได้รับข้อมูลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์เพื่อนำไปใช้ในการประเมินตนเอง และเปรียบเทียบกับผู้อื่นที่อยู่ในส่วนรวม

2.2) แนวทางการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์ หมายถึง การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ในการแสดงบทบาทและหน้าที่ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้เยาวชนได้มีความรู้และรู้เท่าทันปัญหาการพนัน

2.3) เยาวชน หมายถึง เยาวชนที่เรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพนันและไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง

2.4) พื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง พื้นที่จังหวัด สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. รูปแบบการศึกษา

การศึกษาโครงการวิจัยนี้เป็นการวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยนักวิจัยเป็นเครื่องมือหลักในการทำวิจัยและใช้แบบสัมภาษณ์การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การจัดประชุมเพื่อระดมความคิดเห็น เพื่อสอบถามข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างการใช้บริการสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการพนันออนไลน์ของเยาวชน แรงสนับสนุนทางสังคมที่สามารถป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์ของเยาวชน และข้อเสนอแนะต่อการสร้างมาตรการหรือแนวทางป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์ของเยาวชนโดยใช้แรงสนับสนุนทางสังคม ซึ่งจะดำเนินการเก็บข้อมูลจากเยาวชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพนันและไม่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้สนับสนุนทางสังคมที่มาจากลักษณะความสัมพันธ์ 2 ส่วน คือ แบบไม่เป็นทางการ เช่น ครอบครัว เพื่อน เป็นต้น และแบบเป็นทางการ เช่น ชุมชน โรงเรียน เป็นต้น ในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดสงขลา 1 ชุมชน จังหวัดสตูล 1 ชุมชน จังหวัดปัตตานี 1 ชุมชน นราธิวาส 1 ชุมชน และยะลา 1 ชุมชน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงและตามความสะดวกในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล โดยไม่ละเลยความจำเป็นของกลุ่มตัวอย่างที่จะได้มาซึ่งข้อมูลในงานวิจัย

2. พื้นที่ ประชากร จำนวนขนาดตัวอย่าง และการเลือกตัวอย่าง

2.1 พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดสงขลา สตูล ปัตตานี นราธิวาส และยะลา จังหวัดละ 1 ชุมชน โดยการคัดเลือกพื้นที่ตัวอย่าง เลือกจากชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับความสะดวกปลอดภัยในการลงพื้นที่ และความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ ประกอบด้วย 1) ชุมชนบ้านหัวดิน อ.จะนะ จ.สงขลา 2) ชุมชนควนโดน อ.ควนโดน จ.สตูล 3) ชุมชนบ้านภูมิ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี 4) ชุมชนบ้านกำปงบารู อำเภอมือ จังหวัดนราธิวาส และ 5) ชุมชนบ้านบันนังตاما อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

2.2 กลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ คือ เยาวชนในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 6 คนต่อชุมชนหรือจังหวัด รวมทั้งหมด จำนวน 30 คน ประกอบด้วย

- 1) เยาวชนไม่เล่นพนัน จำนวน 10 คน
- 2) เยาวชนที่เล่นพนัน/ติดพนัน จำนวน 10 คน
- 3) เยาวชนที่เคยเล่นพนัน จำนวน 10 คน

และผู้บริหารโรงเรียน 1 คน ครู 2 คน ผู้ปกครอง 3 คน ตลอดจน คณะกรรมการมัสยิดในชุมชน 2 คน ในฐานะผู้แทนตามองค์ประกอบจำนวนชุมชนละ 8 คน รวม 40 คน

2.3 การคัดเลือกและการได้มาของกลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และการคำนึงถึงความสามารถในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย คือ เยาวชนเป็นหลัก โดยใช้วิธีการพูดคุยกับผู้ประสานงานในพื้นที่ ซึ่งเป็นคนในชุมชน เพื่อดูแรงสนับสนุนทางสังคมที่มาจาก 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบไม่เป็นทางการ คือ ครอบครัวและเพื่อนที่โรงเรียน จะติดตามพูดคุยกับกลุ่มนี้ในอัตราส่วน 1:1 คือ เยาวชน 1 คน ครอบครัว 1 คน เพื่อนที่โรงเรียน 1 คนหรือกลุ่ม

ส่วนที่ 2 แบบเป็นทางการ คือ ชุมชน โรงเรียน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะพูดคุยแบบภาพรวมตามความเหมาะสม

3. เครื่องมือ/แบบเก็บข้อมูล

ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้เครื่องมือ/แบบเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการเล่นพนันของเยาวชนเป็นอย่างไร และจะช่วยให้เด็กและเยาวชนไม่เล่นการพนันได้หรือไม่ แรงสนับสนุนทางสังคมที่สามารถป้องกันปัญหาการพนันของเยาวชน และข้อเสนอแนะต่อการสร้างมาตรการหรือแนวทางป้องกันปัญหาการพนันของเยาวชนโดยใช้แรงสนับสนุนทางสังคม

วิธีการสร้างเครื่องมือ

1) ศึกษาแนวทางการสร้างเครื่องมือจากเอกสาร ตำรา และแนวความคิด จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดประเด็นหลักและประเด็นย่อยให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย

2) สร้างแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างให้ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษา

3) นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิของศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

4) นำแบบสัมภาษณ์แล้วมาตรวจแก้ไข ปรับปรุงให้สมบูรณ์แล้วนำเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาจะใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างที่ต้องสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การจัดประชุมเพื่อระดมความคิดเห็น ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1) ติดต่อประสานงานกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ กระบวนการ และนัดวันเวลาตามที่กลุ่มตัวอย่างสะดวก

2) เตรียมความพร้อมทีมผู้ช่วยเก็บข้อมูล โดยการอบรมชี้แจงวัตถุประสงค์ แนวทางเก็บข้อมูล และการทำความเข้าใจต่อข้อคำถามต่างๆ ในแบบสัมภาษณ์

3) ไปพบกลุ่มตัวอย่าง ตามวันเวลาที่ได้นัดหมาย ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย และดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ ด้วยการตีความและนำมาเสนอเป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมกับเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะดำเนินการพร้อมไปกับการเก็บรวบรวมแต่ละครั้งและหลังการเก็บข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว โดยจะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และสรุปพร้อมเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการบรรยายเชิงพรรณนา

6. ขั้นตอนการดำเนินงาน/แผนการดำเนินงาน

ชื่อกิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ผลลัพธ์/ผลผลิต
ประชุมทีมวิจัยเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับ การ ดำเนินโครงการวิจัย โดยการชี้แจงวัตถุประสงค์ และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของส่วนงานแต่ละคน	คณะผู้รับผิดชอบโครงการ	ทราบถึงความเข้าใจในโครงการ และ การ ทำ ความ เข้า ใจ รั บ ร ู้ ออกแบบการกำหนดทิศทางในการขับเคลื่อนโครงการตามเป้าหมายที่วางไว้
การออกแบบเครื่องมือการสัมภาษณ์และตรวจสอบคุณภาพของแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์	คณะผู้รับผิดชอบโครงการ และผู้เชี่ยวชาญ	ได้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม
ประสานงานกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วมในการเก็บข้อมูล	กลุ่มเป้าหมายหลักในการเก็บข้อมูลโครงการ ได้แก่ กลุ่มเด็กและเยาวชน (กลุ่มเป้าหมายหลัก) องค์กรภาคีเป้าหมาย และกลุ่มเป้าหมายรอง (ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการมัสยิด)	ได้ทำความเข้าใจและสร้างการมีส่วนร่วมตลอดจนการสร้างความร่วมมือในการดำเนินโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ
ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก สันทนา กลุ่ม และประชุมระดมความคิดเห็น จากกลุ่มเป้าหมายต่างๆ	กลุ่มเป้าหมายหลักในการเก็บข้อมูลโครงการ ได้แก่ กลุ่มเด็กและเยาวชน (กลุ่มเป้าหมายหลัก) องค์กรภาคีเป้าหมาย และกลุ่มเป้าหมายรอง (ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการมัสยิด)	ได้ข้อมูลชุดความรู้เบื้องต้นในผลลัพธ์ตามเป้าหมายของโครงการ
จัดกิจกรรม workshop ในรูปแบบ focus group ให้กับกลุ่มเป้าหมายทั้งสามกลุ่ม	ภาคีเครือข่ายต่างๆ	เกิดภาคีเครือข่ายโมเดลนาร่อง 5 โรงเรียนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พร้อมทั้งองค์กรภาคีเครือข่ายอีก 10 เครือข่าย
ประชุมวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม และการจัดกิจกรรมและสรุปผลการศึกษาส่งให้ผู้สนับสนุนทุน	คณะผู้รับผิดชอบโครงการ	ได้ชุดความรู้ในผลลัพธ์ตามเป้าหมายของโครงการ
ปรับแก้ไขรายงานตามข้อเสนอแนะของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ	คณะผู้รับผิดชอบโครงการ	ได้ร่างชุดความรู้ในผลลัพธ์ตามเป้าหมายของโครงการฉบับสมบูรณ์

ชื่อกิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ผลลัพธ์/ผลผลิต
ส่งรายงานฉบับสมบูรณ์ และ เผยแพร่ข้อมูลต่อสาธารณะ	คณะผู้รับผิดชอบโครงการ	ได้คู่มือที่เป็นโมเดลต้นแบบเกี่ยวกับ วิธี แนวทางการช่วยเหลือเด็กและ เยาวชนในเรื่องการพนันออนไลน์ที่ เป็นแบบรูปธรรมเพื่อใช้แก้ปัญหา หนึ่งในนโยบายการสร้างสังคมสันติ สุข ใน5จังหวัดชายแดนภาคใต้และ สามารถขยายผลสู่กลุ่มเครือข่าย โรงเรียนอื่นๆ และภาคีเครือข่าย ต่างๆต่อไป

บทที่ 4

สรุปผลการวิจัย การอภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ“การบูรณาการบ้าน โรงเรียน มัสยิด-บรม” : แร่งสนับสนุนทางสังคมกลไกในการแก้ไขปัญหาการพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์การสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการเล่นการพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชน ศึกษาแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันด้วยทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม (Social support) สำหรับเด็กและเยาวชนมุสลิม และสร้างคู่มือกลไกการรู้เท่าทันและการป้องกัน การพนันออนไลน์ ของโรงเรียนเครือข่าย “บรม” ปรากฏข้อค้นพบ สรุปผลการวิจัย การอภิปราย และข้อเสนอแนะ ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ประเด็นที่ 1 สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาความสัมพันธ์การสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการเล่นการพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชน

จากการวิจัย เรื่อง “การบูรณาการบ้าน โรงเรียน มัสยิด-บรม” : แร่งสนับสนุนทางสังคมกลไกในการแก้ไขปัญหาการพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ หากมองในแง่ของกรอบแนวคิดหลักของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยพบว่า แนวคิดแรงสนับสนุนทางสังคม (Social support) ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการอยู่ในสังคมที่ต้องมีการติดต่อพบปะกับบุคคลอื่นอยู่เสมอ บางคนอาจจะใกล้ชิดกันมาก บางคนอาจจะใกล้ชิดกันน้อย การติดต่อกันทำให้รู้จักกัน ทำให้เกิดความสัมพันธ์กับคนอื่นหลายคนจนกลายเป็นเครือข่ายทางสังคมขึ้น ซึ่งเครือข่ายทางสังคมเป็นเครือข่ายโยงใยที่แสดงให้เห็นว่า คนนั้นมีการติดต่อสัมพันธ์กับใครบ้าง เช่นกับคนในครอบครัวและญาติ เป็นต้น

สรุปข้อค้นพบจากงานวิจัย ชี้ให้เห็นว่า กลุ่มเยาวชนที่ไม่เล่นการพนัน พบว่า ส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อพฤติกรรมการพนันของเยาวชน ซึ่งเห็นได้ว่าสภาพทั่วไปของครอบครัวของเยาวชนกลุ่มนี้ จะมีลักษณะครอบครัวที่อบอุ่น พ่อแม่ให้ความรักด้วยการใช้เวลาแก่ลูกๆ ผ่านกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น กิจกรรมทานข้าวมื้อเย็นพร้อมหน้าพร้อมตากันของครอบครัวเพื่อให้ลูกๆ เห็นว่า พ่อกับแม่คือบุคคลสำคัญของพวกเขา และกิจกรรมที่ถอดแบบจากหลักหลักศาสนา เช่น การปฏิบัติศาสนกิจละหมาด 5 เวลา อ่านอัลกุรอาน กิจกรรม “ฮาลาเกาะห์” ที่ใช้เป็นกระบวนการตักเตือน สั่งสอนสมาชิกให้อยู่ในแนวทางที่ศาสนาได้สอนไว้ และสามารถใช้เป็นทักษะในดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับเดชา ศิริเจริญ (2554) ที่นำเสนอการสนับสนุนจากครอบครัวนั้นมีอิทธิพลยิ่งใหญ่ที่สุดต่อพฤติกรรมของเด็กที่จะตามมาในอนาคต เป็นสังคมที่ประกอบไปด้วย บิดามารดาอันถือว่าเป็นผู้ใกล้ชิดและเป็นเพื่อนที่ดีที่สุดสภาพของครอบครัวและบิดามารดา จึงถือว่าเป็นสังคมแห่งแรกที่มีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุด การเรียนรู้และปรับตัวทางสังคมของเด็กก็ได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่ได้รับอิทธิพลจากครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันแห่งแรกที่เด็กมีความผูกพันอย่างใกล้ชิดในเบื้องต้นของชีวิตอิทธิพลของครอบครัว จึงมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาบุคลิกของเด็กทั้งกายและใจ ครอบครัวเป็นสถาบันแห่งแรกที่สร้างนิสัย ความคิด ความเชื่อถือค่านิยมและทัศนคติหากครอบครัวเข้มแข็ง สังคมก็จะเข้มแข็งไปด้วยเช่นเดียวกับสภาพทางสังคมของชุมชนที่กลุ่มเยาวชนนี้อาศัย

อยู่ส่วนใหญ่ชุมชนจะค่อนข้างเข้มแข็งและมีบทบาทสูง โดยเฉพาะสถาบันทางศาสนา มัสยิดและโรงเรียน จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเยาวชนตลอด เช่น กิจกรรมเชิญชวนเด็กและเยาวชนมาละหมาดที่มัสยิด กิจกรรมนาซีฮัต (ตักเตือน) ละหมาดเสร็จ กิจกรรม “มาแอกแต” หรือจับน้ำชาด้วยกัน ที่ทำให้เด็กและเยาวชนได้มารวมตัวกัน รับประทานอาหารด้วยกันสร้างความสนิทสนมระหว่างผู้ใหญ่ กิจกรรมบรรยายธรรม กิจกรรมเนื่องในวันตรุษของอิสลาม เป็นต้น สอดคล้องกับมูลนิธิสตรี-สุษดีวงศ์ (2556) ที่ชี้ให้เห็นว่า เด็กและเยาวชนต้องได้รับความรู้เรื่องการเท่าทันการพนันการป้องกันตนเองจากพิษของการพนันอย่างต่อเนื่องการเฝ้าระวังและการแจ้งปัญหาและการได้รับการส่งเสริมองค์ความรู้ให้สามารถมีภูมิคุ้มกันได้อย่างสอดคล้องกับวัยและบริบททางสังคม ขณะที่การเลือกคบเพื่อนของเยาวชนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเลือกคบเฉพาะเพื่อนที่เป็นคนดี อาจจะคบกับกลุ่มเพื่อนอื่นๆ อยู่บ้างในฐานะสมาชิกของชุมชนด้วยกันแต่ก็ไม่ได้สนิทสนมกันมาก หรือกล่าวได้ว่าเยาวชนเหล่านี้จะคบกับเพื่อนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างมีขอบเขต โดยปกติการคบเพื่อนในชุมชนเดียวกันจะเป็นเฉพาะช่วงเวลากลางวันเท่านั้น ส่วนกลางคืนเยาวชนกลุ่มนี้จะไม่ออกไปไหนและจะอยู่กับครอบครัวเป็นหลัก หากเป็นเพื่อนที่โรงเรียนแล้วก็จะมียุทธศาสตร์ แต่พวกเขาเลือกกลุ่มเพื่อนที่รักการเรียน ชอบทำกิจกรรม สาธารณะประโยชน์ บางครั้งก็มีบ้างที่ไปสมาคมกับเพื่อนๆ ที่เล่นการพนัน เนื่องจากเป็นคนที่ชอบดูฟุตบอลเหมือนกัน แต่กลุ่มเยาวชนกลุ่มนี้ไม่ได้มีการพนันฟุตบอลตามเพื่อนๆ คนอื่นแต่อย่างใด แม้การเลือกเพื่อนที่ดีนั้นจะมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อพฤติกรรมของเยาวชน แต่ไม่อาจจะจำกัดได้ว่าพวกเขาจะต้องเลือกคบเพื่อนเฉพาะที่เป็นคนที่เท่านั้น เพราะบางครั้งเพื่อนที่ไม่ดีก็สามารถช่วยเหลือกันได้ในยามที่ต้องการความช่วยเหลือ ในทางกลับกันเยาวชนกลุ่มนี้ก็มองว่าในสภาพที่เพื่อนต้องตกเป็นเหยื่อของการพนันหรือยาเสพติด ถ้าไม่เป็นเพื่อนกันแล้วจะมีใครบ้างที่จะสามารถคอยตักเตือนเพื่อน แม้จะเป็นการล้อเล่น หยอกล้อ ก็ตาม ในฐานะที่เป็นเพื่อนกันก็ต้องแนะนำให้คำตักเตือนกันบ้าง เผื่อว่าเพื่อนที่ยังเล่นการพนันจะคิดได้และกลับเนื้อกลับตัวมาเป็น คนดีส่วนเหตุผลที่ทำให้กลุ่มเยาวชนนี้ไม่เล่นการพนันน่าจะเป็นเพราะว่าเยาวชนได้รับการสั่งสอน อบรม ตักเตือน ให้คำแนะนำ และปลูกฝังเรื่องพิษภัยของการพนันมาโดยตลอด การให้ความรักและความอบอุ่นของ ครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของเยาวชนเหล่านี้ เช่นเกี่ยวกับการเลือกเพื่อนที่ดี สอดคล้องกับ Danielsan. (2009) ที่ได้เสนอว่าเพื่อนมีลักษณะเป็นแหล่งที่ให้สิ่งเอื้ออำนวยทางสังคมกับนักเรียน นักศึกษา ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดี และใช้ชีวิตความเป็นนักเรียน นักศึกษาอย่างมีความสุข และมีประสิทธิภาพ การสนับสนุนทางสังคมจึงเป็นหนึ่งในตัวแปรที่สำคัญ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการกับปัญหาของ นักเรียน นักศึกษา ดังนั้น การสนับสนุนทางสังคมของนักเรียน นักศึกษา จึงควรเกิดขึ้นจาก 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) อาจารย์ ได้แก่ ครู อาจารย์ ผู้ทำหน้าที่สอน ผู้ดูแลในศูนย์เยาวชน 2) ครอบครัว ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครองหรือญาติพี่น้อง และ 3) เพื่อน ได้แก่ เพื่อนร่วมชั้น เพื่อร่วมวิชาชีพร่วมกิจกรรม และบทบาทของโรงเรียน ชุมชน น่าจะมีส่วนทำให้เยาวชนไม่อยากเล่นการพนันด้วย แต่อาจจะเป็นปัจจัยเสริมรองมาจากสถาบัน ครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมของเยาวชนกลุ่มนี้ค่อนข้างสูง เนื่องจากความเป็นชุมชนเป็นแหล่งที่มาการสนับสนุนทางสังคม ในฐานะเป็นหน่วยใหญ่ของหน่วยย่อยๆ ที่อยู่ในชุมชน เช่น ครอบครัว โรงเรียน วัด มัสยิด เป็นต้น มีผู้ที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้ากลุ่ม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้ ศาสนา และผู้นำธรรมชาติ ชุมชนมีบทบาทหน้าที่ในการคุ้มครองส่งเสริมสิทธิของวัยรุ่น ฉะนั้นชุมชนต้องมีส่วน

ในการจัดบริการที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนมีกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสม ร่วมแก้ไขและช่วยหาทางออกให้แก่เด็กและเยาวชนทั้งนี้เพื่อให้เด็กและเยาวชนโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในวันข้างหน้า

กลุ่มเยาวชนที่เล่นหรือติดการพนัน พบว่า ส่วนใหญ่มีลักษณะสถานภาพทางครอบครัวของเยาวชนที่ติดการพนันส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่มีฐานะที่ดี มีเฉพาะบางครอบครัวเท่านั้นที่มีปัญหาเรื่องฐานะของครอบครัว บทบาทของพ่อแม่ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยให้ความสำคัญในเรื่องของศีลธรรมหรือเคร่งครัดในการปฏิบัติตามหลักศาสนา ขาดการเอาใจใส่และอบรมสั่งสอนลูกๆ ไม่มีเวลาแก่ลูก แต่กลับให้ความรักต่อลูกด้วยการตามใจลูกทุกอย่าง พ่อแม่มักจะสนับสนุนเรื่องวัตถุมากกว่าการสนับสนุนเรื่องเกี่ยวกับสภาพจิตของลูกๆ ความรักและความอบอุ่นถูกแปรให้เป็นไปตามความต้องการตามอำเภอใจของลูกๆ จนทำให้ลูกมีความรู้สึกว่าจะทำอะไรก็ตามเพราะครอบครัวไม่เตือนร้อน ขณะที่งานของสุพร อภินันทเวช (2555) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เยาวชนติดการพนันอันเนื่องมาจากอิทธิพลจากครอบครัว ตัวแบบที่เล่นพนันการมีสมาชิกในครอบครัว มีพี่น้องเล่นการพนัน มีผลต่อการเล่นพนันและติดการพนันในที่สุด ซึ่งงานวิจัยหลายเล่มได้ผลตรงกันว่า เยาวชนที่เล่นการพนันมักมีคนในครอบครัวเล่นการพนันด้วย และคนที่มียุทธผลต่อการติดการพนันมากที่สุด เนื่องจากเยาวชนเหล่านี้ที่เล่นหรือติดการพนัน เพราะพวกเขาคิดว่าสิ่งที่เขานั้นไม่ได้ไปทำให้ใครเตือนร้อน ครอบครัวก็ไม่เตือนร้อนแถมยังกลับมองว่าการที่เยาวชนเหล่านี้มันก็ไม่ใช่อะไรใหญ่โต ขณะที่บางครอบครัวก็มีการห้ามปรามอยู่บ้างแต่ก็ไม่ได้ส่งผลต่อพฤติกรรมของเยาวชนอย่างใดสอดคล้องกับ ออบูฮัมซะฮฺ อันนัดวีย (ม.ป.ป.) ที่ชี้ให้เห็นว่า ด้วยสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน อันส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น พ่อแม่ไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนบุตรหลานอย่างใกล้ชิดเหมือนแต่ก่อน เพราะสภาพทางเศรษฐกิจที่บีบรัด เยาวชนไม่สนใจกิจกรรมทางศาสนาเพราะหันไปสนใจกิจกรรมที่ถูกนำเสนอ ผ่านทางสื่อต่าง ๆ ที่มีรูปแบบเนื้อหาตื่นเต้น สนุกสนานกว่า เริ่มมีการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการพนันและอบายมุข มากขึ้น ผู้นำชุมชนก็ปล่อยปละละเลยจนเป็นเรื่องปกติ และอื่น ๆ อีกมากมาย เป็นเหตุให้เยาวชนไทยมุสลิมใน ยุคปัจจุบันเริ่มหันเหออกจากรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องไม่สามารถแยกแยะผิดถูกชั่วดีได้ ระวังไปกับสีสัน แห่งความเจริญ ส่วนสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เยาวชนกลุ่มนี้อาศัยอยู่ก็ไม่ได้แตกต่างไปจากพื้นที่อื่นๆ บทบาทของชุมชนยังคงทำหน้าที่ได้ดี เพียงแต่ว่าในชุมชนที่เยาวชนอยู่นั้นจะประกอบไปด้วยหลายกลุ่มที่มีทั้งกลุ่มเยาวชนที่ดี เยาวชนที่ติดยาเสพติด และเยาวชนที่เล่นการพนัน ด้วยสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เป็นเช่นนี้ ทำให้การเลือกคบเพื่อนของเยาวชนกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่มักจะคบหาสมาคมเฉพาะกลุ่มที่เล่นการพนันด้วยกันเท่านั้น การรวมตัวจะเกิดขึ้นทุกครั้งที่มีโปรแกรมการแข่งขันฟุตบอล แม้ว่าชุมชนจะพยายามจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อดึงดูดเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมก็ตาม แต่บางครั้งมันก็เกินความสามารถที่ชุมชนจะทำได้ เพราะเยาวชนที่เล่นการพนันไม่เพียงแต่ติดพนันอย่างเดียวยังมีปัญหาอื่นๆ ผัวพันด้วย จนเป็นเหตุทำให้ไม่กล้าที่แสดงตัวตนและเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชน จึงมักจะเลือกอยู่กับกลุ่มเพื่อนที่มีลักษณะปัญหาเดียวกัน ไม่ได้สร้างปัญหาให้ใครในมุมมองของพวกเขา บางครั้งก็มีทะเลาะวิวาทบ้างแต่เฉพาะในกลุ่มของพวกเขาเท่านั้น เช่นเดียวกับสาเหตุหรือเหตุผลที่ทำให้เยาวชนกลุ่มนี้เล่นหรือติดการพนันก็พบว่า ส่วนหนึ่งเกิดจากความรู้สึกอยากจะมีเงินเป็นของตัวเองและสนุกสนานและบันเทิงไปวันๆ กอปรกับเยาวชนเหล่านี้ขาดการอบรมสั่งสอนที่ดีจากครอบครัว เพราะโดยพฤติกรรมทั่วไปของเยาวชนกลุ่มนี้จะไม่ค่อยให้

ความสำคัญต่อปฏิบัติศาสนกิจสำคัญอย่างการละหมาด 5 เวลา เรียนอัลกุรอานหรือศึกษาหลักศาสนาขึ้นพื้นฐาน นอกจากนี้ยังมีพฤติกรรมอื่นๆ เช่น นอนตึก ตีนส่าย สอดคล้องกับผลการศึกษาของดลมนรจณ์ บากา และเกษตรชัย และหิม (2551) ที่ศึกษาพบว่า เยาวชน มุสลิมส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่ไม่สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมมุสลิมและขัดกับหลักการศาสนาอิสลามกล่าวคือ เยาวชนมีพฤติกรรมที่ไร้สาระมากขึ้น มั่วสุม เล่นการพนัน สร้างความเดือนร้อนให้กับผู้อื่น ไม่รู้จักใช้ เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีการเกี่ยวข้องกับอบายมุข ไม่มีงานทำ มีการแต่งกายเชิงประยุกต์เพื่อให้ทันสมัย และเลียนแบบตะวันตกดาราและนักร้อง มีความสัมพันธ์กับครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านและชุมชนอย่าง ห่างเหินและขาดสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน มีการละเลยและไม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติศาสนกิจ ไม่ให้ความสำคัญและหลีกเลี่ยงการบำเพ็ญประโยชน์และเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน สอดรับกับอิสมาแอล ลุตฟี จะปะกียา (ม.ป.ป.) ได้ชี้ว่า ปัจจุบัน สังคมเกิด “ภาวะพร่องทางจิตวิญญาณ” ขั้นรุนแรง ลัทธิบูชาวัตถุกาลัง ซึมซับเข้าไปในวิถีคิดของผู้คนอย่างน่าสะพรึงกลัว ถึงขั้นที่สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติ และมองสิ่ง อบายมุขว่า “ เป็นความชั่วร้ายที่จำเป็น”

กลุ่มเยาวชนที่เลิกเล่นการพนันหรือเคยเล่นการพนัน พบว่า ลักษณะครอบครัวจะมีลักษณะทั่วไป อาจจะมีเหมือนครอบครัวของเยาวชนที่เล่นการพนัน แต่ปัญหาของครอบครัวมีไม่มากนักและยังสามารถประคับประคองกันได้ ทั้งนี้สถาบันครอบครัวยังทำหน้าที่ได้ดี พ่อแม่ให้ความสำคัญในการอบรมสั่งสอนลูกๆ ให้เป็นคนดี ค่อยตักเตือนเน้นของการปฏิบัติศาสนกิจละหมาดและอื่นๆ สอดคล้องกับงานของอดิศร อุดรทักข์ (2547) ที่ชี้ให้เห็นว่าการสนับสนุนทางสังคมมีผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของวัยรุ่น ซึ่งผู้ปกครอง พ่อแม่ ครูควรให้การสนับสนุนทางสังคมแก่วัยรุ่น กล่าวคือ ความรัก ความเข้าใจ ให้กำลังใจ และให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ สนับสนุนทางด้านวัตถุ สิ่งของ ด้านการเงิน แรงงานให้มีความพอดี เพื่อส่งเสริมให้วัยรุ่นสามารถปรับตัวและเผชิญปัญหาได้อย่างเหมาะสม แต่ทั้งนี้ความสัมพันธ์ของการได้รับการสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเล่นการพนันจะมีจากปัจจัยส่วนตัวของเยาวชนและปัจจัยแวดล้อมจากกลุ่มเพื่อนทั้งในชุมชนและโรงเรียนที่ชักจูงให้เยาวชน วิถีชีวิตของเยาวชนกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่จะใช้ชีวิตที่โรงเรียนกับเพื่อนๆ หลังจากเลิกเรียนแล้วก็จะกลับบ้าน ส่วนการเลือกคบเพื่อนเยาวชนกลุ่มนี้จะมีการคบเพื่อนทั้งในชุมชนและโรงเรียนโดยไม่เจาะจงเฉพาะกลุ่ม คือ จะคบเพื่อนที่ดีและเพื่อนที่เล่นการพนัน โดยในช่วงที่เล่นการพนันส่วนใหญ่จะคบหรือสนิทกับเพื่อนที่เล่นการพนันด้วยกัน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเยาวชนจะไม่คบกับเพื่อนลักษณะอื่นๆ ด้วย เมื่อเวลาเปลี่ยนผ่านที่ทำให้เยาวชนอยากเลิกเล่นการพนัน ทำให้ระดับการเลือกคบเพื่อนที่เล่นการพนันด้วยกันลดน้อยลง และเปลี่ยนมาสนิทกับเพื่อนที่ไม่เล่นการพนันมากขึ้น สอดคล้องกับสุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2553) ที่ชี้ว่า ความรู้ (Knowledge) ทศนคติ (Attitude) การยอมรับปฏิบัติ (Practice) หรือเรียกสั้นๆ ว่า “KAP” เป็นจวแปรที่มีบทบาทสำคัญที่จะนำการพัฒนาเข้าไปสู่ชุมชนได้ เพราะการสื่อสารที่ทกให้เกิด KAP เป็นตัวแปรตามในการวัดความสำเร็จของการพัฒนา ด้วยเหตุนี้การเผยแพร่ ข่าวสารต่างๆ เพื่อให้ประชาชนในสังคมทราบว่าจะมีปัญหอะไร เมื่อประชาชนรับทราบข่าวสารนั้นๆ ย่อมก่อให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมต่อไปซึ่งมีความสัมพันธ์เป็นลูกโซ่ได้เป็นอย่างดี สำหรับสภาพแวดล้อมในชุมชนพบว่า ชุมชนยังคงทำหน้าที่ได้ดี เพียงแต่ว่าในชุมชนที่เยาวชนอยู่นั้นจะประกอบไปด้วยหลายกลุ่มทั้งกลุ่มเยาวชนที่ดี เยาวชนที่ติด

ยาเสพติด และเยาวชนที่เล่นการพนัน แต่สิ่งที่แตกต่างไปจากกลุ่มเยาวชนที่เล่นการพนันก็คือ เยาวชนกลุ่มนี้ จะเลือกคบหาสมาคมกับกลุ่มเพื่อนทุกกลุ่มในชุมชน

สำหรับเหตุผลที่ทำให้เยาวชนอยากเลิกเล่นการพนัน เนื่องจากเป็นเพราะสถาบันครอบครัวมีส่วนสำคัญ แม้พฤติกรรมการเล่นการพนันของเยาวชนกลุ่มนี้ไม่เปิดเผยให้ใครรู้ ทำให้พ่อแม่และสมาชิกของครอบครัวไม่ทราบปัญหาที่แท้จริงจึงไม่สามารถแก้ไขปัญหแก่เยาวชนได้ แต่เมื่อพ่อแม่ของเยาวชนทราบถึงข้อเท็จจริงต่อการกระทำของเยาวชนแล้ว กลไกของแรงสนับสนุนทางสังคมของสถาบันครอบครัวก็เริ่มทำงานทันที เริ่มด้วยบทบาทของพ่อแม่เรียกเยาวชนมาพูดคุยและกล่าวตักเตือน หลังจากนั้นได้สร้างมาตรการลงโทษโดยการไม่ให้เงินเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน มาตรการดังกล่าวพ่อแม่ได้ประสานกับสมาชิกในครอบครัวให้ร่วมมือกันจนสุดท้ายด้วยทุนทางสังคมของเยาวชนกลุ่มนี้พอมีอยู่บ้างจากการที่ครอบครัวเคยให้ความรักและคอยอบรมสั่งสอนและปลูกฝังสิ่งดีๆ เสมอมา มาตรการที่สถาบันครอบครัวได้ทำก็ส่งผลทำให้เยาวชนสำนึกผิดและอยากกลับเนื้อกลับตัวจนนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาเยาวชนไม่เคยหวนกลับไปยุ่งเกี่ยวกับการพนันอีกเลย ขณะทำงานวิจัยของอดิศร อุดรทักกซ์ (2547) ที่ชี้ให้เห็นว่า การสนับสนุนทางสังคมมีผลต่อพฤติกรรมการเล่นการพนันของวัยรุ่น ซึ่งผู้ปกครอง พ่อแม่ ครูควรให้การสนับสนุนทางสังคมแก่วัยรุ่น กล่าวคือ ความรัก ความเข้าใจ ให้กำลังใจ และให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ สนับสนุนทางด้านวัตถุ สิ่งของ ด้านการเงิน แรงงานให้มีความพอดี เพื่อส่งเสริมให้วัยรุ่นสามารถปรับตัวและเผชิญปัญหาได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตามมาตรการมาตรการลงโทษโดยการไม่ให้เงินเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ถือเป็นมาตรการที่สามารถใช้เฉพาะบางครอบครัวเท่านั้นและเยาวชนเท่านั้น เพราะวิธีการนี้จำเป็นต้องคำนึงถึงทุนทางสังคมของเยาวชนด้วย หากเยาวชนมีทุนทางสังคมในเชิงลบแล้ว การใช้มาตรการดังกล่าวอาจจะยิ่งเพิ่มปัญหาแก่เยาวชนได้ ฉะนั้นมาตรการที่ทำให้เยาวชนกลุ่มสามารถเลิกเล่นการพนันได้สถาบันครอบครัวจะต้องพิจารณาพฤติกรรมของเยาวชนเป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อให้วิธีการเป็นแนวทางการแก้ไขที่ไม่ใช่การเพิ่มปัญหาให้ครอบครัวสอดคล้องกับ ชูพงษ์ จารุดำรงศักดิ์ (2545) ที่ได้เสนอแนวทางควบคุมการเล่นการพนันคือ พยายามลดหรือจัดไปเพียงเท่าที่จะมีช่องทาง ปลูกฝังให้เลือกสนทนาการอย่างอื่นขึ้นมาทดแทนสิ่งที่เลิกไปได้

นอกจากนี้ยังเกิดจากเยาวชนมีการทบทวนตนเองจนสามารถคิดได้ว่าการพนันนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดี การโดนกดดันจากครอบครัว จนเป็นจุดที่เยาวชนยอมรับผิดและจะไม่หวนกลับไปเล่นการพนันอีกเลย การเข้าค่ายจริยธรรมในช่วงฤดูร้อน และเกิดจากการเปลี่ยนสภาพแวดล้อมที่เคยอยู่ จากการเคยคบเพื่อนที่ไม่ได้ หวนกลับมาลองคบกับเพื่อนที่ดี จึงส่งผลต่อการเปลี่ยนชีวิตของเยาวชนสอดคล้องกับ Zimbardo (1977) ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติขึ้นอยู่กับความรู้ ถ้ามีความรู้ และความเข้าใจทัศนคติก็จะมีการเปลี่ยนแปลง และเมื่อทัศนคติเปลี่ยนแปลงย่อมทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงตามมา

2. รูปแบบการพนันออนไลน์ และความสัมพันธ์การสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการเล่นการพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชน

ปัจจุบันมีรูปแบบการพนันออนไลน์ที่ทันสมัยมากมาย สามารถพนันได้ทุกที่ทุกเวลา การพนันที่หลากหลายรูปแบบ ที่ติดอันดับคนส่วนใหญ่ชื่นชอบ คือ การแทงผลฟุตบอล หรือการพนันฟุตบอลออนไลน์ ตลาดของการพนันฟุตบอล ถือว่าเป็นตลาดขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงสังคมกับผู้คน รวมไปถึงระบบเศรษฐกิจที่มีเม็ดเงินหมุนเวียนในแวดวงการพนันมหาศาล ส่งผลให้กีฬาฟุตบอล กลายเป็นกีฬาอดนิยามของผู้คนทั่วโลก เนื่องจากเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมในการรับชมเกือบทุกประเทศ ทั่วทุกมุมโลก ซึ่งตรงกับข้อมูลที่ ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, 2561 ได้บอกว่าสาเหตุหลักที่คนไทยนิยมเล่นการพนันนั้นเพราะความอยากลองถึง 70.1% อยากได้เงิน 38.9% ตื่นเต้นเพลิดเพลิน 32.3% กอปรกับข้อมูลที่เยาวชนที่ติดการพนัน ได้ให้ข้อมูลชี้ให้เห็นว่า

“สาเหตุที่แทงบอลออนไลน์เพราะอยากลอง เพราะตัวเองชอบดูบอล เตะบอลเป็นนิสัยอยู่แล้ว” ยิ่งไปกว่านั้นมีเยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับการพนันเช่นเดียวกัน แม้ว่าจะมีกรอบของศาสนาที่เป็นตัวควบคุมอยู่ก็ตาม กล่าวได้ว่าสิ่งแวดล้อมและปัจจัยอื่น ๆ ก็มีส่วนในการทำให้เยาวชนหลุดกรอบได้ ถึงแม้ว่าตนเองจะรู้ถึงบทลงโทษทางด้านศาสนาตามที่เรียนมาก็ตาม ดังเยาวชนคนหนึ่งให้ข้อมูลว่า ถึงแม้พ่อของตนจะเป็นอุสตาซ (ครูสอนศาสนา) ในโรงเรียนเดียวกับที่ตนเรียนอยู่ แต่พ่อก็ไม่รู้ว่าตนเองเล่นพนันออนไลน์ในหลายรูปแบบ มีแค่เพื่อนในกลุ่มเท่านั้นที่รู้ และสาเหตุจริงๆ มาจากการต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อน และเพื่อนๆ ส่วนมากนิยมการเล่นการพนันแบบทั่วไปอยู่แล้วก่อนที่จะพัฒนาการมาเป็นแบบออนไลน์ ซึ่งผลที่ได้สอดคล้องกับผลเกี่ยวกับการศึกษาของการพนันฟุตบอลในพื้นที่เทศบาลนครยะลา พบข้อมูลสรุปได้ว่า

1) รูปแบบการเล่นพนันฟุตบอล พบว่า ในส่วนของผู้รับแทงมักจะเคยเล่นการพนันชนิดอื่นมาก่อน เพื่อนชักชวนมาเปิดโต๊ะรับแทง โดยใช้อัตราต่อรองทั้งทางหนังสือพิมพ์กีฬาหรืออินเทอร์เน็ต ใช้วิธีการหาลูกค้า โดยการบอกต่อกัน มีทั้งใช้เงินสดหรือใช้เครดิต

2) ผลกระทบจากการเล่นพนันฟุตบอล พบว่า ในส่วนของผู้รับแทง ทั้งที่ทราบว่าเป็นสิ่งไม่ดีแต่ก็จะทำต่อไป และเวลาเสียพนันก็มีปัญหาการเงิน ปัญหาครอบครัวตามมา ในส่วนของผู้เล่นพนันสรุปว่าเกิดผลกระทบคือ ทำให้เครียดเวลาแพ้พนัน หากเป็นนักเรียนนักศึกษาจะทำให้เสียการเรียน

3) มาตรการป้องกันการเล่นพนันฟุตบอลในพื้นที่เทศบาลนครยะลา พบว่า ในส่วนของผู้ปกครองนั้นไม่ต้องการให้แพร่หลายสู่เยาวชนมากไป ควรหามาตรการควบคุมอย่างจริงจังทั้งกับโต๊ะแทงและผู้เล่นพนัน ในส่วนของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ความเห็นว่าได้ดำเนินการตามนโยบายเกี่ยวกับการต่อสู้เพื่อเอาชนะผู้มีอิทธิพลอย่างจริงจัง และประชาชนต้องมีจิตสำนึก โดยปลูกฝังทุกส่วนของสังคม

ด้วยเหตุนี้จากการศึกษาความสัมพันธ์การสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการเล่นการพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชน สามารถสรุปพฤติกรรมการพนันของเยาวชนออก 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเยาวชนที่ไม่เล่นการพนัน 2) กลุ่มเยาวชนที่เล่น/ติดการพนัน และ 3) กลุ่มเยาวชนที่เคยเล่นการพนัน ดังนี้

กลุ่มเยาวชนที่ลงพื้นที่จากการศึกษาข้อมูลภาคสนาม **ที่ไม่เล่นการพนัน** พบว่า ลักษณะครอบครัวมีการดูแลเอาใจใส่จากพ่อแม่ผู้ปกครอง มีเวลาให้กับลูกๆ แม้จะต้องแข่งกับเวลาทำงานของตนเองก็ตามจนบางครั้งแทบจะไม่มีเวลาให้กับลูก เนื่องจากบริบทการประกอบอาชีพของครอบครัวส่วนใหญ่จะกรีดยาง ซึ่งบางครั้งครอบครัวต้องทิ้งลูกๆ เพื่อไปทำงานในขณะที่ลูกกำลังนอน แต่เมื่อกลับมาแล้วพ่อกับแม่จะทำหน้าที่ของตนเองอย่างไม่บกพร่อง เริ่มจากการรับประทานอาหารเย็นพร้อมกันซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่ทุกคนจะอยู่พร้อมหน้าพร้อมตาหลังจากที่ต่างคนต่างแยกย้ายไปทำหน้าที่ของตนเอง การรับประทานอาหารพร้อมกันของครอบครัวนั้นนับเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่พ่อแม่ของเยาวชนใช้เป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับลูกๆ จุดประสงค์ก็คือเพื่อให้ลูกๆ เห็นว่าพ่อกับแม่คือบุคคลสำคัญของพวกเขา ซึ่งเยาวชนเหล่านี้เห็นว่าคนเรา

ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ส่วนใหญ่พ่อแม่มักจะรับประทานอาหารไม่พร้อมกันกับลูกๆ ต่างคนต่างกิน หรือออกไปทานข้าวนอกบ้าน ความอบอุ่นบางส่วนจากพ่อกับแม่จนหายไป

ในขณะที่โรงเรียนค่อนข้างเข้มแข็ง เนื่องจากเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มีระบบการจัดการเรียนรู้ที่ควบคู่ระหว่างศาสนาและสามัญ ครูบุคลากรมีการให้ความรู้ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน เห็นได้จากการเชิญคณาจารย์จากภายนอกมาให้ความรู้บรรยายอย่างต่อเนื่อง มีการร่วมกิจกรรมงานวิชาการเป็นประจำ ทำให้ใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการเตรียมความพร้อม หลักเล็กเรียนก็มีการเรียนพิเศษเพิ่มเติม เรียนอัลกุรอาน กลับจากเรียนก็จะอยู่กับครอบครัว ไม่ออกนอกบ้านหลัง 19.00 น. เนื่องจากอยู่ในยามวิกาล เกรงต่อความปลอดภัยของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ขณะเดียวกันโรงเรียนก็จะมีฝ่ายปกครองที่ดูแลนักเรียนอีกชั้นหนึ่ง โดยเฉพาะเรื่องของระเบียบวินัยในช่วงเวลาที่อยู่โรงเรียน ซึ่งหากทำผิดกฎกติกาที่ได้วางไว้ก็จะมีมาตรการในการลงโทษหรือเชิญผู้ปกครองมาพูดคุย

ส่วนเพื่อนที่คบหาส่วนใหญ่แล้วจะเป็นเพื่อนที่โรงเรียน กลุ่มเพื่อนที่คบหาส่วนใหญ่จะอยู่ภายใต้กรอบมุ่งเรื่องการเรียน ทำกิจกรรมที่โรงเรียนสรรหามาให้ มีบางที่ไปสมาคมกับเพื่อนๆ ต่างโรงเรียนใกล้บ้าน แต่ก็บางเวลา เช่น เวลาไปดูฟุตบอลสถานที่เดียวกัน แต่ก็ไม่ได้มีการเข้าไปยุ่งเกี่ยวพนันฟุตบอลตามเพื่อนแต่อย่างใด เนื่องจากดูเพื่อความสนุกและเพลิดเพลินเท่านั้น

ดังตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์จากเยาวชนคนหนึ่งสะท้อนให้ฟังอย่างน่าเศร้าว่า “ผมอยู่และคลุกคลีอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่มีการเล่นพนันตั้งแต่เด็กๆ เห็น เพื่อนบ้านเล่นการพนัน อาทิ เล่น ปลา กัด ไก่ตี (ไก่ชน) ชนวัว ตะฟุตบอลกินเงิน จึงซึ่มซั๊บ ได้เห็น และเรียนรู้ และสัมผัสการพนันเรื่อยๆ มา แต่โชคดีที่พ่อแม่ได้พยายามส่งผมออกมาจากสิ่งแวดล้อมเดิมและได้เจอกับเพื่อนและสังคมใหม่ ทำให้ผมพลิกตัวเองให้กลับมาใช้ชีวิตที่หากไกลจากการพนันได้”

กลุ่มเยาวชนที่ลงพื้นที่จากการศึกษาข้อมูลภาคสนาม ที่เล่น/ติดการพนัน พบว่า ส่วนใหญ่ทั้งอยู่กับผู้ปกครอง และอยู่หอพัก แต่สาเหตุหลักๆ มาจากการไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่บุตรหลาน ขาดความรักความอบอุ่น อยู่บ้านไม่มีความสุข จึงเลือกที่จะคบเพื่อนที่สามารถพาตนเองบรรลूसິงที่สนุก ความอยากรู้ อยากเห็น อยากลองซึกซวนกันไปร้านอินเทอร์เน็ตต่างๆ พ่อแม่ไม่มีเวลาให้เลี้ยงลูกด้วยเงิน ขาดการให้คำปรึกษาข้อแนะนำ ขาดทักษะเรื่องการใช้จ่ายที่เหมาะสม ปล่อยปละละเลย ไม่มีการควบคุมดูแลการใช้อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ หรือเครื่องมือสื่อสารของบุตรหลาน ขณะที่บริเวณรอบๆ ชุมชนมีแหล่งล่อใจที่จะนำไปสู่การเล่นการพนัน สถานศึกษาบกพร่องในการดูแลนักเรียนอย่างจริงจัง ไม้รู้ว่านักเรียนคนไหนติดพนัน ไม้มีข้อมูลเยาวชนกลุ่มเสี่ยงชัดเจน การประสานงานระหว่างบ้านกับโรงเรียนต้องให้ความสำคัญเพิ่มมากขึ้น ฝ่ายปกครองของโรงเรียนไม้จัดทำข้อมูลนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง แหล่ง/สถานที่ที่เสี่ยงต่อการเข้าสู่แหล่งการพนัน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปเยาวชนที่เริ่มจากการเล่นพนันและเข้าสู่วงจรการเล่นพนันออนไลน์ ดังนี้

- การเล่นเกมไฟ้แดง แหล่งแรกที่จะมีโอกาสนำไปสู่การพนันออนไลน์รูปแบบต่างๆ
- การเล่นเกมพนันแบบคาสีโน อาทิ บาคาร่า รูเล็ต แบล็กแจ็ก เกมไฟ้ ล้วนแบบออนไลน์
- การเล่นเกมแบบเสี่ยงทายผล อาทิ การแข่งขันฟุตบอล เป็นที่น่ากลัวมากเนื่องจากนักเรียนสามารถเล่นพนันทายผลฟุตบอลผ่านโทรศัพท์มือถือที่สะดวกทุกๆสถานที่ด้วยระบบอินเทอร์เน็ต สามารถติดต่อกับเจ้ามือได้ผ่านระบบ (SMS)
- การเล่นเกมเอกซ์ซึ้อต บางรายหมดเงินหลักแสนบาท ที่น่ากลัวที่สุด คือ มีพ่อแม่ผู้ปกครอง บางส่วนที่เข้าใจผิด คิดว่าบุตรหลานของตนเองอยู่ในสายตาตลอด มีพฤติกรรมที่ไม้ได้ผิดแปลก

อะไรในสายตา ครอบครัวมีการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี มีฐานะค่อนข้างดี อยากรู้ได้แต่ภาพอีกมุมหนึ่งเขาคอนนั้นได้หลงผิด ติดเกมการพนันออนไลน์ หมดเงินกับการพนันหลักแสนบาท อาจกล่าวได้ว่า ความง่ายในการเข้าสู่การพนันออนไลน์นั้น ผู้เล่นสามารถเข้าถึงช่องทางการเล่นพนันได้ง่ายสะดวกมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม อาทิ การเล่นพนันผ่านเว็บไซต์ โทรศัพท์มือถือ การส่งข้อความ การเล่นพนันผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้เล่นสะดวกเล่นได้ไม่จำกัดสถานที่และเวลา แต่เดิมผู้เล่นต้องเดินทางไปยังสถานที่หรือบ่อนพนัน การสมัครเข้าเป็นสมาชิกผ่านเว็บไซต์ได้รับ Username password เพื่อเข้าสู่การเล่นสะดวกมากยิ่งขึ้น มีระบบการโอนเงินผ่านแบงก์กึ่งในโทรศัพท์มือถือ เป็นสังคมในยุคไร้พรมแดน

ตั้งการให้สัมภาษณ์จากเยาวชนคนหนึ่งว่า “ผลการเรียนของผมอยู่ในกลุ่มผลการเรียนที่ดี แต่ด้วยการที่ผมไปคบกลุ่มเพื่อนต่างโรงเรียนที่ชอบเล่นเกม ทำให้มีการชักชวนกันไปเล่นเกมต่างๆ สารพัด โดยเฉพาะเกม X-SHOT ที่ทำให้ผมติดและส่งผลกระทบหนักต่อผลการเรียน และสุดท้ายมันก็นำให้ผมเข้าไปสู่วงการการพนันออนไลน์ เพราะสาเหตุจากการอยากรู้ อยากลองคลิกเข้าไปดูว่า Mwin88 คืออะไร และ Casino Online คืออะไร ผลสุดท้ายสนุก เพลิดเพลินกับการทดลองวางเงิน จนวางเงินจริง และได้เงินจริง จนสามารถซื้อโทรศัพท์ใหม่ ไอโฟนรุ่นใหม่ล่าสุด และสามารถพาเพื่อนในกลุ่มไปเลี้ยงฉลองบุฟเฟ่ต์ จนมารู้สึกที่รู้สึกกว่าตนเองติด มีเงินกับตัวไม่ได้จะเอาไปใส่บัญชีเพื่อวางพนันออนไลน์ ทั้งแทงบอล ไฟต่างๆ เป็นต้น บางทีได้เงินมากที่สุด 8,000 บาทต่อครั้ง แต่เวลาแพ้ จะแพ้ครั้งละ 500 ถึง 1,000 บาท และที่สำคัญการพนันออนไลน์ที่เล่นจะแพ้หรือชนะอยู่ที่ทักษะ พอผมเล่นนานๆจะทำให้รู้กัน หรือ วิธีการโกงอย่างฉลาด แต่เวลาผมเล่นมีทั้งแบบเดี่ยวและกลุ่ม แต่การเล่นแบบเดี่ยวจะชนะมากกว่า เพราะเวลาเล่นหมู่ มักจะบ้าจี้ตามเพื่อนวางเงินเยอะๆ จนแพ้หลายครั้ง รวมๆแล้วหมดเงินมากกว่า 100,000 บาท”

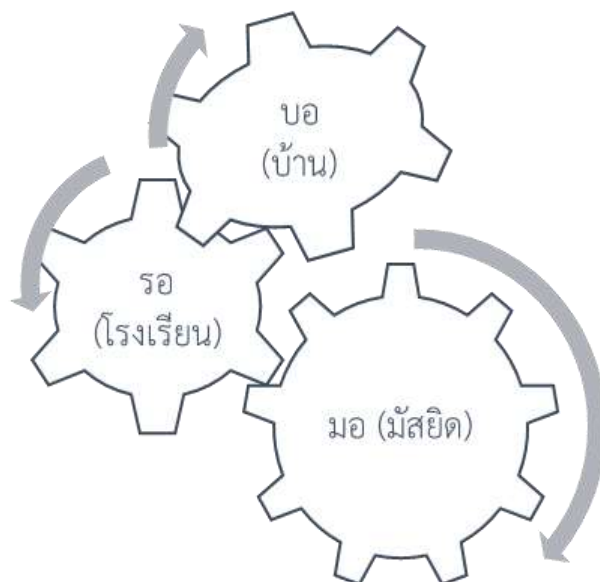
กลุ่มเยาวชนที่ลงพื้นที่จากการศึกษาข้อมูลภาคสนาม **ที่เคยเล่นการพนัน** กลุ่มเยาวชนที่เคยเล่นการพนัน พบว่า ลักษณะครอบครัวจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มของเยาวชนที่เล่นการพนัน อาจแตกต่างตรงที่คิดได้ เพื่อนๆบอกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี มีการคบเพื่อนที่อยู่ในกลุ่มรักการเรียน พยายามเลิกติดต่อกับเพื่อนกลุ่มเสี่ยง พ่อแม่ผู้ปกครองมีส่วนสำคัญที่ควรมีความรู้เรื่องเกมออนไลน์ต่างๆเช่นกัน ให้เขาคิดว่าเราคือเพื่อนคนหนึ่งที่สามารถปรึกษาได้ด้วยเช่นกัน ช่วยลูกเลือกเกมที่เหมาะสมไม่ควรเล่น จัดวินัยในการเล่นเป็นเวลา เพื่อไม่ให้เขาเข้าสู่วงจรเกมพนันออนไลน์ สำคัญมากคือการปูทางทำข้อตกลงกัน ซึ่งถ้าละเมิดสามารถลงโทษโดยลดเวลาในการเล่นเกม ถ้าทำได้อาจเพิ่มเวลาให้บ้าง พยายามสอดแทรกและกระตุ้นให้เห็นถึงผลกระทบของการเล่นเกมที่มีผลเสียต่อตนเองและผู้อื่น

หลายคนที่มีปัญหาเรื่องติดการพนัน เกมพนันออนไลน์ แล้วคิดที่จะเลิกเล่นได้อย่างไร ลองทำมาหลายวิธีแต่ก็ยังไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร อาจเลิกเล่นได้บ้างในบางวัน แต่พอมีเงินก็หันกลับไปเล่นอีกทุกที ทำให้เกิดการห่างเหินกับเพื่อนฝูง โดยเฉพาะกับครอบครัว ซึ่งมีตัวอย่างให้เห็นว่าถึงกับต้องบ้านแตกแยกทางกันไป เพราะการเสียการพนันนั้นจะสูญเสียทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นบ้าน ที่ดิน รถยนต์ หรือแม้กระทั่งลูกและภรรยา ที่สำคัญอาจต้องเสียชีวิตด้วย เมื่อเป็นหนี้การพนันแล้วไม่มีเงินจ่าย ทางเจ้าหนี้ก็คงไม่ปล่อยไว้ เมื่อมาทวงถามหลายครั้งเข้าก็ต้องเกิดบันดาลโทสะเหมือนที่เคยเกิดขึ้นผ่านทางสื่อต่างๆมากมาย

หลายคนพยายามที่จะเลิกแต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ หลายคนกำลังมองหาวิธีที่จะเลิกแต่ก็ยังมองไม่เห็น บุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่น่าสงสารที่ยังต้องวนเวียนอยู่ในสังคมการพนัน แต่ก็ยังเชื่อว่าในกลุ่มคนเหล่านี้ก็ยังมีหวังว่าสักวันต้องเลิกเล่นการพนันให้ได้ ซึ่งก็นับว่ายังดีกว่ากลุ่มที่ไม่คิดที่จะเลิกเล่นการพนัน มีคำแนะนำจากจิตแพทย์เกี่ยวกับการที่จะเลิกเล่นการพนันไว้อย่างน่าฟัง จึงได้นำมาให้เป็นของขวัญสำหรับผู้ที่ต้องการจะเลิกเล่นการพนัน แต่ยังไม่มีความรู้ที่อ่านเพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจเลิกเล่นการพนัน เมื่ออ่านจบแล้วก็ขอให้ปฏิบัติ ทั้งนี้เชื่อว่าน่าจะเป็นหนทางสู่ความสำเร็จในเร็ววัน

ดังหนึ่งในตัวอย่างของสัมภาษณ์ของเยาวชน “ผมรู้สึกสำนึกผิด และอยากพิสูจน์ตัวเองให้พ่อรู้ว่าผมก็สามารถเลิกพนันได้ เพราะก่อนหน้านี้ผมได้ทำให้พ่อแม่เสียใจมามาก หลังจากตัดสินใจจะเลิก ก็ได้เริ่มอย่างจริงจังด้วยการหากิจกรรมทุกอย่างที่โรงเรียนมีทำ ร่วมด้วยเกือบทั้งหมด อาทิ การเล่นเกมกีฬา ร่วมกิจกรรมค่ายภาคฤดูร้อน ร่วมชุมนุมต่างๆ จนทำให้ผมลืมนึกไปชั่วขณะหนึ่ง เพราะมุ่งแต่กิจกรรมที่ตนเองทำ ทำยที่สุดผมก็สามารถหลุดจากวงจรเหล่านั้น” กล่าวได้ว่า กำลังใจของครอบครัวถือเป็นพลังพิเศษสุด ที่สามารถเปลี่ยนคนคนหนึ่งให้กลายเป็นคนที่สังคมต้องการได้

การวิจัย “การบูรณาการบ้าน โรงเรียน มัสยิด-บรม” ที่ได้ทำการศึกษาในประเด็นที่ผ่านมาเกี่ยวกับความสัมพันธ์การสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการเล่นการพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชน ซึ่งให้เห็นว่าโครงการวิจัย “การบูรณาการบ้าน โรงเรียน มัสยิด-บรม” พยายามต้องการนำเสนอให้เห็นถึงแหล่งของความสัมพันธ์ของการสนับสนุนทางสังคมเพื่อให้เป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาการพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชน โดยได้มองถึง บทบาทของบ้านหรือครอบครัว โรงเรียน และมัสยิด ซึ่งเป็นตัวแทนสำคัญของชุมชนในการขับเคลื่อนและการขัดเกลาเด็กและเยาวชนให้เป็นบุคคลที่เป็นกำลังของชุมชนได้เติบโตอย่างสมบูรณ์มากที่สุด เพราะที่ผ่านมาพบว่า ปัญหาที่ทำให้เยาวชนติดการพนันออนไลน์ โดยหลักแล้วมาจากการขาดความร่วมมือกันป้องกันของชุมชน โดยเฉพาะชุมชนที่ต่างคนต่างอยู่ ขาดการช่วยกันเป็นหูเป็นตาในระดับภาคีเครือข่ายของชุมชน กล่าวคือ บทบาทของครอบครัวก็ทำหน้าที่ของตนเอง โรงเรียนก็ทำหน้าที่ของตนเอง และมัสยิดก็ทำหน้าที่ของตนเองเช่นกัน แต่ไม่เคยได้บูรณาการในการทำงานการขับเคลื่อนสังคม ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงความอ่อนแอของระดับสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา องค์กรศาสนา และชุมชนในการสร้างสังคมต้นแบบ เพื่อสร้างความเข้มแข็งจากรากหญ้าสู่ระดับนโยบาย และจะสามารถเป็นการสร้างชุมชนต้นแบบชุมชนเข้มแข็ง ในการแก้ปัญหาแบบยั่งยืนได้

ประเด็นที่ 2 สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

3. ผลการศึกษาแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันด้วยทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม (Social support) สำหรับเด็กและเยาวชนมุสลิม

จากการศึกษาภาคสนามสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่มในแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้องกับ “การบูรณาการบ้าน โรงเรียน มัสยิด-บรม” เพื่อร่วมกันหาแนวทางในการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์ พบว่า แนวทางการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์ควรมีการทำงานร่วมกันภายใต้แนวคิดของการสร้างฐานความเข้มแข็งของจิตใจเยาวชน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่สะท้อนไว้ว่า การทำหน้าที่และบทบาทในแต่ละส่วนของ “การบูรณาการบ้าน โรงเรียน มัสยิด-บรม” นั้นจำเป็นต้องยึดถือแนวทางการขับเคลื่อนในรูปแบบของ “ฮาลาเกาะฮ¹” (การจัดการกลุ่มศึกษาเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยยึดหลักการขัดเกลาตัวเองพร้อมด้วยการเชิญชวนผู้อื่นสู่ความดี เป็นกลุ่มศึกษาที่พัฒนาศักยภาพใน ด้านความคิด ความเข้าใจ เป็นต้น) เนื่องจาก “ฮาลาเกาะฮ” ถือเป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญสำหรับการขัดเกลาเยาวชนในรูปแบบที่ใฝ่มน้ำใจ ผ่านจิตสำนึกที่สามารถสร้างความตระหนักในความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ในการดำเนินชีวิต ซึ่งที่ผ่านบทบาทหน้าที่ของ “บอรรอม” ต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ของตนเอง และมองว่าบทบาทที่กระทำอยู่นั้นเพียงพอแล้ว ส่วนที่เหลือเป็นเรื่องของคนอื่น หรือมองว่าไม่เกี่ยวข้องกับบทบาทของตนปล่อยให้บทบาทของครอบครัว หรือโยนความรับผิดชอบในการดูแลเด็กให้กับโรงเรียนแทน โดยบทบาทของแต่ละส่วนของ “การบูรณาการบ้าน โรงเรียน มัสยิด-บรม” ยังปล่อยปะละเลยในการสานต่อการดูแล เช่น บทบาทของมัสยิดที่เป็นตัวแทนของชุมชนมองว่าการดูแลเด็กและเยาวชนเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ของเขา หรือเป็นบทบาทของโรงเรียนที่ต้องดูแล แต่ไม่เคยมองกลับว่าเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายในชุมชนที่ต้องร่วมกันสอดส่องดูแลเด็กและเยาวชน สิ่งเหล่านี้เป็นการละเลยต่อความรับผิดชอบที่ในการดูแลอย่างเป็นระบบของการดำเนินชีวิตเด็กและเยาวชนที่จะก้าวสู่เป็นผู้ใหญ่ในอนาคต ซึ่งจากการศึกษาแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันตามโมเดลของ “การบูรณาการบ้าน โรงเรียน มัสยิด-บรม” พบว่าแนวทางการป้องกันในแต่ละส่วนมีบทบาทที่แตกต่างกัน ซึ่งในแต่ละส่วนสามารถขับเคลื่อนแนวทางการป้องกันดังรายละเอียดต่อไปนี้

---

¹ เป็นวงกลม สายเชือกและการผูกซึ่งมาจากรากศัพท์คำนามในภาษาอาหรับ (حلق) ฮะละกอ) และ (حلة) หะละเกาะฮ) และยังมีความหมายว่า ความผูกพันและการเชื่อมโยงกันและกัน (Ahmad Warsan, 2002 : 290) และความหมาย หะละเกาะฮทางด้านวิชาการ หมายถึง การจัดการกลุ่มศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มาจากการรวมตัวของหลาย ๆ คน จากบุคคลที่มีศรัทธามั่น เพื่อศึกษาเนื้อหาทางวิชาการและนำสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องตามแบบฉบับครรลองของอิสลาม เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเข้าใจอิสลามมากขึ้น โดยยึดหลักการขัดเกลาตัวเองพร้อมด้วยการเชิญชวนผู้อื่นสู่ความดี เป็นกลุ่มศึกษาที่พัฒนา ศักยภาพใน ด้านความคิด ความเข้าใจ และการปฏิบัติรวมทั้งยังเป็นหน่วยย่อยที่ทำงาน และสนับสนุนกิจการงาน อิสลามร่วมกัน และที่สำคัญคือการเชิดชูและดำรงไว้ซึ่ง “กะลิมะฮะฮาดะฮ” ในวิถีการดำเนินชีวิต ดังนั้น หะละเกาะฮไม่ใช่เพียงแค่เป็นการพบปะพูดคุยแล้วแยกย้ายกลับมันเปรียบเสมือนอีกครอบครัว หนึ่งที่มีความรัก ความสามัคคีความเป็นพี่น้องความผูกพัน ความเสียสละ ความสนิทแน่นแฟ้นยิ่งกว่าการเป็นพี่น้องทางสายเลือดเสียอีก (Ahmad Habib Syafei, 2012 : 1)

การสนับสนุนทางสังคมของครอบครัว/บ้านต่อแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์

การสนับสนุนจากบ้านต่อแนวทางการป้องกันการพนันออนไลน์ ซึ่งถือเป็นแนวทางการสนับสนุนที่มีความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ หรือเป็นการสนับสนุนจากแหล่งปฐมภูมิตามทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่มในกลุ่มที่เป็นผู้ปกครอง เยาวชน และบุคคลที่เกี่ยวข้องพบว่า การสนับสนุนทางสังคมของครอบครัว/บ้าน จำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะของการให้ความรัก ความเข้าใจ สร้างกิจกรรมกับลูกในลักษณะของความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับความถี่หรือปริมาณ และความสัมพันธ์ที่เป็นคุณภาพ ภายใต้เงื่อนไข กติกาและข้อตกลงต่าง ๆ ในครอบครัว เนื่องจากเด็กและเยาวชนในแต่ละวันมีความต้องการในการดูแลที่แตกต่างกัน อย่างกรณีของเด็กที่อายุยังน้อยการสร้างความสัมพันธ์ให้แน่นในเรื่องของปริมาณของการมีกิจกรรมร่วมกันภายในบ้าน ในขณะที่กลุ่มเยาวชนควรเน้นความสัมพันธ์ภายในบ้านที่เป็นคุณภาพ เพราะกลุ่มวัยนี้มีความเป็นเหตุและผลของการสร้างกิจกรรม และความสัมพันธ์ภายในบ้าน ฉะนั้นจากการศึกษาการสนับสนุนทางสังคมของครอบครัว/บ้านต่อแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์ จำเป็นต้องครอบคลุม 3 ประเด็นต่อไปนี้

1. กิจกรรมการเลี้ยงลูก

จากการศึกษาแนวทางในการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชน พบว่า การสนับสนุนจากสังคมของครอบครัว/บ้านจำเป็นต้องใช้เวลาในการเลี้ยงลูกผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัว เพราะการมีกิจกรรมภายในครอบครัวถือเป็นการสร้างการเบี่ยงเบนความสนใจของลูกจากการเล่นเกมหรือการเล่นการพนันออนไลน์ สิ่งสำคัญของการสร้างกิจกรรมภายในครอบครัวเพื่อต้องการให้ลูกเกิดความผูกพัน เชื่อฟังพ่อแม่ผู้ปกครอง แน่นนอนว่าการสร้างความเบี่ยงเบนของลูกถือเป็นแนวทางการป้องกันที่ปลายเหตุ แต่อย่างไรแล้ว การสร้างกิจกรรมกับครอบครัวถือเป็นการสร้างความรักความผูกพันให้ลูกรับฟังเชื่อฟังพ่อแม่ ซึ่งกิจกรรมที่ควรเกิดขึ้นภายในบ้านไม่จำเป็นต้องหากิจกรรมที่พิเศษหรือต้องมีการกำหนดเป็นลำดับขั้น แต่ควรออกแบบกิจกรรมในวิถีชีวิตประจำวันของครอบครัว โดยในแต่ละครอบครัวอาจจะไม่ต้องมีกิจกรรมที่เหมือนกัน เนื่องจากในแต่ละบริบทครอบครัว/บ้านแตกต่างกันออกไป เช่น กิจกรรมที่จำเป็นต้องทำร่วมกันภายในครอบครัว คือ การร่วมกันทานอาหารร่วมกันอย่างน้อยวันละ 1 มื้อ การละหมาดร่วมกันในครอบครัว การทำ “ฮาลาเกาะฮ์” ในช่วงเวลาตอนค่ำหลังจากที่พ่อแม่เสร็จจากที่ทำงาน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วเป็นเครื่องมือของการขัดเกลาเด็กและเยาวชนภายในครอบครัว เพราะกิจกรรมดังกล่าวเป็นการแลกเปลี่ยนความคิด ความเข้าใจระหว่างคนที่เป็นลูกและผู้เป็นผู้นำครอบครัว และเป็นวิถีชีวิตประจำวันที่ครอบครัวจำเป็นต้องดำเนินการอยู่

จากการสัมภาษณ์กับกลุ่มที่เกี่ยวข้องพบว่า ปัญหาหลักของของเด็กและเยาวชนที่ติดเกมจนนำไปสู่การพนันออนไลน์ไม่เพียงเฉพาะครอบครัวที่มีฐานะยากจน แต่ส่วนใหญ่กลับพบว่าครอบครัวที่มีฐานะทางสังคม และเศรษฐกิจที่เพียบพร้อมมากกว่า เนื่องจากครอบครัวส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีเวลาในการร่วมกิจกรรมกับลูก ๆ ประกอบกับมีฐานะทางเศรษฐกิจที่พร้อมสนับสนุนให้กับลูก เช่น เครื่องโทรศัพท์ที่ราคาแพง ๆ ดึงเสียงสะท้อนของกลุ่มเด็กและเยาวชนไว้ว่า

“คนที่ติดเกม และการพนันออนไลน์ ส่วนใหญ่ก็เป็นคนที่มีฐานะที่ดีในระดับหนึ่ง”

(สัมภาษณ์เยาวชน, เมื่อวันที่ 12/10/2563)

ทั้งนี้ การดำเนินวิถีชีวิตประจำวัน คงไม่อาจจะปฏิเสธการใช้โทรศัพท์ได้ เนื่องจากโทรศัพท์ถือเป็นปัจจัยหนึ่งการดำเนินวิถีชีวิต ประเด็นสำคัญของการใช้อย่างไรให้เกิดผลประโยชน์มากที่สุด และไม่ก่อให้เกิดผลเสียกับเด็กและเยาวชนในการใช้เทคโนโลยีหรือโทรศัพท์มือถือถือ ซึ่งจากการสะท้อนของผู้ปกครองและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มที่ใช้สื่อ มองว่าในฐานะบทบาทของบ้านที่มีพ่อแม่เป็นคนดูแลภายใต้

ข้อจำกัดมากมายในเรื่องของเวลา สิ่งสำคัญต่อการป้องกันการพนันออนไลน์สำคัญกลุ่กลานภายในบ้านคือ ครอบครัวจำเป็นต้องมีกิจกรรมในการเลี้ยงลูก ซึ่งในแต่ละครอบครัวอาจจะออกแบบกิจกรรมที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับแต่ละบริบท และข้อจำกัดของครอบครัว สิ่งสำคัญของการออกแบบกิจกรรมภายในครอบครัวจากการสะท้อนผลการศึกษาจากพื้นที่ พบว่า กิจกรรมในการเลี้ยงลูกในแต่ละวัย ควรออกแบบกิจกรรมที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

1) กิจกรรมสำหรับลูกเล็ก ควรออกแบบกิจกรรมที่เน้นในด้านปริมาณหรือความถี่ของการมีกิจกรรม เนื่องจาก ในกลุ่มเด็กเล็กความต้องการของเขา คือ การให้เวลา ให้ความรัก และแสดงให้ลูกเห็นว่าพ่อแม่สามารถอยู่ร่วมกับเขาได้ตลอดเวลา

2) กิจกรรมสำหรับลูกโต ควรออกแบบกิจกรรมที่เน้นในด้านคุณภาพ เช่น กิจกรรมที่สามารถให้เด็กหรือลูกสามารถคิดวิเคราะห์ด้วยตนเองได้ เราในฐานะที่เป็นครอบครัวควรทำหน้าที่ในฐานะเป็นพี่เลี้ยง ให้คำปรึกษาในทุกด้าน ซึ่งกิจกรรมที่ออกแบบอาจจะไม่เน้นความถี่แต่ควรดูแลผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมากกว่า

สอดคล้องกับงานของยูวตี พงษ์สาระนันท์กุล และ สุดาภรณ์ พัยคชเรื่อน (2559) โดยได้ชี้ให้เห็นว่า กิจกรรมในการพัฒนาลูกมี 3 องค์ประกอบกล่าวคือ 1) การให้เวลา ในการทำกิจกรรมที่เด็กสนใจร่วมกับพ่อแม่ เช่น การเล่น อ่านหนังสือ การพูดคุยซักถามสิ่งที่เด็กได้พบเห็น ด้วยการตั้งคำถามปลายเปิดกระตุ้น ให้เด็กคิดหาคำตอบ 2) การให้โอกาส เป็นการสร้างโอกาสให้เด็กได้แสดงความสามารถของตนเอง ด้วยการทำกิจกรรมร่วมกับบิดามารดาหรือผู้ดูแล ชักชวนให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน ฝึกให้ช่วยทำงานบ้าน พร้อมกับมอบหมายหน้าที่ง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น กวาดบ้าน รดน้ำต้นไม้ และ3) การให้แรงเสริมทางบวกเป็นการทำให้เด็กเกิดความภูมิใจ พร้อมกับพูดชื่นชมเมื่อเด็กปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสม เมื่อเด็กทำงานได้สำเร็จ เด็กเกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง อันจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในอนาคต

2. สร้างกติกา/เงื่อนไข

จากการศึกษาพบว่า การสร้างกติกาและเงื่อนไขของการใช้เทคโนโลยีหรือโทรศัพท์มือถือ เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาการพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชน เนื่องจากการใช้มาตรการการห้ามหรือควบคุมอย่างเด็ดขาดภายใต้บริบทที่ความเป็นสมัยใหม่เข้ามาสู่ครอบครัวอาจจะไม่สามารถเป็นแนวทางในการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์ได้โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน การสร้างกติกาและเงื่อนไขในการใช้จึงมีความสำคัญต่อการรับรู้และเท่าทันในการใช้โทรศัพท์มือถืออย่างชาญฉลาด และผู้ปกครองก็สามารถที่จะเข้าถึงในตัวลูกได้ว่า การใช้โทรศัพท์ของลูกนั้นใช้ในแนวทางไหนบ้าง อะไรบ้างที่ผู้ปกครองจำเป็นต้องระมัดระวังต่อการใช้โทรศัพท์มือถือของลูก จากการลงพื้นที่ภาคสนามพบว่า ปัญหาหลักของการใช้โทรศัพท์มือถือของลูกอันเนื่องมาจากพ่อแม่ไม่ได้มีการวางกฎเกณฑ์ในการเล่น การเรียนสำหรับลูก ประกอบกับพ่อแม่เองก็เป็นตัวอย่างของการใช้โทรศัพท์มือถือให้กับลูก โดยไม่ได้อธิบายวิธีการหรือรูปแบบการเล่นอย่างสร้างสรรค์ สิ่งที่ที่เป็นข้อค้นพบจากสนามโดยที่พ่อแม่ละเลยต่อหน้าที่ในการดูแลลูก กล่าวคือ

“พ่อแม่ผู้ปกครองไม่รู้วาลูกเล่นอะไรในโทรศัพท์ ทำให้ลูกรู้เท่าไม่ถึงการณ์ต่อการเล่นเกมจนนำไปสู่การติดพนันออนไลน์ โดยที่พ่อแม่หลงผิดคิดไปเองว่าคงไม่เป็นอะไรหรอก ลูกแค่เล่นโทรศัพท์ไม่ได้ติดยาเสพติดเหมือนคนอื่นเขา”

(สัมภาษณ์ครู, เมื่อวันที่ 10/10/2563)

“การที่บุตรหลานเล่นโทรศัพท์ เล่นเกมจากโซเชียลมีเดีย คิดว่าไม่เป็นอะไร ฟังทราบว่า เกมที่เด็กเล่นนั้น สามารถนำไปสู่การเล่นการพนันออนไลน์ได้”

(สัมภาษณ์ครู, เมื่อวันที่ 12/10/2563)

จากข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า พ่อแม่ผู้ปกครองจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการเลี้ยงลูกให้เพิ่มมากขึ้นทั้งในเรื่องของเวลา ความใส่ใจ เพราะการพนันออนไลน์เป็นปัญหาที่มักจะมองข้าม จนไม่สามารถรับรู้ได้เลยว่าใครเป็นคนติด หรือเล่นการพนันออนไลน์ แม้กระทั่งคนใกล้ชิด เช่น พ่อแม่ที่อยู่ในบ้านเดียวกัน ประเด็นเหล่านี้ พ่อแม่ควรมีการสร้างกติการ่วมกันในเล่นโทรศัพท์ของลูก หรืออาจจะแบ่งช่วงเวลาของครอบครัวว่าเป็นเวลาใดเป็นเวลาส่วนหนึ่งของครอบครัว และเวลาใดเป็นเวลาส่วนตัว หรือในกรณีที่เล่นลูกเล็ก อาจจะมีการกำหนดระยะเวลาในการเล่น โดยให้เวลาเล่นครั้งละไม่เกิน 30 นาที หรือการเล่นโทรศัพท์ของลูกให้อยู่ในสายตาของพ่อแม่ตลอดเวลา หรือพ่อแม่เล่นหรือใช้โทรศัพท์ไปพร้อม ๆ กับลูกเพื่อจะได้เป็นการสอน และเรียนรู้ไปด้วยกันอย่างสร้างสรรค์ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลไว้ว่า

“พ่อแม่ควรวางกฎ กติกา ในการใช้เทคโนโลยี เช่น เล่น 1 ชั่วโมง/วัน หรือให้เล่นได้แต่อยู่ในสายตา หรือร่วมเล่นด้วยกับลูก เพราะปัจจุบันสมาร์ตโฟนถือเป็นปัจจัย 5 ของเยาวชนไปแล้ว”

(สัมภาษณ์นักวิชาการ, เมื่อวันที่ 20/10/2563)

“ควรจำกัดเวลาในการเล่นสมาร์ตโฟนให้กับลูก ขณะเดียวกัน บางครั้งควรนั่งเล่นร่วมกับลูกด้วย”

(สัมภาษณ์นักวิชาการ, เมื่อวันที่ 20/10/2563)

การใช้โทรศัพท์ในปัจจุบันถือเป็นปัจจัยที่ 5 ซึ่งไม่สามารถขาดได้ เนื่องจากปัจจุบันพบว่า โทรศัพท์มือถือเป็นเครื่องมือการสื่อสารที่มีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตของผู้คนในยุคสมัยใหม่ แต่ขณะเดียวกันหากแต่เด็กและเยาวชนรู้เท่าไม่ถึงการต่อการใช้โทรศัพท์มือถือ ก็อาจจะภัยอันตรายที่แฝงมาจากโทรศัพท์มือถือ ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ใช้ ฉะนั้นการใช้โทรศัพท์มือถือสำหรับเด็กและเยาวชน พ่อแม่ต้องมีการสร้างกฎกติการ และเงื่อนไขในการเล่น เพราะในยุคปัจจุบันการห้ามเล่น หรือใช้โทรศัพท์มือถืออาจไม่ใช่แนวทางที่ดีเท่าที่ควร

3. การสร้างความสัมพันธ์ภายในบ้าน

จากการศึกษาในประเด็นแนวทางในการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชน พบว่าการสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัวถือเป็นอีกแนวทางหนึ่งของการแก้ปัญหาประเด็นเหล่านี้ เพราะที่ผ่านมากลับพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ กับลูกเริ่มห่างหายไปและเฉื่อยชาลง ทั้งในเรื่องการสื่อสาร การพูดคุย การสอบถามสารทุกข์สุขของลูกและพ่อแม่กลับไม่เกิดขึ้นในครอบครัว โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กโต จากการสะท้อนของพื้นที่ภาคสนามพบว่า ประเด็นในด้านความสัมพันธ์ของครอบครัวเมื่อลูกเติบโตขึ้น ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวไม่ค่อยเกิดขึ้น ดังเสียงสะท้อนของผู้นำศาสนาไว้ว่า

“พ่อแม่ไม่มีเวลาให้ ปล่อยให้อยู่กับยาย ส่งเงินให้อย่างเดียว อยู่ในการดูแลของยาย ซึ่งยายเองก็ไม่ว่าตนเองเล่นอะไร มีอะไรในโทรศัพท์ รู้เพียงว่าเล่นโทรศัพท์”

(สัมภาษณ์ผู้นำศาสนา, เมื่อวันที่ 22/10/2563)

ประกอบกับพ่อแม่เองก็มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาที่ต้องทำงานจนในบางครั้งอาจจะไม่ทันให้เห็นหน้าลูกของตนเองเลย เพราะต้องออกไปทำงานตอนตี 4 แล้วกลับมาอีกครั้งช่วงค่ำ การสื่อสารพูดคุยกับลูกใช้วิธีการเขียนในกระดาษ และวางบนตู้เย็นพร้อม ๆ กับเงินค่าเล่าเรียนในแต่ละวัน สิ่งเหล่านี้เด็กเองไม่ได้สัมผัสถึงความอบอุ่นของครอบครัวที่พ่อแม่ให้ ดังที่อัครสรฯ สถาพรวงษา (2551) สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาเด็กและ

เยาวชนที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งมาจากการที่ครอบครัวละเลยไม่ให้ความสำคัญกับการดูแลลูกหลานทำให้พวกเขา ประชดชีวิตด้วยการเสเพลออกมารวมกลุ่มกับเพื่อนจนเกิดพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง พ่อแม่จึงควรให้ความอบอุ่น แก่เด็ก เปิดโอกาสในการพูดคุยกัน ดูแลอย่างใกล้ชิด ประเด็นที่พ่อแม่มักยกมาอ้างว่าต้องทำงานไม่มีเวลาดูแล ลูกเป็นเรื่องที่ไม่เป็นธรรมการอ้างว่าไม่มีเวลาจึงเหมือนเป็นการผลักภาระความรับผิดชอบให้สังคมฝ่ายเดียว หากพ่อแม่จัดแบ่งเวลาให้ดีและมีเวลาให้กับลูกมากขึ้น เชื่อว่าจะเป็นการเกราะป้องกันประการหนึ่งที่จะทำให้เด็ก รู้สึกอบอุ่น เมื่อจะทำสิ่งใดก็จะมีสตินึกถึงพ่อแม่เป็นที่ตั้งเสมอ

แน่นอนว่าประเด็นเหล่านี้อาจจะเป็นประเด็นของคนส่วนใหญ่ในครอบครัว แต่สำหรับแนวทางในการแก้การพนันออนไลน์จำเป็นต้องสร้างความเข้าใจร่วมกัน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ร่วมกันภายในครอบครัว สิ่งที่เป็นแนวทางของการป้องกันการพนันออนไลน์นอกจากประเด็นดังกล่าวแล้วข้างต้น การสร้างความอบอุ่น การใส่ใจดูแลลูกถือเป็นแนวทางที่สำคัญต่อครอบครัวพึงมีและปฏิบัติร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเดชา ศิริเจริญ (2554) ได้ชี้ให้เห็นว่าครอบครัวเป็นหน่วยสังคมที่เล็กที่สุด แต่มีอิทธิพลยิ่งใหญ่ที่สุดต่อพฤติกรรมของเด็กที่จะ ตามมาในอนาคต และเป็นสถาบันแห่งแรกที่เด็กมีความผูกพันอย่างใกล้ชิดในเบื้องต้นของชีวิตอิทธิพลของ ครอบครัว จึงมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาบุคลิกของเด็กทั้งกายและใจ ครอบครัวเป็นสถาบันแห่งแรกที่สร้างนิสัย ความคิด ความเชื่อถือค่านิยมและทัศนคติ

การสนับสนุนจากครอบครัวจากแนวคิดของ House (1985) ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสนับสนุนทาง สังคมที่เป็นแหล่งสนับสนุนปฐมภูมิอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญของชีวิตเพราะครอบครัวเป็นกลุ่มที่มีความผูกพันกัน ตามธรรมชาติ มีความผูกพันทางอารมณ์และจิตใจมีทัศนคติ และพฤติกรรมที่ช่วยกระตุ้นส่งเสริมให้มีการ ดำเนินชีวิตร่วมกันเป็นแหล่งให้คำปรึกษารวมทั้งมีการพึ่งพิงกันทางเศรษฐกิจสังคม และการปฏิบัติหน้าที่ และมีลักษณะไม่เป็นทางการ ทำให้บุคคลมีความใกล้ชิด ซิดสนิทสนม มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมีคนคอยรับฟังให้ คำปรึกษาและคอยช่วยเหลือกันและกันการสนับสนุนจากครอบครัวจึงเป็นแหล่งสนับสนุนทางสังคมแห่งแรกที่ บุคคลได้รับด้วยความเต็มใจโดยไม่มีข้อต่อรอง เช่นเดียวกับ (ฉัตรการณ ษยุตสาห, 2557) กิจกรรมสนับสนุน จากครอบครัว หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวคอยช่วยเหลือกันทั้งในด้านของการเงินและจิตใจกล่าวคือ คอยให้ทุนสนับสนุนจนเจ้ากันมีความผูกพันกันคอยดูแลเอาใจใส่ เกื้อกูลซึ่งกันและกันให้คำปรึกษาให้กำลังใจ กันและให้การยอมรับกันโดยปราศจากเงื่อนไข

กลไกการขับเคลื่อนแรงสนับสนุนทางสังคมของครอบครัว/บ้านต่อแนวทางการป้องกันการพนันออนไลน์

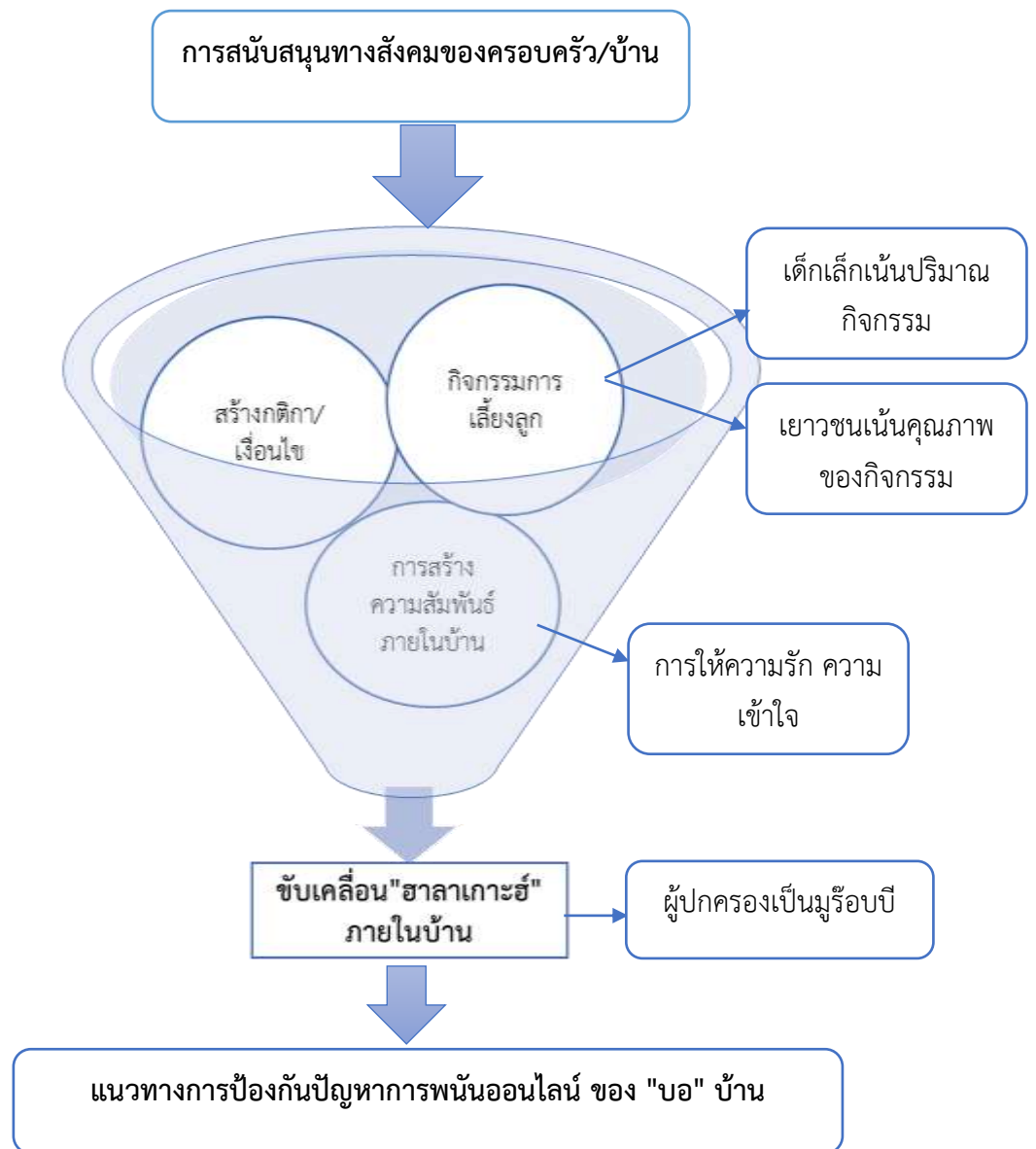
สำหรับประเด็นดังกล่าวข้างต้นถือเป็นการสนับสนุนทางสังคมของครอบครัวต่อแนวทางการป้องกัน ปัญหาการพนันออนไลน์อย่างเห็นได้ชัดซึ่งเป็นข้อค้นพบจากการลงพื้นที่ภาคสนาม ซึ่งเกิดคำถามต่อมาจากการ ศึกษาที่พบใน 3 ประเด็นดังกล่าวว่าจะสามารถขับเคลื่อนได้อย่างไร รูปแบบใดภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ ของ ครอบครัวหรือบ้าน เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการขับเคลื่อนต่อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการป้องกันการ พนันออนไลน์สำหรับเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืน

จากการสนทนากลุ่มกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการวิจัย พบว่า กลไกที่จะสามารถขับเคลื่อนได้สำหรับแรง สนับสนุนทางสังคมของครอบครัวคือ การทำ “ฮาลาเกาะห์” (กลุ่มศึกษา) ภายในครอบครัวหรือบ้าน โดยมีพ่อ เป็นมุร้อบปี (พี่เลี้ยงกลุ่ม) ในการขับเคลื่อนกระบวนการทำฮาลาเกาะห์ภายในบ้าน เพราะจุดมุ่งหมายของการ ทำฮาลาเกาะห์เพื่อต้องการให้เกิดการขับเคลื่อนความสัมพันธ์ การสร้างกฎระเบียบวิจัย โดยแนวทางของ ศาสนาเป็นแกนหลักของการขับเคลื่อน ซึ่งกระบวนการของฮาลาเกาะห์ถือเป็นการพัฒนาขับเคลื่อนบุคคลใน ระดับปัจเจกภายในกลุ่มเดียวกันที่สามารถพูดคุยได้ทุกเรื่อง ไม่ใช่เฉพาะในเรื่องของศาสนาอิสลาม แต่รวมถึง การมีส่วนร่วมในการทำงาน การแลกเปลี่ยนการเป็นผู้นำ และผู้ตาม Ya'qob Muhammad Husin (2008)

ได้กล่าวไว้ว่า การทำฮาลาเกาะห์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่แท้จริงและชัดเจนเกี่ยวกับอิสลามแก่สมาชิก เพื่อให้สมาชิกได้ใช้ความรู้มาปฏิบัติในชีวิตประจำวันและแก้ปัญหาเกี่ยวกับศาสนาเบื้องต้น พร้อมทั้งเป็นการยกระดับวิถีชีวิตสู่การดำเนินชีวิตตามวิถีอิสลาม สร้างความผูกพันอย่างแน่นแฟ้น และความเข้มแข็งที่มั่นคงของความ เป็นพี่น้องและการปลุกฝังเกี่ยวกับการทำงานเป็นกลุ่ม

ฉะนั้นครอบครัวนับว่ามีส่วนสำคัญในการช่วยเหลือแก้ไข ป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์ โดยให้พ่อแม่จัดวางตำแหน่งแห่งที่ในรูปแบบใหม่ในการเลี้ยงลูกในยุคปัจจุบัน คือ ให้ความเข้าใจ ให้อภัย หลีกเลี่ยงการ บ่น และไม่จับผิด เพื่อให้ลูกที่มีปัญหา รู้สึกปลอดภัย ได้รับความรู้สึกเรื่องราวต่าง ๆ โดยไม่มีอคติผ่าน กิจกรรมการทำฮาลาเกาะห์ พร้อมผลักดันให้ลูกที่ติดการพนันเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีภายใต้ความสัมพันธ์ที่ ครอบครัวคอยให้กำลังใจ มีความเข้าใจ และมีกฎระเบียบที่วางไว้ร่วมกันของครอบครัว

รูปแบบการสนับสนุนทางสังคมของ “บอ” บ้านต่อแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์

การสนับสนุนทางสังคมของสถาบันการศึกษา/โรงเรียนต่อแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์

การสนับสนุนจากโรงเรียนต่อแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์ ถือเป็นแนวทางการสนับสนุนที่มีลักษณะความสัมพันธ์ที่เป็นทางการเช่นเดียวกับการสนับสนุนจากมัสยิด หรือเป็นการสนับสนุนจากแหล่งทุติยภูมิที่ผ่านสถาบันการศึกษาเป็นหลัก ซึ่งเป็นสถาบันที่มีโครงการสร้างบริหารจัดการให้ชัดเจน มีกฎระเบียบของสถาบันในการควบคุมและดูแลเด็กเยาวชนในโรงเรียนให้ดำเนินอยู่ภายใต้ระเบียบที่วางไว้ การสนับสนุนทางสังคมของโรงเรียนถือเป็นหัวใจสำคัญของการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์ เนื่องจากสังคมรอบข้างส่วนใหญ่มีลักษณะที่เหมือนกันในการเผชิญปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการรับมือภายใต้บทบาทของโรงเรียนในการดูแล จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่มครู ผู้บริหาร และนักเรียน ต่อแนวทางในการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์พบว่า ประเด็นที่ควรคำนึงถึงแนวทางในการแก้ปัญหาคือ การมีกิจกรรมสำหรับเยาวชนในโรงเรียน คือโรงเรียนจำเป็นต้องสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดการเบี่ยงเบน เช่น การมีกิจกรรมในโรงเรียน การสนับสนุนกิจกรรมภายนอกโรงเรียน การเข้ามาของบุคคลภายนอก นอกจากนี้ควรมีการปลูกฝังทางด้านการเรียนรู้ที่เท่าทัน โดยเฉพาะในการเรียนการสอนอิสลามศึกษาที่จำเป็นต้องเท่าทันสื่อ และการสอนในเชิงบูรณาการอิสลาม ดังรายละเอียดของข้อค้นพบต่อไปนี้

1. การสร้างกิจกรรมในโรงเรียน

จากการศึกษาพบว่า การสร้างกิจกรรมภายในโรงเรียนคือแนวทางที่ดีที่สุดสำหรับการพัฒนาเด็กและเยาวชน เนื่องจากเป็นวิธีการหนึ่งของการส่งเสริมการเรียนรู้ท่ามกลางความสนุกสนานแก่นักเรียน และยังเป็นโอกาสที่ดีสำหรับนักเรียนต่อการแสดงกิจกรรม ความสามารถในการพัฒนาทักษะด้านสังคม การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการกระตุ้นให้กล้าแสดงออก สิ่งเหล่านี้ถือเป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กนักเรียน และสามารถสร้างการเบี่ยงเบนต่อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอบายมุข เช่น การพนัน ยาเสพติด เพราะเมื่อเด็กนักเรียนสามารถหากิจกรรมที่ทดแทนในเรื่องการใช้โทรศัพท์แล้ว การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเล่นเกม การพนันก็จะไม่เกิดขึ้น

“เราในฐานะครู ต้องสร้างเด็กให้สนใจในเรื่องอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับโทรศัพท์ เพราะในโทรศัพท์สำหรับเด็กนั้น มีโทษมากกว่าผลดี”

(สัมภาษณ์ครู, 4/11/2563)

สำหรับการสร้างกิจกรรมให้กับนักเรียนเป็นการเปิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของเยาวชน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การดำเนินกิจกรรมในโรงเรียนควรให้เน้นพร้อม ๆ กับการเรียนรู้ในชั้นเรียน ยิ่งในโรงเรียนที่อยู่ในเมือง หรือโรงเรียนที่อยู่ในชุมชนเมืองยิ่งควรให้มีกิจกรรมที่มาก ๆ เพราะสิ่งที่พ่อแม่และชุมชนคาดหวังอย่างมากคือ การขัดเกลาเด็กและเยาวชนในโรงเรียน เนื่องจากพ่อแม่ หรือชุมชนในเมืองมีบทบาทน้อยต่อการดูแลลูกเพราะมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาในการทำงาน

“เราในฐานะพ่อแม่ ถ้าลูกไปอยู่ที่โรงเรียนแล้วรู้สึกสบายใจ และให้อยู่ที่โรงเรียนนานที่สุด เพราะถ้าเขากลับมาก็จะเล่นแต่โทรศัพท์”

(สัมภาษณ์ผู้ปกครอง, 4/11/2563)

สอดคล้องกับกรมสุขภาพจิต (2561) ที่ได้นำเสนอในประเด็นการป้องกันปัญหาการพนันสำหรับเด็กและเยาวชนไว้คือ การยึดระยะเวลาออกนอกไป และการสร้างความเบี่ยงเบนความสนใจไปทำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น ออกกำลังกาย ทำงานอดิเรก หารายได้เสริม ทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว โรงเรียน

2. สนับสนุนกิจกรรมภายนอก

จากการศึกษาพบว่า นอกจากการสร้างกิจกรรมภายในโรงเรียนแล้ว การสนับสนุนกิจกรรมภายนอกสำหรับนักเรียนก็มีความสำคัญไม่น้อย เนื่องจากการสร้างโอกาสในการเรียนรู้อีกมุมมองหนึ่งสำหรับนักเรียน เพราะเขาสามารถที่จะสร้างเครือข่าย และการทำกิจกรรมจากภายนอกมาปรับใช้ในโรงเรียนได้ จากการสะท้อนของกลุ่มเยาวชนที่เคยติดการพนันออนไลน์ พบว่า เดิมตนเองเคยเล่นการพนันออนไลน์ และติด แต่เมื่อได้มีกิจกรรมภายนอกโรงเรียน ได้เจอกับรุ่นพี่ต่างโรงเรียน และรุ่นพี่ในมหาวิทยาลัยสามารถทำให้ตนเองตัดสินใจเลิกเล่นการพนันออนไลน์ได้ ด้วยกระบวนการกิจกรรมที่พี่ ๆ ต่างโรงเรียน

“ กิจกรรมเยาวชน (พิชิตยาลูกอี๊ก) สามารถสร้างความเบี่ยงเบนความสนใจจากการเล่นพนันออนไลน์ได้ โดยที่เราได้พบเจอ พูดคุย ทำกิจกรรมหลากหลายทุก ๆ เดือน และภายในกิจกรรมก็มีการแลกเปลี่ยนทั้งการดำเนินชีวิตปัญหาต่าง ๆ ที่พบเจอ จนสามารถตัดสินใจเลิกพนันออนไลน์ในปัจจุบัน”

(สัมภาษณ์นักเรียน, 15/11/2563)

สิ่งเหล่านี้ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ ที่ทำให้เยาวชนสามารถตัดสินใจเองได้ ฉะนั้นการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน คือการสร้างกิจกรรมที่เด็กและเยาวชนสามารถมีไอดีเดียว ในการดำเนินการได้ตนเอง โดยให้ทางโรงเรียนค่อยสนับสนุนในทุกด้าน แล้วจะทำให้เห็นบทบาทและความสามารถของนักเรียนในแต่ละคน

3. การมีส่วนร่วมจะบุคคลภายนอก

จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนในฐานะที่เป็นองค์กรทางด้านการสร้างองค์ความรู้แก่นักเรียน จำเป็นต้องมีการสร้างเครือข่ายจากบุคคลภายนอกเข้ามาให้ความรู้ ความเข้าใจโรประเด็นใหม่ ๆ ในสังคม เช่น นักวิชาการที่เชี่ยวชาญในแต่ละด้านมาให้ความรู้ ความกระจ่างต่อข้อจำกัดของโรงเรียน อีกทั้งยังทำให้นักเรียนมีความตื่นตัว เกินความตระตุนในการเรียนรู้อีกด้วย ดังเสียงสะท้อนของเยาวชนในโรงเรียนไว้ว่า

“ที่ผ่านมาจากโรงเรียนมีการเชิญวิทยากรที่จบจากต่างประเทศมาบรรยายเรื่อง วิทยุกับการใช้เทคโนโลยี ซึ่งผลตอบรับไปในแนวทางที่ดี”

(สัมภาษณ์นักเรียน, 15/11/2563)

“เชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ประโยชน์ ตลอดจนพิษภัยจากการใช้เทคโนโลยีในทางที่ผิด”

(สัมภาษณ์นักเรียน, 15/11/2563)

นอกจากผู้รู้ทางด้านวิชาการแล้ว การเข้ามาของนักจิตวิทยาก็สำคัญสำหรับโรงเรียน เพราะจะเป็นการประเมินพฤติกรรมของนักเรียน และหาแนวทางในเชิงจิตวิทยากับเด็กนักเรียนเป็นอย่างดี เพราะที่ผ่านมาพบว่า ประเด็นเหล่านี้ถือเป็นข้อจำกัดของครูในโรงเรียนในการแก้ปัญหา และการประเมินพฤติกรรมนักเรียน รวมทั้งการสื่อสารในรูปแบบใดที่สามารถสร้างความไว้วางใจต่อครูได้ ซึ่งการสร้างความร่วมมือกับนักจิตวิทยาถือเป็นแนวทางหนึ่งของการสร้างเกราะป้องกันปัญหาการพนันสำคัญเด็กและเยาวชน เพราะเครื่องมือต่าง ๆ ที่นักจิตวิทยามีนั้นทำให้นักเรียนสามารถตัดสินใจเลิกเล่นการพนัน สอดคล้องกับกรมสุขภาพจิต (2561) ที่ได้นำเสนอในประเด็นการป้องกันปัญหาการพนันที่เด็กและเยาวชนได้ตัดสินใจเลิกเล่นการพนัน โดยการเตือนสติตัวเองทุกครั้งถึงปัญหาและผลลัพธ์ที่จะตามมาอย่างต่อเนื่อง

4. การจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาอย่างเท่าทันโลกสมัยใหม่

จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนเอกชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีจุดเด่นสำคัญในเรื่องการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษา สร้างความเข้าใจในหลักการอิสลาม การดำเนินชีวิต และที่สำคัญคือการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน แต่กลับพบว่า การเรียนการสอนอิสลามศึกษายังคงหยุดนิ่งในลักษณะแบบเดิม คือการเรียนตามตำราที่พบว่าน้อยมากที่การเรียนการสอนเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในเรื่องของการประยุกต์กับสถานการณ์ในปัจจุบัน ฉะนั้นจากจุดเด่นดังกล่าวนี้ มองว่า โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาควรมีการเรียนการสอนที่สามารถเท่าทันการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในเรื่องเทคโนโลยี และการเท่าทันสื่อ

“ควรหาวิธีการเอาเนื้อหาในเกมมาอยู่ในเนื้อหาที่เรียน เพื่อจะได้สอดแทรกองค์ความรู้ให้ ผู้เรียนได้เห็นอันตรายจากการใช้โซเชียลในทางที่ผิด”

(สัมภาษณ์ผู้ครู, 15/11/2563)

“เทคโนโลยีมีความสำคัญอย่างมาก เช่น เมื่ออดีตผู้รู้ส่วนใหญ่จะต้องท่องจำอะดิซ ต้องมี ตำรามากมาย เห็นได้จากจำนวนหนังสือมากมายในบ้านผู้รู้ แต่เมื่อเทคโนโลยีเข้ามา เราสามารถย่อ โลกให้ขนาดเล็กลง ผ่านการท่องจำตำราในโทรศัพท์เครื่องเดียว หรือการทบทวนอัลกุรอาน การ ค้นคว้าหาข้อมูลโดยไม่ต้องไปห้องสมุด”

(สัมภาษณ์ผู้บริหาร, 15/11/2563)

จากการสะท้อนของครูในฐานะที่เป็นผู้สอนในด้านอิสลามศึกษาคือ เราเองจำเป็นต้องมีการพัฒนาความรู้ ความสามารถในทุกด้าน เพื่อสามารถเท่าทันกับเด็กนักเรียนสมัยใหม่ สิ่งของเด็กและเยาวชนได้เรียนรู้กับสิ่งที่ครู เคยได้เรียนรู้ในอดีตมีลักษณะที่แตกต่างกัน ฉะนั้นเราในฐานะครูไม่ควรใช้วิธีการแบบเดิมในการจัดการเรียน การสอนดังกรณีของคนเองที่ได้เรียนรู้ และจากการสะท้อนของสามารถชี้ให้เห็นว่า การเรียนรู้รูปแบบใหม่ สามารถเชื่อมโยงความรู้ทางวิชาการและหลักศาสนา ให้เข้ามาอยู่ในชีวิตประจำวันของเด็ก ๆ ได้ การสอน อิสลามศึกษาสามารถออกแบบวิธีการนำเสนอที่เท่าทันในยุคสมัย

5. การบูรณาการจัดการเรียนรู้ร่วมสมัย

จากการศึกษาพบว่า แนวทางในการแก้ปัญหาการพนันออนไลน์สำหรับเยาวชนในโรงเรียน คือครู จำเป็นต้องมีความเท่าทันถึงความนิยมของเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน หรือต้องทราบว่าจะมีบางที่เป็นกระแส ความนิยมของนักเรียน สิ่งเหล่านี้ครูจำเป็นต้องมีการจัดการเรียนการสอนโดยการเชื่อมโยงเนื้อหาความรู้ที่ เกี่ยวข้องจากศาสตร์ต่าง ๆ ของรายวิชาเดียวกันหรือรายวิชาต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียน สามารถนำความคิดรวบยอดของศาสตร์ต่าง ๆ มาใช้ในชีวิตจริงได้ ทั้งในรายวิชาที่เป็นสามัญ และรายวิชา ศาสนา เพราะจะทำให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนตรงตามประสบการณ์การเรียนรู้ตามความสนใจ ความสามารถ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันให้ผู้เรียน และส่งผลให้เกิดเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สามารถนำความรู้ ทักษะและ เจตคติไปสร้างงาน แก้ปัญหาและใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง

“ครูต้องเข้าใจว่าการพนันออนไลน์ถือเป็นนวัตกรรมใหม่ในการเล่นการพนันในยุคสมัยใหม่ ครูผู้สอนต้องใช้ทักษะขั้นสูงในการสื่อสารอย่างไรให้นักเรียนเรียนรู้ไปกับมัน”

(สัมภาษณ์ผู้บริหาร, 16/11/2563)

“มองปัญหาให้เป็นสิ่งที่สวยงาม แล้วเปิดอีกช่องทางหนึ่งไปสู่ที่สะดวกกว่า”

(สัมภาษณ์ผู้บริหาร, 16/11/2563)

“การไม่เปิดโอกาสให้เยาวชนได้ใช้เทคโนโลยีขณะเรียนรู้นั้นในโรงเรียน หมายความว่า เราให้นักเรียนไปเรียนรู้ข้างนอกเอง แสดงว่าเราก็จะไม่ได้ใส่ทักษะเรื่องดังกล่าวที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ให้กับเขาเลย”

(สัมภาษณ์ผู้บริหาร, 16/11/2563)

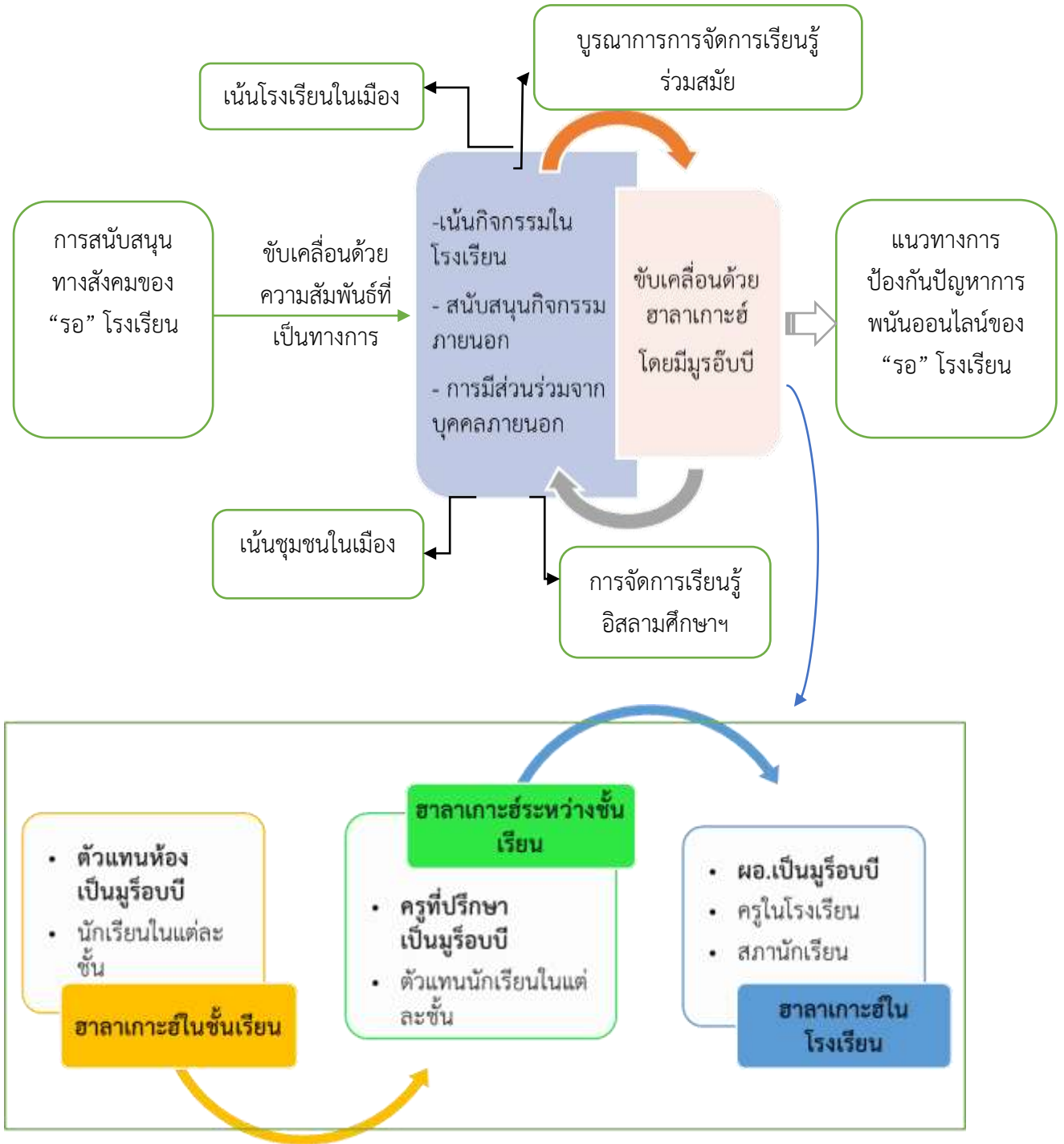
ดังนั้น จึงจำเป็นต้องทำหน้าที่เสมือนโค้ชดูแลให้เด็กนักเรียนในวัยอยู่ในประเด็นของการเรียนการสอนที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง และเข้าใจถึงความนิยมสนใจของเด็ก เพื่อให้เกิดการแสดงความคิดเห็นต่อการนำเสนอต่าง ๆ ของการเรียนการสอนที่สามารถแก้ แก้ปัญหา และระดมสมอง ทำงานเป็นทีม โดยใช้ฐานของเทคโนโลยีในการค้นคว้าหาความรู้ และสามารถสอดแทรกเนื้อหาอิสลามศึกษาได้ในทุกประเด็นของการทำหน้าที่เป็นผู้สอน เพราะสถาบันการศึกษาหรือโรงเรียนเปรียบเสมือนบ้านหลังที่สองของเด็กและเยาวชนที่เป็นสถานที่ให้ความรู้ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ สอนให้เป็นคนดีรู้จักการใช้ชีวิต ที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน (Danielsan, 2009) ได้เสนอว่า ครู ครอบครัว และเพื่อนมีลักษณะเป็นแหล่งที่ให้สิ่งเอื้ออำนวยทางสังคมกับนักเรียน นักศึกษา ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดี และใช้ชีวิตความเป็นนักเรียน นักศึกษาอย่างมีความสุข และมีประสิทธิภาพ การสนับสนุนทางสังคมจึงเป็นหนึ่งในตัวแปรที่สำคัญ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการกับปัญหาของนักเรียน

กลไกการขับเคลื่อนแรงสนับสนุนทางสังคมของโรงเรียนต่อแนวทางการป้องกันการพนันออนไลน์

สำหรับการขับเคลื่อนสนับสนุนทางสังคมของโรงเรียน ในฐานะที่เป็นองค์กรการทำงานทางสังคมในรูปแบบที่เป็นทางการที่คอยให้การสนับสนุน การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ สามารถทำงานได้เป็นระบบ โดยเฉพาะในเรื่องของการทำฮาลาเกาะห์ในโรงเรียน การดำเนินงานสามารถทำได้ง่าย เข้าถึงได้เป็นอย่างดี เพราะกระบวนการทำฮาลาเกาะห์สุดท้ายแล้วสิ่งที่ได้รับคือ ความเข้าใจในตัวนักเรียนเป็นรายบุคคลผ่านการศึกษากลุ่มที่มีกระบวนการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน

กระบวนการดำเนินฮาลาเกาะห์ภายในโรงเรียนควรเริ่มจากกลุ่มนักเรียนในแต่ละชั้นเรียน โดยให้ตัวแทนนักเรียนเป็นมูร้อบปี (พี่เลี้ยง) เพราะการที่เด็กได้ทำกิจกรรมฮาลาเกาะห์ร่วมกันส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในใจระหว่างเพื่อนภายในกลุ่ม หลังจากนั้นจึงค่อยส่งไม้ต่อของการทำฮาลาเกาะห์ โดยทำฮาลาเกาะห์กับตัวแทนนักเรียนที่เคยเป็นพี่เลี้ยง แล้วสลับให้ครูประจำชั้นของแต่ละห้องเป็นพี่เลี้ยงฮาลาเกาะห์แทน ซึ่งจะเป็นการส่งไม้ต่อของการสร้างความเข้าใจได้เป็นอย่างดี การแก้ปัญหาต่าง ๆ จึงจะเกิดขึ้นในระดับย่อย ๆ กลุ่มฮาลาเกาะห์ ที่มีพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน สุดท้ายกระบวนการฮาลาเกาะห์ภายในโรงเรียนควรที่จะหมุนเวียนไปถึงกับกลุ่มผู้บริหารในโรงเรียน โดยให้ครูทำฮาลาเกาะห์ระหว่างกัน มีผู้บริหารทำหน้าที่ในการเป็นพี่เลี้ยงฮาลาเกาะห์ และในกระบวนการฮาลาเกาะห์ทั้งหมดที่ทำในโรงเรียนเกิดการหมุนเวียนของข้อมูล ความเข้าใจนักเรียนได้ถึงผู้บริหาร การดำเนินการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จึงหายต่อการแก้ไขปัญหามา โดยเฉพาะในเรื่องที่การพนันออนไลน์ที่ไม่สามารถอาจหาได้ว่าเด็กและเยาวชนคนใดที่ติดเล่น ติดพนัน กระบวนการฮาลาเกาะห์จะทำหน้าที่ในการขัดเกลาจิตใจทีละนิด จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดี

รูปแบบการสนับสนุนทางสังคมของ “รอ” โรงเรียนต่อแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์

การสนับสนุนทางสังคมของมัสยิดต่อแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์

การสนับสนุนจากมัสยิดต่อแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์ ถือเป็นแนวทางการสนับสนุนที่มีลักษณะความสัมพันธ์ที่เป็นทางการ หรือเป็นการสนับสนุนจากแหล่งทุติยภูมิที่ผ่านการรวมกลุ่มของผู้นำในชุมชนในการทำหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยของชุมชน ซึ่งถือเป็นบทบาทสำคัญในระดับวงกว้างของการดูแล โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่จำเป็นต้องหล่อหลอมเยาวชนให้เป็นคนมีคุณภาพ ทางไกลสิ่งที่เป็นอบายมุขต่าง ๆ ในชุมชน มัสยิดซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชนที่เป็นความคาดหวังที่ใหญ่ของครอบครัว/บ้าน และโรงเรียน เพราะเชื่อว่าหากสังคมหรือชุมชนโดยรวมดีจะส่งผลให้การสนับสนุนทางสังคมในด้านอื่น ๆ ดีตามไปด้วยอย่างง่ายดายจากการสัมผัสซึ่งสิ่ง และสนทนากลุ่มผู้นำศาสนา และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับมัสยิดต่อแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์พบว่า การสนับสนุนทางสังคมของมัสยิดต้องมีการดึงเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของมัสยิดในชุมชน ทั้งกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กับเยาวชน กิจกรรมการบรรยายศาสนธรรมที่มัสยิดได้มีการจัดขึ้นในทุกสัปดาห์ และที่สำคัญมัสยิดจำเป็นต้องสร้างความร่วมมือกับหลาย ๆ ในชุมชน ทั้งผู้นำท้องถิ่น ท้องถิ่น โรงเรียน เยาวชน ผู้นำในบ้านในการออกแบบหลักสูตรคุตบะห์ที่เป็นประเด็นร่วมสมัย และเท่าทันความเป็นสมัยใหม่ โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. สร้างความสัมพันธ์กับเยาวชน

จากการศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางสังคมของมัสยิดต่อกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์ที่น้อยมาก หรือบางชุมชนเยาวชนไม่ค่อยให้ความสัมพันธ์กับการทำงานหรือบทบาทของมัสยิดในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้การทำงานของมัสยิด ซึ่งส่งผลให้ความห่างไกลระหว่างมัสยิดกับเยาวชน และการดำเนินต่าง ๆ จึงไม่ค่อยมีเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมเท่าที่ควร โดยเฉพาะในชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนายังความสัมพันธ์ของเยาวชนกับมัสยิดห่างไกลมากขึ้น เพราะความเป็นผู้นำศาสนาแทบไม่สามารถทำหน้าที่ในบทบาทของตนเองต่อการชักชวนเยาวชนให้เข้าหามัสยิด เพียงแค่ทำหน้าที่บทบาทของความเป็นอิหม่ามในมัสยิดและการตัดเตือนในขณะที่มีกิจกรรมภายในมัสยิด สำหรับบทบาทภายนอกมัสยิดซึ่งถือว่าบทบาทน้อยมาก ทำให้เห็นช่องว่างของความสัมพันธ์ระหว่างกัน การแก้ปัญหาต่าง ๆ ของเยาวชนจึงไม่สามารถขับเคลื่อนได้อย่างเต็มที่ ทั้งในเรื่องของการป้องกันการพนัน ยาเสพติด เป็นต้น

ฉะนั้นจากการศึกษาหาแนวทางในการป้องกันการพนันออนไลน์ของเยาวชนในฐานะมัสยิดซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชน สิ่งแรกที่มีขับเคลื่อนคือ การสร้างความสัมพันธ์กับเยาวชน ดึงเยาวชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในหลาย ๆ กิจกรรม สร้างเยาวชนได้รู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของมัสยิด ไม่ใช่แค่ให้เขามาทำการละหมาดเพียงอย่างเดียว เพราะความเป็นมัสยิดมีบทบาทอย่างมากต่อการส่งเสริมเยาวชนในชุมชนในหลาย ๆ ด้าน เช่น การเรียนรู้ศาสนา การแสดงความสามารถภายใต้กิจกรรมที่มัสยิดได้จัดขึ้น เช่น การอ่านคุตบะห์ (เทศนาธรรม) การเป็นอิหม่ามนำละหมาด และการบรรยายศาสนธรรม ซึ่งเหล่านี้ถือเป็นโอกาสในการสร้างเยาวชน และการป้องกันปัญหาเยาวชนที่เกิดขึ้น ทั้งในเรื่องของการพนันออนไลน์ การทะเลาะ การชู้สาว ยาเสพติด เป็นต้น และมัสยิดเองก็ควรได้รับความร่วมมือกับผู้ปกครองในชุมชน ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลไว้ว่า

“พ่อแม่ และคนในชุมชนต้องเป็นหูเป็นตาาร่วมกัน สร้างมาตรการร่วมกัน เพื่อดูแลบุตรหลานของตนเองให้ห่างไกลจากการใช้โซเชียลในทางที่ไม่ดี”

(สัมภาษณ์ผู้นำศาสนา, 24/10/2563)

สอดคล้องกับอับลูเลาะ หนุ่มสุข (2558: ออนไลน์) ได้กล่าวไว้ว่า มัสยิดเป็นองค์กรที่สำคัญยิ่งในอิสลาม เป็นองค์กรที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์และพัฒนามุสลิมให้เป็นมุอ์มินที่สมบูรณ์ มัสยิด

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้กลายเป็นสัญลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนมุสลิม และเป็นสัญลักษณ์ที่สามารถบ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรือง และความเสื่อมถอยของชุมชนนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี การให้ความสำคัญกับมัสยิดในฐานะองค์กรพัฒนาชุมชน นับเป็นประเด็นร่วมสมัย และน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น มัสยิดจึงมิใช่เป็นแค่เพียงเป็นสถานที่ละหมาดเท่านั้น แต่มัสยิดยังเป็นองค์กรที่จะต้องมามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ตามศาสนาบัญญัติอีกด้วย แต่ในปัจจุบันกลับพบว่า บทบาทของมัสยิดส่วนใหญ่ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นได้หายไป มัสยิดเป็นเพียงสถานที่ประกอบศาสนกิจทางศาสนาเท่านั้น ส่วนบทบาทด้านอื่น ๆ แทบจะไม่มีเหลืออยู่เลย ซึ่งสิ่งที่มีมากขึ้นในปัจจุบันตามบทบาทที่น้อยลงของมัสยิดก็คือ ความอ่อนแอของมุสลิม ทั้งทางด้านการศึกษา คุณธรรม จริยธรรมที่เสื่อมโทรม ความรู้เรื่องการแพทย์ การดูแลสุขภาพ การเป็นผู้นำ การเป็นแบบอย่างให้แก่ศาสนิกอื่น ซึ่งส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากความอ่อนแอขององค์กรมัสยิด ฉะนั้นแนวทางในการป้องกันปัญหาเยาวชนในการติดยาเสพติดออนไลน์ของเยาวชน ผู้ให้ข้อมูลได้สะท้อนผ่านมุมมองความคิดไว้ว่า

“มัสยิด และชุมชน ควรจัดให้มีกิจกรรมของเยาวชนระหว่างชุมชนอยู่ตลอด เช่น กีฬา สัมพันธ์ชุมชน กิจกรรมค่าย กิจกรรมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กิจกรรมอาสาพัฒนา ฯลฯ โดยทำมากกว่า 10 ปี เพื่อลดปัญหาเยาวชนติดยาเสพติด การพนันในรูปแบบต่าง ๆ”

(สัมภาษณ์นักวิชาการ, 24/10/2563)

สิ่งเหล่านี้ ถือเป็นแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ที่กระชับระหว่างเยาวชนและมัสยิดในการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีมัสยิดเป็นฐานของการขับเคลื่อน และให้เยาวชนเป็นเสมือนพระเอกในการดำเนินกิจกรรม โดยมีผู้นำชุมชนเป็นผู้อยู่เบื้องหลังในการสนับสนุน (Social Support) ในทุกกิจกรรม

2. กิจกรรมบรรยายศาสนธรรม

จากการศึกษาพบว่า บทบาทที่ผ่านมาของมัสยิดในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในการดึงดูดความสนใจผู้คน คือ การมีกิจกรรมบรรยายศาสนธรรมที่จัดขึ้นในทุก ๆ สัปดาห์เพื่อเชิญชวนให้ผู้คนเข้ามาสนใจเรื่องศาสนา เข้าใจในเรื่องศาสนา โดยใช้ความเป็นศาสนาในการขัดเกลาจิตใจให้ดำเนินชีวิตตามวิถีอิสลาม เพราะเชื่อว่าศาสนาอิสลามคือวิถีชีวิตประจำวันในการดำเนินชีวิตที่ครอบคลุมทุกกิจกรรมในแต่ละวัน การมีกิจกรรมบรรยายศาสนาเป็นเสมือนกลไกหนึ่งของกระบวนการดำเนินชีวิต และจากการศึกษาแนวทางในการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์ของเยาวชนพบว่า กิจกรรมการบรรยายศาสนธรรมเป็นอีกหนึ่งวิธีการในการสร้างความเบี่ยงเบนต่อความสนใจในการยุ่งเกี่ยวกับปัญหาการพนันออนไลน์ เพราะกิจกรรมบรรยายศาสนธรรมถือเป็นการขัดเกลาทางจิตใจที่ดีแก่เยาวชน แต่ประเด็นสำคัญของการบรรยายคือ การนำเสนอในเรื่องใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเยาวชน ดังข้อค้นพบว่า

“การบรรยายศาสนธรรมควรให้เน้นประเด็นเรื่องการใช้เทคโนโลยีในอิสลาม เนื่องจากผู้ฟังส่วนใหญ่จะเป็นผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ตลอดจนนักเรียน/เยาวชน โดยมองว่าหลักการศาสนาจะส่งผลให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีมากยิ่งขึ้น”

(สัมภาษณ์ภาคประชาสังคม, 24/10/2563)

“มัสยิดเป็นแหล่งเรียนรู้อีกจุดหนึ่ง มีการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 2 วัน หลังละหมาดมักริบ มีการเชิญวิทยากรภายนอกมาบรรยายให้ความรู้คนในชุมชน มีกิจกรรมบริการชุมชน”

(สัมภาษณ์ผู้นำศาสนา, 24/10/2563)

กิจกรรมการบรรยายศาสนธรรม แม้จะไม่สามารถดำเนินการแนวทางในการแก้ปัญหาโดยตรงสำหรับเยาวชนที่ติดยาเสพติด แต่สามารถสร้างความเบี่ยงเบน ความสนใจแก่เยาวชนได้เป็นอย่างดี เพราะกิจกรรมในลักษณะดังกล่าว เป็นการขัดเกลาจากภายในที่จำเป็นต้องดำเนินอย่างละเอียดละออน้อยต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะ

เกิดขึ้น ฉะนั้นสนับสนุนทางสังคมของมัสยิดมีผลโดยตรงต่อสถานะทางด้านจิตใจ เพราะการที่เด็กๆ และเยาวชนได้รับความช่วยเหลือจากผู้รู้ผ่านความสัมพันธ์ที่เกิดจากการบรรยายศาสนธรรม ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกทางด้านอารมณ์ สังคมสังคมที่อาศัยอยู่ ได้ข้อมูลข่าวสารรอบด้านที่กระทบต่อวิถีชีวิตเขา เชื่อว่าจะส่งผลต่อแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันในกลุ่มเด็กและเยาวชน การสนับสนุนทางสังคมมีความสำคัญต่อเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการในทุกด้าน และเป็นวัยที่ควรได้รับการดูแล ให้ความสนใจเป็นพิเศษ

3. การสร้างหลักสูตรคุดบะห์ที่เป็นประเด็นร่วมสมัย

บทบาทสำคัญของมัสยิดต่อการเชิญชวนผู้เป็นสมาชิกในชุมชนนอกจากการทำภาระหน้าที่แล้ว การอ่านคุดบะห์ในวันศุกร์ถือเป็นบทบาทสำคัญไม่น้อยกว่าการดำเนินกิจกรรมในด้านอื่น ๆ เนื่องจากในทางศาสนาอิสลามการอ่านคุดบะห์วันในศุกร์ถือเป็นสิ่งที่วิยิบ (จำเป็น) ต้องอ่านก่อนที่ทุกคนจะทำการละหมาดในช่วงเที่ยงวันของวันศุกร์ และสมาชิกที่เป็นผู้ชายทุกคนจำเป็นก็ต้องมาร่วมกันฟังคุดบะห์และละหมาดร่วมกัน สัปดาห์ละหนึ่งครั้ง คำว่าคุดบะห์ในความหมายคือ การเทศนาธรรมโดยผู้รู้ทางศาสนา และยังเป็นหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ที่มีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพื่อตักเตือนให้ผู้เข้าร่วมฟังคุดบะห์ทุกคนได้สำนึกและตระหนักถึงเหตุการณ์แห่งชีวิตหรือบทบาทหน้าที่ของการดำเนินวิถีชีวิต โดยเฉพาะในเรื่องหลักศรัทธา ความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ (พระเจ้า) อีกทั้งยังเป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต โดยการอ่านคุดบะห์วันศุกร์ส่วนใหญ่จะใช้เวลาประมาณ 15-20 นาทีก่อนที่จะทำการละหมาด

สำหรับแนวทางในการแก้ปัญหาการพนันออนไลน์ในกลุ่มเยาวชน พบว่า การใช้โอกาสในช่วงเวลาที่ทุกคนรวมทั้งเยาวชนที่จำเป็นต้องมาร่วมกันฟังคุดบะห์ โดยสร้างเนื้อหาคุดบะห์ให้เป็นประเด็นที่ทันสมัยเท่าทันกับกลุ่มเยาวชน โดยเฉพาะในประเด็นร่วมสมัย เพราะที่ผ่านมาพบว่า การอ่านคุดบะห์ในมัสยิดเป็นเสมือนพิธีกรรมอย่างหนึ่งของหลักการศาสนา โดยไม่ค่อยเน้นในเรื่องเนื้อหาที่ผู้ฟังจะได้รับประโยชน์จากการฟังคุดบะห์มากนัก ซึ่งแท้จริงแล้วการอ่านคุดบะห์ควรสร้างเนื้อหาที่ครอบคลุม เท่าทันในประเด็นต่าง ๆ ทั้งที่เป็นประเด็นร่วมสมัย ความเป็นสมัยใหม่ และการเท่าทันเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นต้น

“ที่ผ่านมามาการอ่านคุดบะห์ เป็นอะไรที่รู้สึกห่างไกลกับตัวเรามาก จนเราไม่สามารถจับต้องมันได้เลย และเราก็ไม่รู้จะออกแบบมันอย่างไร”

(สัมภาษณ์ผู้นำศาสนา, 4/12/2563)

“มองว่าเราต้องออกแบบหลักสูตรของเนื้อหาคุดบะห์ให้ทุกคนมีส่วนร่วมและสนใจในประเด็นใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของวิถีชีวิตและชุมชนของเราให้มากกว่านี้ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ ๆ ”

(สัมภาษณ์ผู้นำศาสนา, 4/12/2563)

“บรรจุเรื่องโทษของการพนันออนไลน์ในคุดบะห์ เพื่อให้ผู้ปกครองตระหนักถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้น”

(สัมภาษณ์ผู้นำศาสนา, 4/12/2563)

ฉะนั้นแล้วคุดบะห์ถือเป็นเกราะป้องกันที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักศาสนาอิสลาม ในการให้คนในชุมชนได้เข้าใจ เท่าทันในประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม สิ่งสำคัญคือ การทำให้เนื้อหาหลักสูตรของคุดบะห์เท่าทันในประเด็นต่าง ๆ และควรให้เนื้อหาคุดบะห์ร่วมกันออกแบบจากส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงเรียน ผู้นำศาสนา ประชาชนชาวบ้าน และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบหลักสูตรเนื้อหาคุดบะห์ในชุมชน

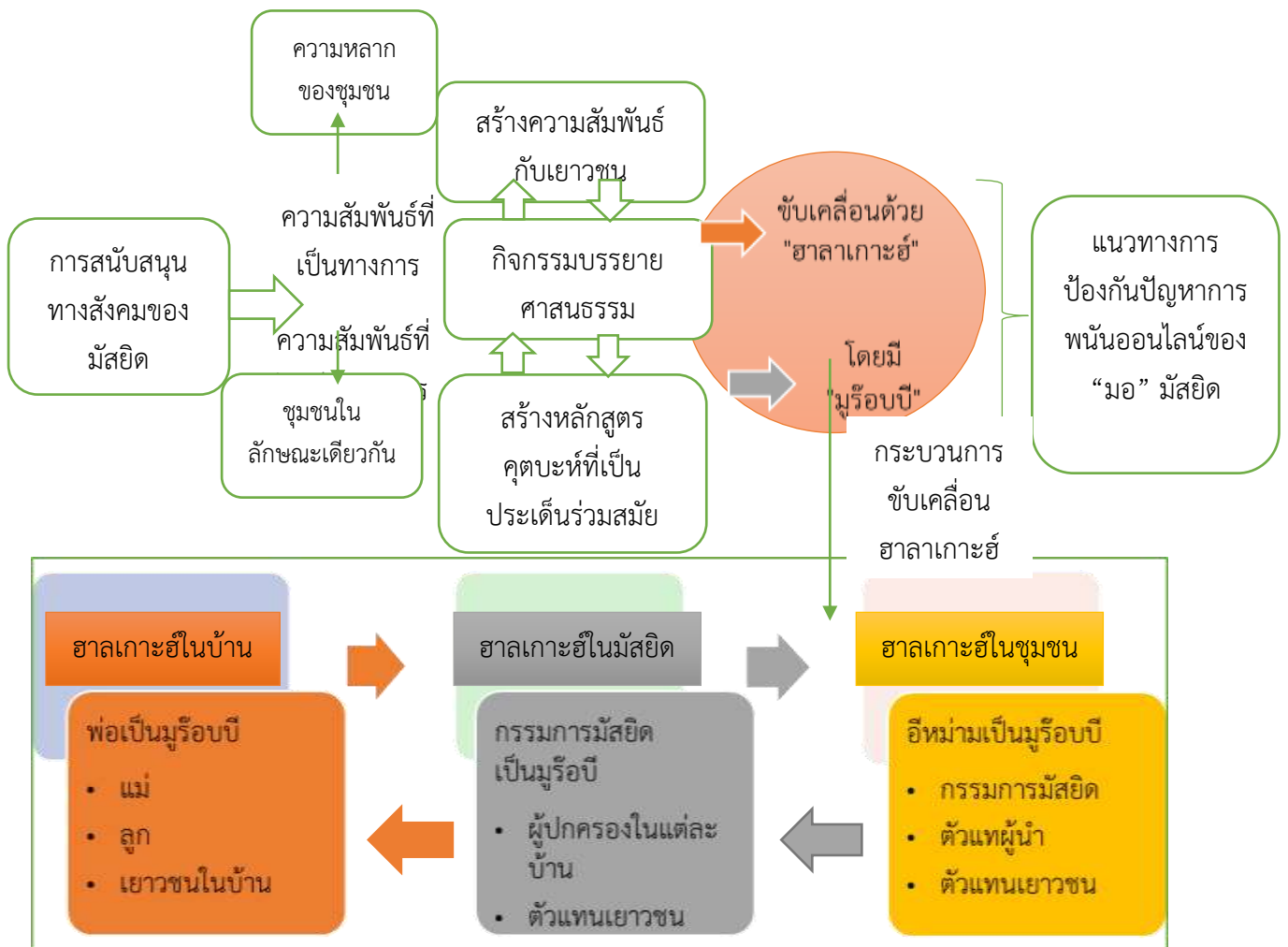
เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่การพัฒนา และเท่าทันปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชน โดยเฉพาะในเรื่องการพนันออนไลน์ที่ถือเป็นบ่อเกิดของปัญหาอื่น ๆ ตามมาเข้าสู่ในชุมชน

กลไกการขับเคลื่อนแรงสนับสนุนทางสังคมของมัสยิดต่อแนวทางการป้องกันการพนันออนไลน์

สำหรับการขับเคลื่อนสนับสนุนทางสังคมของมัสยิด คือการสร้างกลไกบางอย่างที่สามารถดึงเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมงานของมัสยิดในชุมชน ทั้งกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กับเยาวชน กิจกรรมการบรรยายศาสนธรรมที่สร้างความร่วมมือกับผู้นำท้องที่ ท้องถิ่น โรงเรียน และการสร้างหลักสูตรคุตบะห์ที่เป็นประเด็นร่วมสมัยพบว่า ฮาลาเกาะห์ ถือเป็นกลไกอย่างหนึ่งที่สามารถขับเคลื่อนการทำงานเชิงบูรณาการต่อแนวทางการแก้ปัญหาการพนันสำหรับเยาวชน โดยเริ่มจากจุดเล็ก ๆ ของชุมชนคือครอบครัวต้องพร้อมในการจัดฮาลาเกาะห์ภายในบ้านดังที่กล่าวมาแล้วในประเด็น “การสนับสนุนทางสังคมของครอบครัว/บ้านต่อแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์” โดยที่ทุก ๆ บ้านในชุมชนร่วมกันจัดฮาลาเกาะห์ โดยมีผู้ปกครองภายในบ้านเป็นมุร้อบปี (พี่เลี้ยง) ในการดำเนินฮาลาเกาะห์ จากนั้นผู้ที่เป็นพ่อหรือผู้ปกครองของบ้านในแต่ละบ้านออกมาทำฮาลาเกาะห์ร่วมกันในชุมชน โดยใช้มัสยิดเป็นฐานการดำเนินฮาลาเกาะห์ ซึ่งมีคณะกรรมการประจำมัสยิดคอยทำหน้าที่เป็นพี่มุร้อบปีอีกชั้นหนึ่ง และสุดท้ายคือ กลุ่มคณะกรรมการประจำมัสยิดทำฮาลาเกาะห์ โดยมีอิหม่ามเป็นมุร้อบปี สิ่งเหล่านี้จะเป็นการแลกเปลี่ยนภายในกลุ่มศึกษาเล็ก ๆ หลาย ๆ กลุ่ม ซึ่งสำหรับมุสลิมแล้ว กลไกดังกล่าวนี้ถือเป็นการขัดเกลา การแก้ปัญหาในระดับย่อยได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในเรื่องของปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เพื่อแนวทางการแก้ปัญหาการพนันออนไลน์ โดยมองว่าควรเริ่มจากต้นตอของปัญหา ซึ่งจากการสะท้อนของผู้นำศาสนาชี้ให้เห็นชัดว่า เยาวชนในปัจจุบันควรให้การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้มาก เนื่องจากมองว่า สังคมในปัจจุบันเริ่มอ่อนแอในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งการทำฮาลาเกาะห์คือแนวทางหนึ่งของการปลูกฝังในประเด็นดังกล่าว

ดังนั้น การพึ่งพาอาศัยกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายใต้กลไกขับเคลื่อนโดยกระบวนการฮาลาเกาะห์ของสมาชิกชุมชนรวมทั้งเยาวชนในแต่ละชุมชน ทำให้ชุมชนดังกล่าวเป็นแหล่งของการสนับสนุนทางสังคมในฐานะเป็นหน่วยใหญ่ของหน่วยย่อย ๆ ที่อยู่ในชุมชน เช่น ครอบครัว โรงเรียน มัสยิด เป็นต้น ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในบทบาทหน้าที่ส่งเสริมพัฒนาเยาวชนอย่างเหมาะสม และร่วมแก้ไขและช่วยหาทางออกให้แก่เด็กและเยาวชนทั้งนี้เพื่อให้เด็กและเยาวชนโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ การสนับสนุนทางสังคมจึงจะส่งผลต่อแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์ในกลุ่มเด็กและเยาวชน เพราะประเด็นดังกล่าวตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ การเท่าทัน สำหรับเยาวชน

รูปแบบการสนับสนุนทางสังคมของ “มอ” มัสยิดต่อแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์

ตารางแสดงสรุปความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการพนันออนไลน์ ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการสนับสนุนทางสังคม	ครอบครัว	เพื่อน	โรงเรียน	ชุมชน
เยาวชนที่ไม่เล่นการพนัน	- ครอบครัวอบอุ่น พ่อแม่ให้ความรัก ด้วยการให้เวลากับ ลูกๆ อย่างเต็มที่	- กลุ่มเพื่อนที่มี ลักษณะนิสัยดี การคบเพื่อน อย่างมีขอบเขต และข้อจำกัด	- อยู่ในระบบ โรงเรียน - เข้าถึงบทบาท สถาบันทาง ศาสนา โรงเรียน - โรงเรียนมี มาตรการลงโทษ	- ชุมชนเข้ม แข็งด้วยบทบาท ของผู้นำศาสนา - มีสถาบันทาง การศึกษาคอย ขับเคลื่อนงานของ ชุมชนร่วมกับผู้นำ ชุมชน
เยาวชนที่ติดการพนัน	- พ่อแม่ส่วนใหญ่จะ ไม่ ค อ ย ไ้ ความสำคัญในเรื่อง ของศีลธรรม - ขาดการเอาใจใส่ และอบรมสั่งสอน ลูกๆ -ไม่มีเวลาแก่ลูก และให้ความรักต่อ ลูกด้วยการตามใจ ลูกทุกอย่าง -พ่อแม่หย่าร้างกัน	- เจาะจงเฉพาะ กลุ่มที่มีลักษณะ เดียวกัน -เพื่อนเป็นปัจจัยสู่ การเล่นพนัน	- เยาวชนไม่ค่อย ไปโรงเรียน - โรงเรียนมี มาตรการ ป้องกันและ ลงโทษ	- ชุมชนเข้มแข็ง ด้วยบทบาทของ ผู้นำศาสนา แต่ไม่ สามารถเข้าถึงกลุ่ม เยาวชนนี้ได้
เยาวชนที่เคยเล่นการพนัน	- ครอบครัวอบอุ่น พ่อแม่ให้ความรัก ด้วยการให้เวลากับ ลูกๆ อย่างเต็มที่ แต่มีวิถีชีวิตที่ติด เพื่อน - พ่อแม่ให้ ความสำคัญในการ อบรมสั่งสอนลูกๆ ให้เป็นคนดี ค่อย ตักเตือนเน้นของ การปฏิบัติศาสนกิจ	- เพื่อนมีหลาย กลุ่ม -คบเพื่อนจะไม่ เจาะจงเฉพาะ กลุ่ม -เพื่อนเป็นปัจจัยสู่ การเล่นพนัน/เลิก เล่นพนัน - เพื่อนที่โรงเรียน จัดกิจกรรมค่าย ด้วยกันมีส่วนทำ ให้เยาวชนคิด	- อยู่ในระบบ โรงเรียน - เข้าถึงบทบาท สถาบันทาง ศาสนา โรงเรียน - บรรยายให้ ความรู้ทั้งในชั้น เรียนและนอก ชั้นเรียน - โรงเรียน กิจกรรมค่าย เยาวชน ซึ่งมี	- ชุมชนเข้มแข็ง ด้วยบทบาทของ ผู้นำศาสนา -มีสถาบันทาง การศึกษาคอย ขับเคลื่อนงานของ ชุมชนร่วมกับผู้นำ ชุมชน - การดูแลเยาวชน อาจจะไม่ทั่วถึง

	ละหมาดและอื่นๆ - ขาดการรับรู้และ ติดตามพฤติกรรม ของเยาวชน	อยากเลิกและ สามารถเลิกได้ใน ที่สุด	ส่วน ทำให้ เยาวชนเลิกเล่น การพนัน	
--	--	--	---	--

ประเด็นที่ 3 สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

4. ผลการศึกษาการสร้างคู่มือกลไกการรู้เท่าทันและการป้องกัน การพนันออนไลน์ ของโรงเรียน เครือข่าย “บรม”

ตอนที่ 1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคู่มือฮาลาเกาะห์ เพื่อป้องกันการพนันออนไลน์

เป้าหมายสูงสุด บุคคลที่มีคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่ดีงาม เป็นมุสลิมที่ดี ไม่ประจบประแจงด้วยสิ่งสกปรก ชั่วร้ายและ มีความรู้ความเข้าใจในอุดมการณ์อิสลามโดยรวม ทั้งทางด้านหลัก ศรัทธา ชารีอะฮ์ คุณธรรม จริยธรรม และอื่นๆ

เป้าหมายทั่วไปของการทำฮาลาเกาะห์

1.ให้ความสำคัญ กับเรื่องหลัก ศรัทธา (รูกุนอ์ มานทั้ง 6 ประการ)	<p>หลักศรัทธา 6 ประการ ได้แก่</p> <p>(1) ศรัทธาต่อพระอัลลอฮ์ มุสลิม เชื่อว่ามีพระเจ้าองค์เดียวเป็นผู้สร้างสรรพสิ่ง ผู้เป็น มุสลิม จะต้องศรัทธาต่อพระอัลลอฮ์เพียงพระองค์เดียว</p> <p>(2) ศรัทธาต่อเทพบริวารของพระอัลลอฮ์ (เทวทูต) คือ ผู้รับใช้พระเจ้าซึ่งมีจำนวนมากมีหน้าที่ต่างๆ กัน เทวทูตเป็นคนกลางทำหน้าที่สื่อสาร ระหว่างท่านนบีมุฮัมมัดกับพระเจ้า กล่าวคือ ท่านนบีมุฮัมมัด ได้รับโองการจากพระเจ้าโดยทางเทวทูต ซึ่งเรียกว่า “ มลาอิกะฮ์ ” เป็นวิญญาณที่มองไม่เห็น แต่สามารถแปลงร่างเป็นมนุษย์ได้ตามบัญชาของพระอัลลอฮ์</p> <p>(3) ศรัทธาในพระคัมภีร์ทั้งหลาย คือ คัมภีร์ที่พระเจ้าได้ประทานมาก่อนหน้านี้ 104 คัมภีร์ ซึ่งรวมทั้งคัมภีร์ของศาสนายูดาห์ และศาสนาคริสต์ แต่ให้ถือว่าคัมภีร์อัล-กุรอาน เป็นคัมภีร์สุดท้าย และสมบูรณ์ที่สุด ที่พระเจ้าได้ประทานพรลงมาให้แก่มนุษยชาติ โดยผ่านทางศาสนานบีมุฮัมมัด</p> <p>(4) ศรัทธาต่อบรรดาศาสนทูต ศาสนทูตเป็นมนุษย์ธรรมดา แต่พระเจ้าได้เลือกสรรว่าเป็นคนดี เหมาะแก่การที่จะเป็นผู้ประกาศศาสนา ซึ่งท่านนบีมุฮัมมัดเป็นศาสนทูตองค์สุดท้าย</p> <p>(5) ศรัทธาในวันพิพากษา คือ วันสุดท้ายของโลก ชาว มุสลิม เชื่อว่าโลกมีวันแตกดับ เมื่อถึงวันนั้นมนุษย์ทุกคนต้องตาย และจะถูกทำให้ฟื้นขึ้นมา เพื่อพิจารณาโทษ ด้วยการสอบสวนพิพากษาตามความดีความชั่วที่ตนได้กระทำไว้</p>
--	--

	<p>(6) ศรัทธาในการกำหนดสภาวะของโลก และชีวิต ว่าเป็นไปตามเจตจำนงของพระอัลลอฮ์</p>
<p>2. ยึดมั่นต่อหลักการอิสลาม ทั้ง 5 ประการ</p>	<p>การปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาของ ศาสนาอิสลาม จะปฏิบัติในสถานที่ที่เรียกว่า “ มัสยิด ” หรือ “ สุเหร่า ” ชาว muslim จะต้องปฏิบัติศาสนกิจให้พร้อมทั้ง 3 ทาง คือ กาย วาจา และใจ หลักปฏิบัติสำคัญใน ศาสนาอิสลาม 5 ประการ ได้แก่</p> <p>(1) การปฏิญาณตน muslim ต้องกล่าวปฏิญาณว่า “ ข้าพเจ้า ขอปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และแท้จริงมุฮัมมัดเป็นศาสนทูต (รอซูล) ของอัลลอฮ์ “ การปฏิญาณนี้เปรียบเสมือนหัวใจของ ศาสนาอิสลาม ต้องทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ และมีใจทำครั้งเดียว แต่ต้องทำเสมอเหมือนมัสการพระเจ้า (ละหมาด)</p> <p>(2) การละหมาด คือ การนมัสการ หรือ การแสดงความเคารพต่อพระเจ้า ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ชาว muslim ทุกคนจะต้องปฏิบัติละหมาดวันละ 5 เวลา คือ ย่ำรุ่ง กลางวัน เย็น พลบค่ำ และกลางคืน ซึ่งก่อนทำละหมาดจะต้องชำระร่างกายให้สะอาด และสำรวมจิตใจให้สงบ</p> <p>(3) การถือศีลอด หมายถึง การละเว้นจากการบริโภคอาหาร เครื่องดื่ม การร่วมสังวาส ตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้น จนกระทั่งพระอาทิตย์ตกดิน muslim จะต้องถือศีลอดปีละ 1 เดือน คือ ในเดือนรอมฎอนตามปฏิทินของอิสลาม ผู้ที่ได้รับการผ่อนผันไม่ต้องถือศีลอด ได้แก่ คนชรา หญิงมีครรภ์ แม่ลูกอ่อน คนที่ต้องทำงานหนัก คนเดินทางไกล หญิงขณะมีรอบเดือนหรือหลังคลอด คนป่วย การถือศีลอดเป็นการแสดงถึงความศรัทธาในพระเจ้า ฝึกความอดทน และความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่</p>

	<p>(4) การบริจาคนกขกะกาด หมายถึง การบริจาคนกทานให้แก่คนท่เหมาะสม ตามท่ศาสนากำหนด เช่น คนอนาถา เด็กกำพร้า คนข้ดสน ผู้เผยแผ่ศาสนา การบริจาคนกขกะกาด เป็นข้อบ่งค้บที่ต้งปฏิบัติ ชาว มุสลิม หรือว่าเป็นหน้าท่ที่จ้ต้งสละทรัพย์ของตนในอัตราร้อยละ ๒.๕ เพื่อแบ่งปันให้แก่ผู้อื่น เป็นการกล่อมเกลาคใจให้เป็นคนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน</p> <p>(5) การประกอบพิธีฮัจญ์ หมายถึง การไปประกอบศาสนกิจ ณ ศาสนสถานบัยตุลลอฮ์ เมืองมักกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย การประกอบพิธีฮัจญ์ไม่ได้บ่งค้บให้ชาว มุสลิม ต้งกระทำ แต่ให้ถือเป็นหลักปฏิบัติสำหรับผู้ที่พร้อม และมีความสามารถ ค้ือ บรรลุนิติภาวะ มีสุขภาพดี มีทุนทรัพย์เพียงพอ และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกอบพิธีฮัจญ์เป็นอย่างดี</p>
<p>3. หลักคุณธรรม จริยธรรม หรือหลักความดี (เอียะห้ซาน)</p>	<p>คุณธรรมสูงสุด ค้ือ การที่เรปฏิบัติตามคำบัญชาของอัลลอฮ์เหมือนกับเราเห็นพระองค์ เพราะถึงแม้เราจะไม่เห็นพระองค์แต่พระองค์ทรงเห็นเราตลอดเวลา</p>

ตอนที่ 2 โครงสร้างและการดำเนินการตามหลักสูตร

ลำดับ	รายละเอียด	หมายเหตุ
1	ทุกครอบครัวให้มีระบบฮาลาเกะฮ์ สัปดาห์ละหนึ่งครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง	มีพ่อเป็นมูร็อบบีย (หัวหน้า)
2	นักเรียนฮาลาเกะฮ์กันเอง กลุ่มละ 5-10 คน สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง	มีสภหรือเพื่อนที่ผ่านการคัดเลือกจากครูประจำชั้น เป็นมูร็อบบีย
3	หัวหน้าของข้อ 2 เข้าร่วมฮาลาเกะฮ์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง	อาจารย์ประจำชั้นเป็นมูร็อบบีย
4	อาจารย์ประจำชั้นเข้าร่วมฮาลาเกะฮ์ กับผู้บริหาร เดือนละ 1 ครั้ง	ให้ผู้อำนวยการ หรือ ผู้จัดการโรงเรียนเป็น มูร็อบบีย
5	มูร็อบบียของแต่ละครอบครัวเข้าร่วมฮาลาเกะฮ์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง	กรรมการมัสยิดเป็นมูร็อบบีย

6	กรรมการมัสยิด ฮาลาเกาะห์ เดือนละหนึ่งครั้ง	โต๊ะอิหม่ามเป็นมูร็อบปี
7	มูร็อบปีจาก บอ (ผู้แทนผู้ปกครอง หรือนายกสมาคม) รอ (ผู้อำนวยการ) และ มอ (โต๊ะอิหม่าม) มีฮาลาเกาะห์ 1 ครั้งต่อ เดือน	อิหม่าม หรือ ผ.อ เป็นมูร็อบปี แล้วแต่ว่าพื้นที่นั้นใช้โรงเรียน หรือ มัสยิดเป็นฐาน
8	ผู้บริหารโรงเรียนทั้งห้า โรงเรียน มีฮาลาเกาะห์ 1 ครั้งต่อ 1 ภาคการศึกษา	

ตอนที่ 3 แนวทางและวิธีการดำเนินการ

กลุ่มศึกษา

กลุ่มศึกษาเป็นเครื่องมือ/กิจกรรมหลักที่สำคัญที่สุดในการตรึงระยะและพัฒนาด้านจิตวิญญาณ (อิหม่าม) และวิทย์ปัญญาของสมาชิกเพื่อขึ้นนำทางชีวิตของเขาตามวิถีแห่งอัลกุรอาน และอัสนุนนะฮ์

1. สมาชิกและความถี่

- การแบ่งสมาชิกให้อยู่ระหว่าง 5 ถึง 10 คน
- การพบปะสัปดาห์ละ 1 ครั้ง (แต่ละครั้งระหว่าง 2-4 ชั่วโมง)
- สำหรับกลุ่มศึกษามุสลิมะฮ์ทางที่ดีให้ใช้เวลากลางวัน

2. วิธีการดำเนินกลุ่มศึกษาอัลกุรอาน

- ให้สมาชิกทุกคนเตรียมข้อมูลที่จะนำเสนอ
- ดำเนินการนำเสนอให้เป็นไปตามตารางเวลาที่กำหนด
- สมาชิกควรเตรียมเนื้อหาล่วงหน้าก่อนดำเนินกิจกรรมและท่องจำหลักฐาน /คู่มือ /ข้อมูล ที่นำเสนอ
- เตรียมคำถามสำหรับสมาชิกผู้เข้าร่วมกิจกรรม
- กำหนดภาระหน้าที่รับผิดชอบแก่สมาชิกในการดำเนินกิจกรรมพบปะครั้งต่อไป
- ติดตาม ตรวจสอบความก้าวหน้าในการท่องจำและความก้าวหน้าของสมาชิก

3. ข้อควรปฏิบัติในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มศึกษาอัลกุรอาน (กฎระเบียบในการดำเนินการฮาลาเกาะห์)

- สร้างความพร้อมในด้านจิตวิญญาณ สติปัญญา และร่างกาย
- จริงจังจริงจังในทุกภารกิจ/หน้าที่โดยไม่กระทบต่อการเป็นพี่น้องกัน
- รับผิดชอบต่อความสำเร็จของกลุ่มศึกษาอัลกุรอาน เตรียมข้อมูลเนื้อหาที่จะนำเสนอในกลุ่มศึกษาอัลกุรอาน
- ให้ความสำคัญทุกระเบียบวาระ / ทุกกิจกรรมของกลุ่มศึกษาอัลกุรอาน
- เปิดโอกาสนำเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- รักษาระเบียบทุกกิจกรรมกลุ่มศึกษาให้อยู่ในระบบ
- สร้างบรรยากาศให้มีชีวิตชีวาในการนำเสนอ
- หลีกเลี่ยงการยึดติดกับความนึกคิดของตนเอง

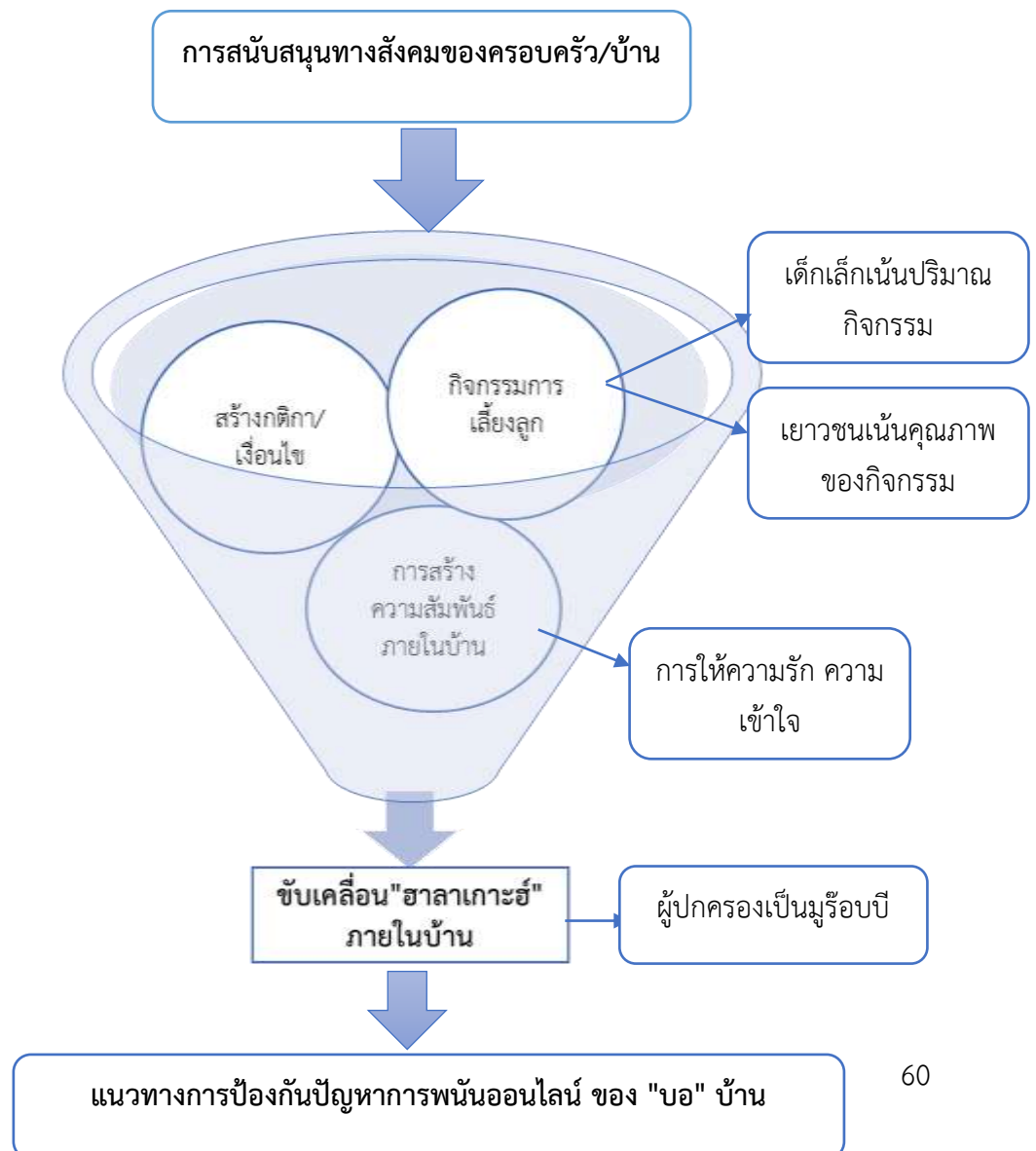
- ดิชมด้วยควมระมัดระวังและใช้สติปัญญาที่สร้างสรรค์
- ไม่เสียเวลาไปกับสิ่งที่ไร้สาระ มีมารยาท ให้สละม และขออนุญาตเมื่อจะพูด/นำเสนอ

4. รูปแบบกิจกรรมกลุ่มศึกษา

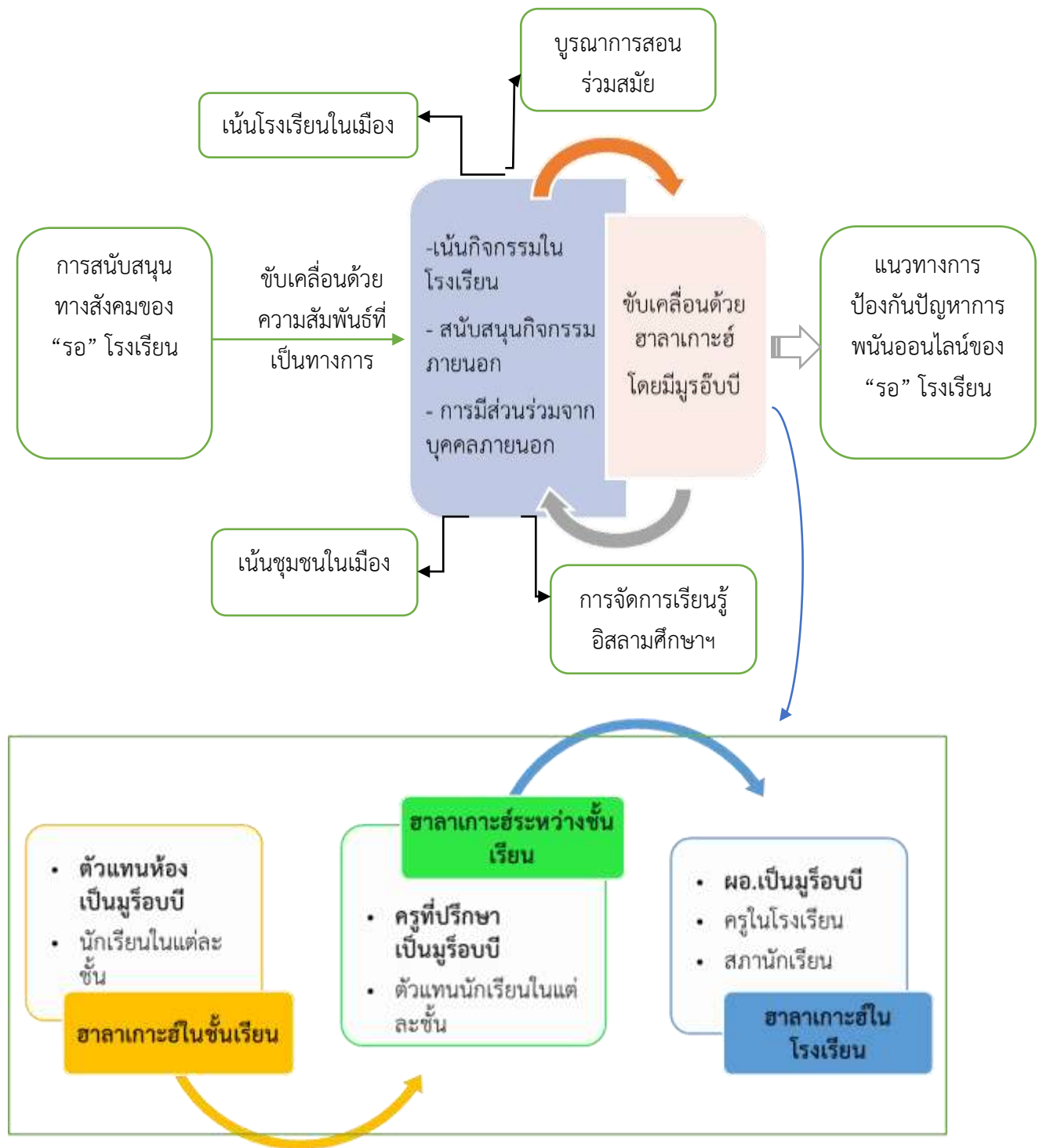
1. อ่าน และ ฟังท่องจำ /อัลกุรอาน	: 15 นาที
2. คำนำปฐมบท /ตักเตือนเรื่องการพนันออนไลน์	: 05 นาที
3. นำเสนอวิชาแรก (พร้อมเปิดโอกาสทุกคนเสนอเพิ่มเติม	: 30 นาที
4. ข่าวสารโลกอิสลาม	: 10 นาที
5. ปรึกษาหารือและแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มศึกษา /บุคคลในกลุ่ม	: 15 นาที
6. ติดตามอามัล /ประเมิน	: 05 นาที
7. รวบรวมทุนกิจกรรมกลุ่มศึกษา	: 05 นาที
8. แบ่งภาระรับผิดชอบครั้งต่อไป	: 05 นาที

ตอนที่ 4 รูปแบบ “การบูรณาการบ้าน โรงเรียน มัสยิด-บรม” : แรงสนับสนุนทางสังคมกลไกในการแก้ไข ปัญหาการพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

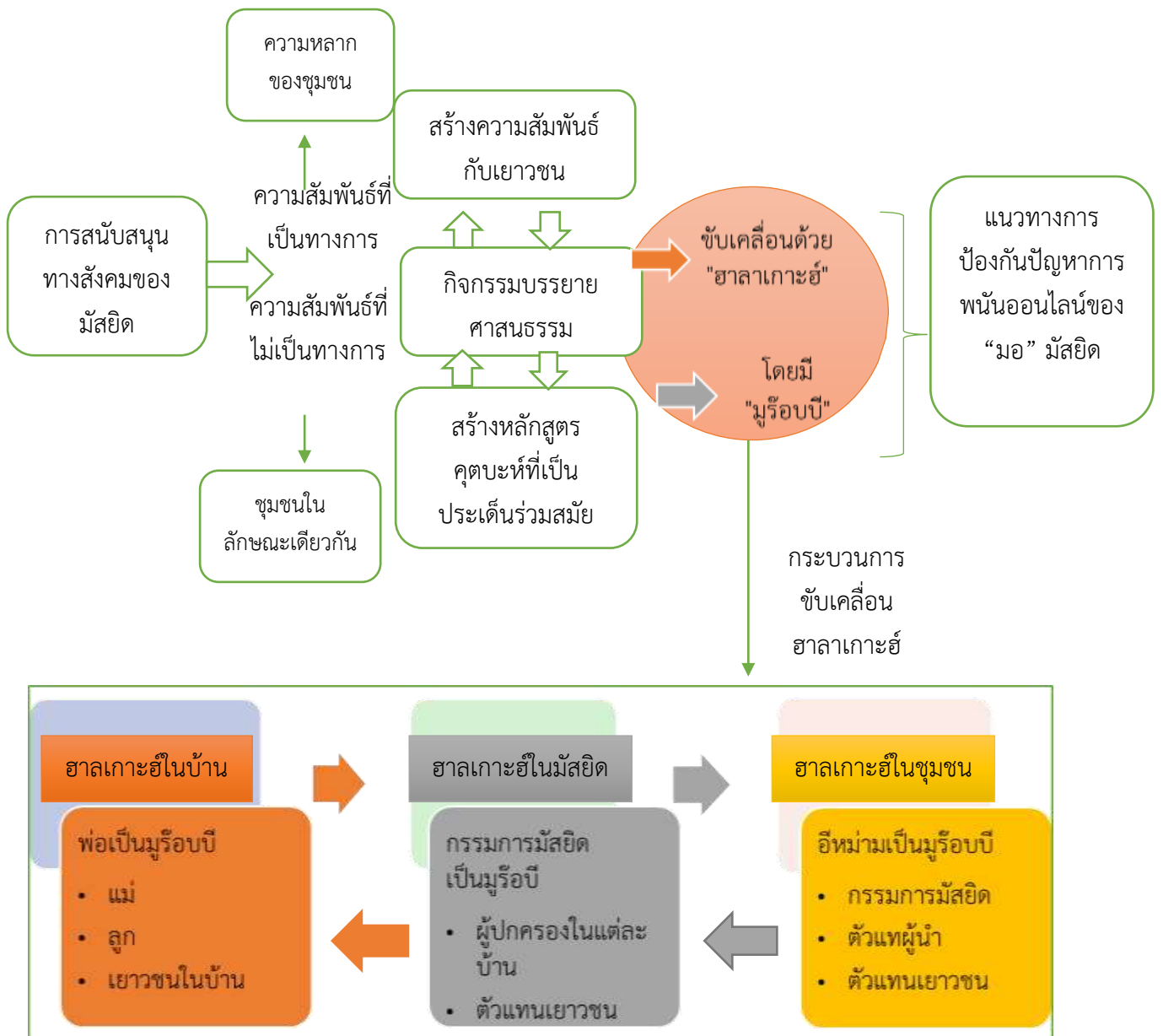
รูปแบบการสนับสนุนทางสังคมของ “บอ” บ้านต่อแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์

รูปแบบการสนับสนุนทางสังคมของ “รอ” โรงเรียนต่อแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์

รูปแบบการสนับสนุนทางสังคมของ “มอ” มัสยิดต่อแนวทางการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์

5. ข้อเสนอแนะ ในการ ลด ละ และเลิกการติดการเล่นพนันในรูปแบบต่างๆ

สถาบันครอบครัว ถือเป็นหน่วยเล็กๆแห่งแรกที่มีความสำคัญที่สุดในการที่จะเป็นเกราะป้องกันมิให้เยาวชนเล่นการพนัน ซึ่งเป็นหนทางของการติดการพนัน เนื่องจากเยาวชนเหล่านี้ยังขาดวุฒิภาวะ ในการตัดสินใจ การดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดจากพ่อแม่ผู้ปกครองอาจไม่เพียงพอ ดังนั้นการแสดงให้เห็นว่าการเล่นการพนันเป็นตัวนำความหายนะมาสู่ครอบครัวเป็นประเด็นสำคัญที่สุดที่ควรบอกกล่าว ต้องแสดงให้เห็นว่าเอาจริง เด็ดขาด ผิดว่าไปตามผิดชู้ อย่าปล่อยให้เป็นเรื่องธรรมดา แล้วปล่อยผ่านไปเท่านั้น เพราะจะทำให้เด็กเห็นว่าพ่อแม่ผู้ปกครองไม่จริงจังในการแก้ปัญหา

การเอาจริงไม่จำเป็นต้องอาศัยวิธีการที่ก้าวร้าวรุนแรง ยังมีวิธีการที่นุ่มนวลอีกมากมาย การทำความเข้าใจ โดยการใช้ความอดทนในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น จะเป็นหนทางที่ทำให้บุตรหลานที่มีปัญหาเหล่านั้นมีทางออก และยังทำให้เด็ก ๆ อยู่ในสายตาของครอบครัวระยะยาว ซึ่งหากมองเชิงจิตวิทยาแล้ว การใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา จะทำให้เด็กเกลียดเปิดเปิง เกิดการต่อต้าน จนกลายเป็นปัญหาใหญ่ซ้อนขึ้นมาอีก

ช่วยหากิจกรรมให้ผู้ที่ติดการพนัน ได้ออกไปสู่สังคมของกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เช่น การออกกำลังกาย การว่ายน้ำ การปั่นจักรยาน การสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมสัมพันธ์ภาพอันดีกับคนในสังคม หรือคนในครอบครัว ลดการตำหนิติเตียน แต่ให้กลับมาใช้คำชื่นชมแทน เมื่อบุตรหลานที่ติดการพนันเหล่านั้นทำให้สิ่งที่ดี พยายามสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้เกิดขึ้น

สังคมและครอบครัวต้องช่วยกันสร้างค่านิยมใหม่ เช่น ค่านิยมของการพอเพียง การไม่คิดรวยทางลัด เนื่องจากมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จได้น้อยนิด ให้หันมาประกอบอาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียรอย่างแท้จริงจะดีกว่า อย่าไปให้ความสำคัญกับผู้ที่อยู่เหมือนว่าจะเป็แบบอย่างที่ดี แต่มีการทำตัวไม่ได้ออกมาทางสังคมล้วนมีอยู่มากมาย

หัวใจสำคัญของผู้ที่ติดการพนัน ต้องหมั่นเอาชนะใจตัวเอง โดยการให้ความชื่นชมตัวเองทุกครั้งที่ได้ทำการเอาชนะใจตนเองเป็นหนทางที่จะชนะในทุกสิ่ง ในบรรดาการพนันทั้งหมด การพนันออนไลน์น่าจะเป็นการพนันที่มีขนาดใหญ่ที่สุด มีความรุนแรงมากที่สุด และแก้ไขได้ยากที่สุด ที่น่าสนใจมากกว่าคือ ที่จริงแล้วเราก็ไม่รู้ขนาดและความรุนแรงของปัญหาเท่าไรนัก ถ้าฟังการเข้าถึงเว็บพนันออนไลน์จากเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลก็จัดการยากแล้ว พอโลกเทคโนโลยีเปลี่ยนไป มีแท็บเล็ต สมาร์ทโฟน ยิ่งจัดการยากยิ่งขึ้นกว่าเดิม คาดการณ์ได้ว่าจำนวนสมาร์ตโฟนทั่วโลกจะเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณในเวลาอันสั้น เกินกว่าที่ใครจะคาดคิดได้ ขนาดของปัญหาการพนันออนไลน์ก็น่าจะขยายใหญ่โตเหนือจินตนาการมนุษย์เรา

สิ่งที่น่าสนใจก็คือ ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการพนันออนไลน์ หลักๆแล้วมาจากการไม่ร่วมมือกันป้องกันหรือสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องหรือการสร้างวัดขึ้นที่ดี ช่วยกันเป็นหูเป็นตาในระดับภาคีเครือข่าย หรือควรได้รับการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม ชี้ให้เห็นถึงความอ่อนแอ ระดับสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา องค์กรศาสนา และชุมชน เนื่องจากมีการพัฒนาเด็กและเยาวชนแบบแยกส่วน ด้วยเหตุนี้ปัญหาการพนันออนไลน์สามารถแก้ไขได้จะต้องใช้โมเดล “บอ รอ มอ” บ้าน โรงเรียน และ มัสยิด ในการหาวิธีการ กลไกต่างๆร่วมกัน ในการสร้างสังคมต้นแบบในรูปแบบ Bottom Up Model เพื่อสร้างความเข้มแข็งจากรากหญ้าสู่ระดับนโยบาย และจะสามารถเป็นการสร้างชุมชนต้นแบบ ชุมชนเข้มแข็ง ในการแก้ปัญหาแบบยั่งยืนได้

6. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) สถาบันครอบครัวถือเป็นหน่วยของสถาบันที่สำคัญที่จะช่วยหล่อหลอมขัดเกลา และเป็นเกราะป้องกันให้เด็กและเยาวชนเติบโตอย่างมีคุณภาพ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเสพติดประเภทต่างๆ โดยเฉพาะการเสพติดการพนันออนไลน์ที่เป็นปัญหาสำคัญของกลุ่มเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน ดังนั้นจึงควรที่จะหันมาทบทวนบทบาทครอบครัว การใช้เวลา รวมถึงปฏิสัมพันธ์ต่างๆที่ควรมีในครอบครัวของพ่อแม่ที่มีต่อลูกอย่างตระหนักมากขึ้น

2) โรงเรียนซึ่งเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาเยาวชน ดังนั้นโรงเรียนควรมีการจัดกิจกรรมที่สามารถเข้าถึงระหว่างนักเรียนด้วยกัน โดยให้มีการจัดกิจกรรมที่เน้นเพื่อนสอนเพื่อน หรือพี่สอนน้อง เพราะความเป็นนักเรียนที่มีวัยใกล้เคียงกันจะมีพฤติกรรมที่เหมือนกันและเข้าใจซึ่งกันและกัน ดังกรณีกิจกรรมพบปะโดยเอาแบบอย่างจากหลักธรรมคำสอนของศาสนา โดยเฉพาะการจัดฮาลาเกาะห์ร่วมกันทั้งกลุ่มเพื่อนรุ่นเดียวกัน หรือรุ่นพี่รุ่นน้อง เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกันของเยาวชน จัดค่ายช่วงที่ปิดภาคเรียน เพื่อให้เยาวชนได้ปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตและการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

3) โรงเรียนควรมีมาตรการจัดการสำหรับนักเรียนที่เล่นหรือติดการพนันอย่างเข้มงวด พร้อมทั้งต้องมีการติดตามนักเรียนกลุ่มเสี่ยงเหล่านี้ โดยอาศัยความร่วมมือกับทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ และผู้นำศาสนา

4) ควรให้สถาบันศาสนา หรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดส่งเสริม การจัดกิจกรรมถอดบทเรียนแบบอย่างของท่านศาสดาในการจัดการบริหารครอบครัวที่ดี เพื่อเสริมความรู้ในการเลี้ยงดูลูกให้ห่างไกลสิ่งอบายมุขทั้งหลายในสังคม

5) ควรให้หน่วยงานสาธารณสุข ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในเข้าใจในกลุ่ม พ่อแม่ผู้ปกครองในการดูแลเด็กและเยาวชน ดังนั้นควรให้หน่วยงานเหล่านี้เข้ามาให้ความรู้ ผ่านการอบรมพ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อสร้างความเข้าใจอันนำไปสู่ ความอบอุ่นด้วยการให้เวลากับเด็กและเยาวชน และสร้างบรรยากาศในบ้านให้มีชีวิตชีวาผ่านกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนควรมีหน่วยงานด้านการเยียวยาสำหรับกลุ่มเยาวชนที่ติดการพนัน เนื่องจากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า กลุ่มเยาวชนที่ติดการพนัน เมื่อชุมชน หรือสังคมลงโทษอาจจะด้วยวิธีการใดก็ตาม กลุ่มเยาวชนเหล่านี้จะยิ่งออกห่างกับสังคม เสมือนเป็นคนชายขอบที่สังคมไม่ค่อยได้ให้ความสำคัญ ฉะนั้นควรมีหน่วยงานเยียวยาสำหรับกลุ่มเยาวชนเหล่านี้เพื่อให้เขาได้กลับมาใช้ชีวิตเข้าหาสังคม โดยในเบื้องต้นควรให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเข้ามาดูแลและเยียวยากลุ่มคนเหล่านี้

7. ข้อจำกัดของการนำผลการศึกษาหรือคู่มือจากงานวิจัยเรื่องนี้ไปใช้ และข้อเสนอเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป

เนื่องจากงานวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้ เป็นการตั้งต้นของงานวิจัยที่พยายามศึกษาในภาพรวมกว้างๆตามบริบทพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของกลุ่มเด็กและเยาวชน ในประเด็น “การบูรณาการบ้าน โรงเรียน มัสยิด-บรม” : แร่งสนับสนุนทางสังคมโลกในการแก้ไขปัญหาการพ่นออนไลน์ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้จะเห็นภาพที่จะเป็นจริงขึ้นนำการขับเคลื่อนอยู่บ้าง แต่ก็ยังมีข้อจำกัดทางด้านจำนวนและลักษณะกลุ่มตัวอย่างที่คณะผู้วิจัยมองว่า อาจจะเป็นภาพตัวแทนในภาพรวมเท่านั้น หากมีการศึกษาวิจัยและลงลึกในกลุ่มตัวอย่างให้มากขึ้นและจำนวนโรงเรียนในแต่ละพื้นที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งศึกษาในแง่ของงานวิจัยเชิงปริมาณด้วยจะเป็นงานวิจัยชิ้นสำคัญอีกเรื่องที่จะเห็นพลังการขับเคลื่อนการทำงานเพื่อป้องกันปัญหาการพ่นออนไลน์ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ต่อไป เพราะงานวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้เป็นคำตอบจากการศึกษาวิจัยในแง่ของงานวิจัยเชิงคุณภาพเท่านั้น ซึ่งอาจมีช่องว่างของผลที่ได้มาอยู่บ้างตามข้อจำกัดที่ได้พูดถึง

สำหรับคู่มือที่ได้จากคำตอบของงานวิจัย อาจมีข้อจำกัดอยู่พอสมควรถึงการนำไปใช้เฉพาะกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนมุสลิม หากมีการศึกษาเพิ่มเติม แล้วพัฒนาคู่มือให้สามารถเป็นคู่มือในฐานะเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยหนุนเสริมให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่าง บ้าน โรงเรียน และมัสยิด สามารถนำไปใช้ได้ครอบคลุมกลุ่มคนทุกกลุ่มไม่แบ่งแยกศาสนา จะดียิ่งขึ้นในการทำงานขับเคลื่อนเพื่อป้องกันการแก้ไขการพ่นออนไลน์และสารเสพติดอื่นๆต่อไป คณะผู้วิจัยจึงมองว่า ทาง ศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นดังกล่าวนี้ ดังที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด เพื่อเป็นงานวิจัยเรื่องสำคัญในประเด็นเร่งด่วนของกลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่ต่างๆต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมสุขภาพจิต (2561). **เปิดสายด่วน 1323 ให้คำปรึกษาปัญหาพบนอนออนไลน์ฯ**. เข้าถึงได้จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/272754> [20 ธันวาคม 2563]
- ดลมนรรัตน์ บากา และเกษตรชัย แหะละหิม. (2550). **การศึกษาวิถีชีวิตเยาวชนไทยมุสลิมเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้**. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ณาตกรการณ ชยุตสาหกิจ, (2557) **การสนับสนุนจากครอบครัว ความหมายในชีวิต และสุขภาวะในเยาวชนผู้กระทำผิดที่ใช้สารเสพติด : การวิจัยแบบผสานวิธี**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย:ม.ป.ท.
- พรทิพย์ มาลาธรรม. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนจากครอบครัวและแรงสนับสนุนจากเพื่อนกับความพึงพอใจของผู้สูงอายุในชนบท. *รามาริบัติพยาบาลสาร*, 15(3), 431–448.
- มนัส สุทธิการ และคณะ. (2557). **บทบาทคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการดูแลผู้ป่วยตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามเพื่อจัดปัญหาการพนันและอบายมุขในชุมชน: กรณีศึกษามัสยิดบ้านเหนือตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา**. ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน
- ศูนย์วิจัยปัญหาการพนัน. (2558). **สถานการณ์การพนันในสังคมไทย ประจำปี 2558**. เว็บไซต์ http://www.gamblingstudy-th.org/document_book.php. สืบค้นวันที่ 9 กรกฎาคม 2562.
- มัสลิน มาหะมะ. **ปัญหาเยาวชน และแนวทางการแก้ไขตามทัศนะอิสลาม**. ลงวันที่ 22 เมษายน 2554. จากเว็บไซต์ <http://www.e-daiyah.com/?q=node/310>. สืบค้นวันที่ 9 กรกฎาคม 2562..
- สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน. **เกี่ยวกับกลุ่มจังหวัดยะลา ; ด้านสังคม**. เว็บไซต์ <http://www.osmsouth-border.go.th/provinces/detail/15/> สืบค้นวันที่ 9 กรกฎาคม 2562.
- ยุวดี พงษ์สาระนนท์กุล, สุดาภรณ์ พยัคฆะเรือง. รูปแบบการสร้างเสริมพัฒนาการด้านภาษาแก่เด็กอายุ 2-4 ปี โดยบิดามารดาหรือผู้ดูแล: กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านราชคราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารพยาบาลศาสตร์* 2559; 34(2):34-44.
- อัครสรธา สถาพรจนา. (2551). **ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากครอบครัว บรรยากาศจริยธรรม ในงาน กับความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลสังกัดกระทรวง สาธารณสุข**. (ปริญญาามหาบัณฑิต), สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- อับดุลเลาะ หนุ่มสุข. (2558). **บทบาทของมัสยิดในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน**. เข้าถึงได้จาก <https://www.darulebadahsamwa.com/content/> [เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2563]
- Caplan RD.et al. (1976). **Adtering to Medical Regimens : Pilot Experimental in patient Education and Social Support**. Ann arbour : University of Macihigan.
- Cobb, S. (1976). **Social Support as a Moderated of Life Stress, Psychosomatic Medicine**. 38 (September-October).
- House, J.S. (1981). **Work Stress and Social Support**. Reading, Mass: Addison-Wesley.
- Hubbard, P., Muhlenkamp, A. F., & Brown, N. (1984). The relationship between social support and self-care practices. *Nursing Research*, 33.
- Katz, D. & Stotland, E. (1959). A Preliminary Statement to a Theory of Attitude Structure and Change. In S. Koch (Ed.), *Psychology: A Study of a Science*, 3, 423-475.

- Kaplan, B.H., T.C. Cassel and S. Gore. (1977). Social Support and Health, **Medical Care**.15(5).
- Norbeck, K. (1982). The use of social support in clinical practice. **Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Science**, 20 (December):.
- Pilisuk, M. (1982). Delivery of Social Support: The Social Innovation. **American Journal Orthopsychiatry**, 52 (January,p. 20).
- Schaefer, c, Coyne, J., c. and Lazarus, R. (1981). The Health-Related functions of social support **Journal of Behavioral Medicine**.
- Thoits.P.A. (1982). Conceptual, methodological, and theoretical problems in studying social support as a buffer against life stress. **Journal of Health and Social Behavior**, Vol. 23.
- Ya'qob Muhammad Husin , 2008 . **Al – Usrahdan Harakah Beberapa Panduan Asas**. Dewan PustakaFajar Selangor Malaysia.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์ในการวิจัย

เรื่อง “การบูรณาการบ้าน โรงเรียน มัสยิด-บรม” : แรงสนับสนุนทางสังคมกลไกในการแก้ไขปัญหาการ
พนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

1. ประเด็นคำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการเล่นพนันของ เยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

1.1 สภาพสังคมทั่วไปของเยาวชนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้กับการพนัน

กลุ่มเยาวชนที่ไม่เล่นการพนัน

- สภาพทั่วไปของครอบครัวเป็นอย่างไรบ้าง
- เพื่อนที่เลือกคบหาสมาคมด้วยมีลักษณะและเป็นแบบไหน
- สภาพทั่วไปของชุมชนที่อาศัยอยู่เป็นอย่างไร
- สาเหตุที่ไม่เล่นการพนัน

กลุ่มเยาวชนที่เล่น/ติดการพนัน

- สภาพทั่วไปของครอบครัวเป็นอย่างไรบ้าง
- เพื่อนที่เลือกคบหาสมาคมด้วยมีลักษณะและเป็นแบบไหน
- สภาพทั่วไปของชุมชนที่อาศัยอยู่เป็นอย่างไร
- อะไรที่ทำให้อยากเล่นหรือติดการพนัน และสารเสพติดเหล่านี้มีผลหรือไม่ เช่น ยาบ้า ไอซ์ กัญชา

กระท่อม เฮโรอีน รวมถึงแอลกอฮอล์ และบุหรี่ย

กลุ่มเยาวชนที่เคยเล่นพนัน

- สภาพทั่วไปของครอบครัวเป็นอย่างไรบ้าง
- เพื่อนที่เลือกคบหาสมาคมด้วยมีลักษณะและเป็นแบบไหน
- สภาพทั่วไปของชุมชนที่อาศัยอยู่เป็นอย่างไร
- เหตุผลที่ทำให้อยากเลิกเล่นพนัน

1.2 แหล่งสนับสนุนทางสังคมของเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

กลุ่มเยาวชนที่ไม่เล่นการพนัน

- เมื่อน้องมีปัญหาอะไร ใครบ้างที่เราคิดว่าสามารถแก้ไขปัญหาของเราได้ (ครอบครัว เพื่อน (ที่บ้าน ที่โรงเรียน) โรงเรียน (ครู) ชุมชน)
- การช่วยเหลือเป็นอย่างไร อธิบาย

กลุ่มเยาวชนที่เล่น/ติดการพนัน

- เมื่อน้องมีปัญหาอะไร (รวมถึงปัญหาการพนันด้วย) ใครบ้างที่เราคิดว่าสามารถแก้ไขปัญหาของเราได้ (ครอบครัว เพื่อน (ที่บ้าน ที่โรงเรียน) โรงเรียน (ครู) ชุมชน)
- การช่วยเหลือเป็นอย่างไร อธิบาย

กลุ่มเยาวชนที่เคยเล่นพนัน

- เมื่อน้องมีปัญหาอะไร ใครบ้างที่เราคิดว่าสามารถแก้ไขปัญหาของเราได้ (ครอบครัว เพื่อน (ที่บ้าน ที่โรงเรียน) โรงเรียน (ครู) ชุมชน)
  - ปัญหาที่น้องเคยติดการพนัน ใครมีส่วนสำคัญที่ทำให้เราอยากเลิกมัน
  - การช่วยเหลือเป็นอย่างไร อธิบาย

2. ประเด็นคำถามเกี่ยวกับแรงสนับสนุนทางสังคมที่สามารถป้องกันปัญหาการพนันของเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

- 2.1 การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวทำให้เยาวชนห่างไกล/เลิกเล่น/เล่น การพนันหรือไม่ อย่างไร
- 2.2 การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน ทำให้เยาวชนห่างไกล/เลิกเล่น/เล่น การพนันหรือไม่ อย่างไร
- 2.3 การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียน ทำให้เยาวชนห่างไกล/เลิกเล่น/เล่น การพนันหรือไม่ อย่างไร
- 2.4 การสนับสนุนทางสังคมจากชุมชน ทำให้เยาวชนห่างไกล/เลิกเล่น/เล่น การพนันหรือไม่ อย่างไร
- 2.5 ใครมีส่วนสำคัญที่สุดที่ทำให้เยาวชนห่างไกล/เลิกเล่น/เล่น การพนัน ได้ดีที่สุดในระหว่าง (ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน)
- 2.6 เหตุใดชุมชนมุสลิมบริบทสังคมไม่สนับสนุนการพนัน แต่ยังคงมีสมาชิกในชุมชนเล่นการพนัน
- 2.7 ผลของการพนันออนไลน์ ส่งผลต่อสมาชิกชุมชนในพื้นที่ชนบท (ทั้งพุทธและมุสลิม) อย่างไร

3. ประเด็นข้อเสนอแนะต่อการสร้างมาตรการหรือแนวทางป้องกันปัญหาการพนันของเยาวชนโดยใช้แรงสนับสนุนทางสังคม

ขอขอบคุณ
คณะผู้วิจัย